

ПРОГРАМА

ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА

ОБЩИНА ИСПЕРИХ

2021-2027 Г.

ПРИЕТА С РЕШЕНИЕ НА ОБЩИНСКИ СЪВЕТ – ИСПЕРИХ
№.....

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	3
Раздел I. Анализ на средата	6
1. Природо-географски фактори	6
1.1. Географска характеристика, местоположение и граници	6
1.2. Административно – териториална характеристика	7
1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси	8
1.4. Почви и полезни изкопаеми	9
1.5. Климат	10
1.6. Води и хидрографска мрежа	13
2. Социално-икономически фактори	14
2.1. Демографски и социални характеристики	14
2.2. Икономически показатели	17
3. Анализ по компоненти на околната среда	24
3.1. Атмосферен въздух	24
3.2. Води	31
3.3. Земи и почви	45
3.4. Зелена система и биоразнообразие	51
4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда.....	71
4.1. Отпадъци	71
4.2. Шум	80
4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда	82
5. Управленски и финансови фактори	84
5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС	84
5.2. Сътрудничество с други институции и организации	86
5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС	87
5.4. Информирание на обществеността.....	88
Раздел II. SWOT АНАЛИЗ	89
Раздел III. Визия за околната среда на общината.....	91
Раздел IV. Цели на програмата за опазване на околната среда	92
1. Генерална стратегическа цел.....	92
2. Специфични цели	92
Раздел V. План за действие	94
Раздел VI. Организация за изпълнението на програмата	104
Раздел VII. Мониторинг и контрол	105
Раздел VIII. Нормативна и стратегическа рамка	106
Списък на таблиците, фигурите, схемите	111
Списък на често използваните съкращения	113

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 Г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската Програма за опазване на околната среда (ПООС) се разработва на основание чл.79, ал.1 и ал.2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и се приема от Общинския съвет. Тя е необходима, за да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми на територията на община Исперих, запазване на доброто състояние на околната среда и формиране на адекватна политика на Общината за ефективно и целесъобразно използване на наличните ресурси. Настоящата Програма е разработена в условията на приемственост спрямо предходни общински екологични документи, стопански, финансови и други проучвания за територията на община Исперих. При изготвянето на Плана за действие към ПООС е обърнато специално внимание на Общия устройствен план на община Исперих и Плана за интегрирано развитие на общината за периода 2021-2027 г. за постигане на съвместимост с целите, проектите и дейностите по опазване на околната среда

Основните задачи, които се поставят с Програмата, са свързани с актуалните проблеми по опазване на средата, бъдещите инициативи за снижаване на вредните последици от човешката дейност, както и изготвяне на работен план, съдържащ схеми и организация на изпълнение, начини на финансиране, отговорни звена, методи за контрол, превантивни дейности и др. В ПООС се поставят и задачи за интегриране на икономическите и социалните цели с тези по опазването на околната среда при планиране на общинските дейности и създаването на оптимална екологична обстановка. Едновременно се цели постигане на траен ефект за обществото, за да се елиминира вземането на евентуални „компромисни решения“ в условията на бюджетен дефицит в общината.

Целите на програмата се свеждат до следното:

- Акцентиране върху най-важните екологични проблеми на общината;
- Сравняване и привеждане в унисон с националните и европейски приоритети;
- Обвързване на бъдещите проекти на общинска администрация и дейностите в програмата с националните, световни тенденции и стратегии по управление на околната среда;
- Създаване на организация за насочване на силите на общинските и държавни органи, частния и държавен бизнес, граждански сдружения, научни организации и гражданството към изпълнение на заложените в плана приоритетни мерки или за предотвратяване на нови замърсявания;
- Откриване на източници за финансиране (национални и международни програми, европейски фондове и др.).

Програмата се основава на следните **основни принципи**:

Устойчиво развитие

Устойчивото развитие се дефинира като развитие, което „посреща потребностите на настоящото поколение без да е в ущърб на възможността бъдещите поколения да посрещнат собствените си нужди“. То се постига посредством осъществяването на политики, при които се хармонизират и интегрират икономическото, социалното развитие и опазването на околната среда. Тази концепция предполага устойчив икономически ръст, намаляване на бедността, справедливо разпределение на националното богатство, подобряване на общественото здраве и качеството на живот, като същевременно се намалява замърсяването на околната среда, предотвратяват се бъдещи замърсявания и се съхранява биологичното разнообразие.

Опазване на природните ресурси

Постигането на целите на устойчивото развитие изисква съблюдаването на принципа устойчиво използване на природните ресурси и принципа на заменяемост. Природните ресурси следва да се използват при условия и по начини, при които да се съхраняват екосистемите и присъщото им минерално, биологично и ландшафтно разнообразие. Моделите на потребление на възобновяеми ресурси следва да гарантират тяхното непрекъснато и ефективно обновяване, както и запазване и подобряване на качеството им. Невъзобновяемите ресурси следва да се използват рационално и разумно, включително и като бъдат налагани ограничения върху

използването на стратегически и редки природни ресурси и тяхната замяна в потреблението с алтернативни ресурси и синтетични материали.

Принцип на превенцията и предпазливостта

Необходимо е да се даде предимство на предотвратяването на замърсяванията за сметка на отстраняването на екологичните щети, причинени от тях. Дейности, които съгласно принципа на предпазливостта, представляват потенциална заплаха за околната среда и човешкото здраве следва да се избягват.

Всяка една дейност трябва да се планира и осъществява така, че:

- да причинява минимални изменения на околната среда
- да създава най-малък риск за околната среда и човешкото здраве
- да се редуцира до възможния минимум използването на суровини и енергия при производството, дистрибуцията и потреблението на стоки и материали
- да осигурява възможности за рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, генерирани от потреблението на продуктите
- да се предотвратяват и ограничават отрицателните ефекти върху околната среда още при източника на замърсяване

Принципът на предпазливостта се прилага посредством оценка на въздействието върху околната среда и използване на най-добрите налични технологии. Липсата на сигурни научни данни не следва да бъде възприемана като основание за непредприемане на мерки за предотвратяване на деградацията на околната среда, в случаи на потенциални или съществуващи въздействия върху нея.

Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики

Според този принцип е необходимо изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в секторните политики и в тези на национално, регионално и местно равнище.

Субсидиарност на политиките

Този принцип се основава на децентрализиране на процеса на вземане на решения. Необходимо е все повече компетенции и отговорности да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище. Органите на регионалното и местното управление са по-близо до проблемите и в някои случаи до правилните решения за справянето с тях.

Замърсителят плаща за причинените вреди

Замърсителят заплаща глоби и такси, ако извършваните от него дейности причиняват или могат да причинят натиск върху околната среда, или ако произвежда, използва или търгува със суровини, полуфабрикати и готови продукти, съдържащи материали, увреждащи околната среда. Замърсителят трябва да поеме екологичните разходи, за предприемане на превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възникнала непосредствена заплаха за екологични щети, както и за оздравителни мерки при настъпване на екологични щети.

Прилагане на чисти технологии

Необходимо е да се насърчава въвеждането на „чисти технологии“ и постепенно да се преустановява използването на технологии, които причиняват вредни въздействия върху околната среда. Следва да се прилагат „най-добри налични техники“ в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики“ в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).

Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика е необходимо да включват стимули за въвеждане на съобразени с опазването на околната среда технологии, иновации, дейности и практики, и да предвиждат постепенно премахване на субсидии, които подкрепят дейности, причиняващи вредни въздействия върху околната среда.

Потребителят плаща

Всеки, който ползва природни ресурси и услуги следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им.

Споделена отговорност

Всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

Достъп до информация за околната среда

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда. Всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

Участие на обществеността във вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да ѝ бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

Основанието за правомощията на органите на местната власт по отношение на процесите на управление на околната среда се съдържа в Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), в който е посочено, че местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност, включително в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси (чл.17).

Специалният Закон за опазване на околната среда вменява на кметовете на общини функцията на компетентен орган по опазване на околната среда (чл.10, ал.1, т.6). Като такива, на тях са възложени редица задължения за управление на компонентите и факторите на околната среда на територията на общината (чл.15, ал.1).

В тази връзка, ПООС на община Исперих съдържат раздели, които са обособени по компоненти и фактори на околната среда и следват както разпоредбите на специалните закони по околна среда, така и другите национални планове и програми, които се приемат в отделните сектори, като въздух, води, почви, отпадъци, шум. Поставен е акцент върху използването в максимална степен на наличните и потенциални благоприятни възможности, оползотворяването на природните ресурси чрез неутрализиране на заплахите, които средата поставя:

- преустановяване замърсяването на водите и почвите - изграждане на канализационни системи и съоръжения за пречистване на отпадъчните води;
- подобряване състоянието на екосистемите и биологичното разнообразие;
- развиване на екологосъобразно земеделие и отстраняване на факторите, водещи до деградация на почвите и влошаване на агротехническите им показатели;
- разширяване и усъвършенстване на системата за управление на отпадъците;
- намаляване замърсяването на атмосферния въздух и ограничаване на шумовите емисии.

Програмата за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г. е документ с отворен статут, с възможност за периодично допълване, доразвиване и разширяване на обхвата, в съответствие с настъпилите промени в приоритетите на Община Исперих, в екологичното законодателство и в стратегическото развитие на държавата, засягащо общината.

Избраният подход за разработването на Програмата съответства на одобрените от Висшия експертен съвет на МОСВ методически указания. Основният използван инструментариум в разработката е стратегическото планиране, почиващо на социално-икономически, целеви, проблемен и SWOT анализи. ПООС поставя началото за решаване на екологичните проблеми, натрупани през последните години, чрез привличане на всички заинтересовани страни за участие с цел предприемане на действия за отстраняването им.

РАЗДЕЛ I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. Природо-географски фактори

1.1. Географска характеристика, местоположение и граници

Община Исперих е разположена в североизточната част на област Разград и заема централната част на Лудогорието и на Източната Дунавска равнина. Географското положение е на общината е благоприятно - важен кръстопът между градовете Разград, Силистра, Добрич и Русе. Територията на община Исперих е 389 кв.км., или 16,18% от територията на област Разград и 2,65% от общата площ на Северен Централен район (СЦР, NUTS 2).

На запад община Исперих граничи с община Разград, на юг с община Самуил, на северозапад с община Завет, на север и североизток с общините Главиница и Дулово (област Силистра) и на изток с община Каолиново (област Шумен).

Фиг. 1: Карта на област Разград

Община Исперих е една от 7-те общини в област Разград. Тя е на трето място по територия и на второ място по население сред общините в областта. В община Исперих към 31.12.2019 г. живеят 20 268 души или 18,29% от населението на Област Разград и 2,62% от населението на СЦР.

Фиг. 2: Карта на община Исперих

По брой населени места (24), община Исперих се нарежда на пето място в областта. Урбанистичната структура на община Исперих се състои от 1 град и 23 села: град Исперих, село Белинци, село Бърдоква, село Вазово, село Голям Поровец, село Делчево, село Драгомъж, село Духовец, село Йонково, село Китанчево, село Конево, село Къпиновци, село Лудогорци, село Львино, село Малък Поровец, село Малко Йонково, село Печеница, село Подайва, село Райнино, село Свищари, село Средоселци, село Старо селище, село Тодорово и село Яким Груево. Гъстотата на селищната мрежа е близка до средната за страната - 6 селища на 100 кв.км. Равномерното разпределение на селищата по територията на общината е благоприятна предпоставка за формиране и функциониране на жизнената среда и териториално-селищна общност. Селищата са със сходни функционални характеристики и облик.

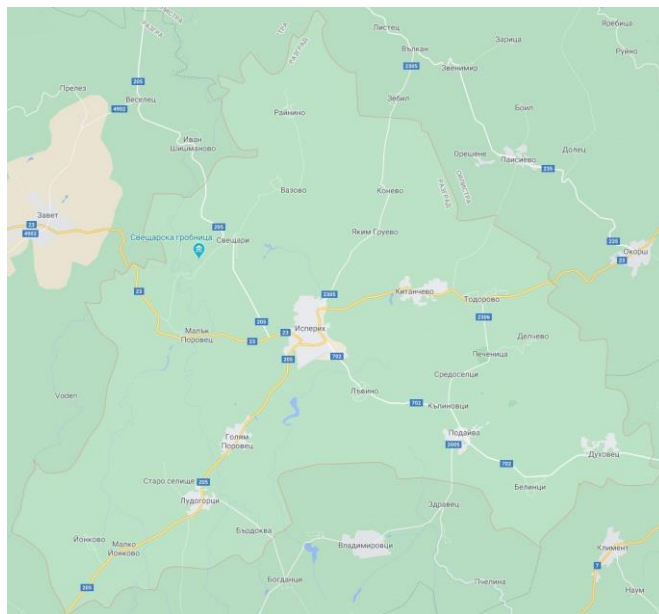
Средната гъстота на населението в община Исперих (52,24 души на кв. км. за 2019 г.) е по-висока от средните стойности за област Разград (46) и много близка до средната гъстота за за СЦР (53,10), но по-ниска от съответния показател за страната (62,98)

1.2. Административно – териториална характеристика

Съгласно настоящото административно-териториално деление на страната град Исперих е общински център на едноименната община. Селищната мрежа в територията на общината се е формирала в зависимост от природните и теренни условия и с оглед развитието на поминъка на населението. Тя се състои от 24 населени места – 1 град и 23 села.

Урбанистичната структура на община Исперих включва град Исперих и селата: Белинци, Бърдоква, Вазово, Голям Поровец, Делчево, Драгомъж, Духовец, Йонково, Китанчево, Конево, Къпиновци, Лудогорци, Львино, Малък Поровец, Малко Йонково, Печеница, Подайва, Райнино, Свищари, Средоселци, Старо селище, Тодорово и Яким Груево. Селищната мрежа е добре изградена и сравнително балансирана.

Фиг. 3: Селищна мрежа на община Исперих

Съгласно йерархичната система на Националната концепция за пространствено развитие на България за периода 2013-2025 г., Исперих е определен на 4-то йерархично ниво. Това са около 90 общини с общински център малки градове, които имат изключително важна роля за периферните селски и планински райони, предлагат работни места и основни публични услуги на повече от една община.¹

¹ Йерархията на центровете е осъществена чрез оценка на тяхното значение и роля по редица критерии и показатели за динамика на населението и степента на развитие на техните обслужващи административни, икономически, транспортни функции и др.

Отстоянието в километри от административния център – град Исперих до отделните населени места - села в общината е следното: Белинци – 13,8 км, Бърдоква – 12,9 км, Вазово – 7 км, Голям Поровец – 6,5 км, Делчево – 14,8 км, Драгомъж – 4,6 км, Духовец – 18,7 км, Йонково – 17,1 км, Китанчево – 6,3 км, Конево – 8,5 км, Къпиновци – 8,2 км, Лудогорци – 10 км, Лъвино – 3,9 км, Малък Поровец – 7,1 км, Малко Йонково – 14,5 км, Печеница – 12,1 км, Подайва – 10 км, Райнино – 11,7 км, Свищари – 7,3 км, Средоселци – 9,5 км, Старо селище – 12,3 км, Тодорово – 9,4 км и Яким Груево – 6 км.

Съгласно §1 от Допълнителните разпоредби на Наредба № 7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, урбанистичната класификация на община Исперих включва следните категории населени места: 1 град с население между 5 и 10 хиляди жители, 2 средни села (от 1000 до 2000 жители) – Подайва и Китанчево; 19 малки села (от 250 до 1000 жители) – Белинци, Бърдоква, Вазово, Голям Поровец, Делчево, Дръгомъж, Духовец, Йонково, Лудогорци, Лъвино, Малко Йонково, Малък Поровец, Печеница, Райнино, Свещари, Средоселци, Старо селище, Тодорово, Яким Груево и 2 много малки села (до 250 жители) – Конево и Къпиновци. Застрашено от пълно обезлюдяване и изчезване е само с. Конево (под 100 жители).

Броят на населените места в общината обуславя и стойността на показателя „гъстота на селищната мрежа – 6 на 100 км² (при 4.1/100 км² средно за Област Разград и 4.8/100 км² за страната). Селищната мрежа е сравнително устойчива и равномерно развита, като общинският център е традиционен средищен център на селата от общината.

1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси

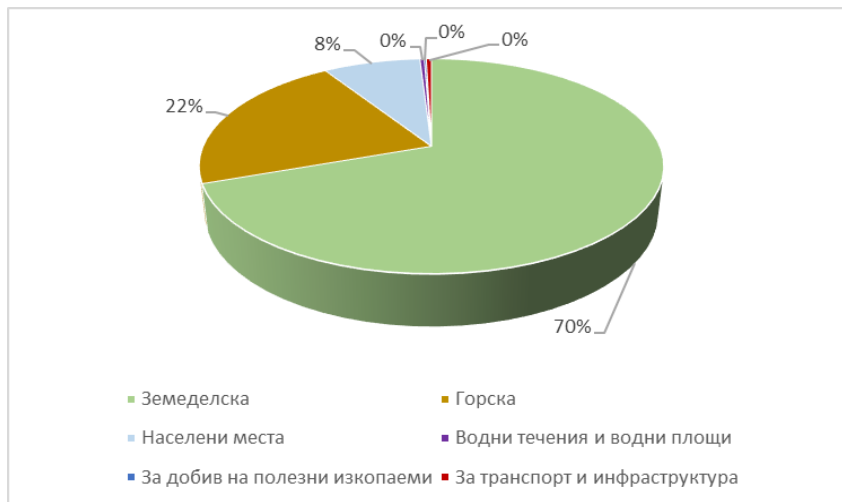
Релефът на община Исперих е разнообразен – равнинно-хълмист и платовиден, със средна надморска височина 265 м. Според физикогеографската подялба на Република България общината попада в територията на Източната Дунавска равнина. Тази част от подобластта се нарича “Лудогорие” и представлява обширно, вълнообразно, дълбоко насечено плато.

Таблица 1: Баланс на територията на община Исперих (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
388669	270144	83396	31387	1419	637	1687

Източник: Национален статистически институт

Графика 1: Разпределение на площта на община Исперих по видове територии

Източник: Национален статистически институт

Около 92% от територията на община Исперих се състои от земеделски и горски площи. Най-голям е относителният дял на земеделската земя – 270 144 дка или 70%. Населените места и другите урбанизирани територии са 8% от общата площ (31 387 дка). Водните течения заемат 0,36% от общината, а площите за транспорт и инфраструктура – 0,43%. Най-малък относителен дял имат териториите за добив на полезни изкопаеми 0,16%.

Община Исперих попада в обсега на лудогорско-добруджанската подобласт в геоструктурната област Мизийска плоча - стабилна, устойчива част от земната кора, слабо реагирала на нагъвателните процеси, със специфичен геоложки строеж. Характеризира се с почти хоризонтална покривка от седиментни скали с мезозойска и неозойска възраст, припокрити през кватернера от мощни лъсови наслаги. Формите на релефа са разнообразни – лъсови, суходолия, плата, низини, речни долини. Характерно за сегашния релеф е алтернативното редуване на основните скали - силно пропусклив лъос, със слабо пропускливи глини и скални пластове. Лъсовите формации са запазили в равнините, по платата и слабо наклонените заравнени била. Покритите с лъос седименти от по-стар произход, понастоящем се разкриват по бреговете на по-дълбоките долове и реки. На повърхността седиментните скали са силно напукани на плочи и призми. Плъзгания, срутвания и сипеи почти липсват.

В долините на реките и доловете са формирани алувиални наслаги от пясъци и чакъли.

1.4. Почви и полезни изкопаеми

В основната част от територията на община Исперих преобладават кафявите горски почви, а покрай речните корита алувиално-ливадни почви, като същите са подходящи за развитие на различни земеделски култури. Изключително ценен и богат е растителния ресурс от лечебни растения. Релефът и почвено-климатичните условия в района са създали условия за естественото развитие на почти целия набор лечебни растения, диворастящи плодове и гъби. Общото състояние на почвите в общината може да се определи като добро. На територията на община Исперих няма промишлени замърсители, а намалената употреба на торове и пестициди в селското стопанство също допринася за липсата на замърсявания.

Община Исперих попада в район Б-3 Източна Дунавска равнина и Хълмисто предбалканска провинция. Почвеният тип в преобладаващата част са сивите и тъмносивите горски почви - 61%, а оподзолените черноземни заемат 39% от обработваемата земя. Почвено-климатическата характеристика на Исперих създава възможност за отглеждането на всички култури на умерения климат. Затова Исперих се разширява като зърнено-фуражен район с животновъдно направление.

Черноземните почви са разпространени в Дунавската равнина /западна и средна част/, Южно-добруджанското плато и Лудогорието. Привързани са към равнино-хълмистия релеф на равнината, лъсовата покривка, сухия умерено-континентален климат и сухолюбива растителност. Характеризират се с повишена мощност на хумусния хоризонт /60-80 см/, но с ниско хумусно съдържание /2-4%/. Поделят се на: карбонатни, типични, излужени и деградирани. Карбонатни черноземи - характеризират се с различна мощност и хумусен хоризонт /40-60см/. Съдържат специфични образowania-карбонатни мицели, разположени на дълбочина 20-150 см. Типичните черноземи-формирани са върху разкъсана лъсова основа, при по-хълмист и по-дълбоко разчленен релеф. В морфологично отношение не се различават съществено от карбонатните черноземи, с тази разлика, че карбонатите при тях се наблюдават във височинния интервал 25-60см. Мощността на хумусния хоризонт е 50-70см. Поради идентичните свойства на типичните черноземи с тези на карбонатните те се обединяват в една обща агро-производствена група.

Излужените черноземи - формирани са върху лъсовиден и пясъчливо-глинест субстрат, умерено-континентален климат, дъбови гори и ливадно-степна растителност. В сравнение с карбонатните и типичните черноземи, тези почви са с по-добри агро-производствени свойства. Това се дължи на тежкия механичен състав и по-висока водозадържаща способност. Тези почви са едни от най-плодородните почви.

Горски почви

Сиви горски почви-развити са върху хълмист и нископланински релеф, дълбоко разчленен и изграден от кредни и терциерни седименти - мергели, варовити пясъчници, мергелни варовици. Формирани са при по-влажен умерено-континентален климат и широколистна растителност. Отличават се с глинесто съдържание във вертикалния почвен профил, по-високо хумусно съдържание /2-5% /, и по-малка дебелина на хумусния хоризонт от черноземните почви. Сивите горски почви се разделят на тъмносиви и сиви и светлосиви горски почви.

Тъмносивигорски почви се срещат в съчетание с деградираните черноземи и сивите горски почви. Образувани сав/у льосовиден субстрат и редки смесени широколистни гори, при преобладаващото участие на ливадно-степна растителност. Те са с най-моцнен хумусен хоризонт /до 45 см/ и мощен алувиален хоризонт /до 110см/. Характеризират се с тежък механичен състав. Сивите горски почви са свързани с по-активното почвообразуващо участие на горската растителност и по-малка мощност на хумусно-елувиалния хоризонт на почвообразуващия субстрат.

Азонални почвени типове

Това са почвени типове, които не се подчиняват на хоризонтално и вертикално разпределение. Хумусно-карбонатните почви съпътстват всички зонални почвени типове. Образувани са върху карбонатна скална основа. Характеризират се с добре оформен хумусен хоризонт и съдържание на хумус от 3 до 7%.

Голямото почвено разнообразие трябва да се има предвид при изготвянето на проекти за земеделие, които да се основават на предварително проучване и картиране на почвите по тяхното плодородие и пригодност за отглеждане на основни земеделски култури в отделните землища на района.

В Община Исперих няма силно ерозирали почви.

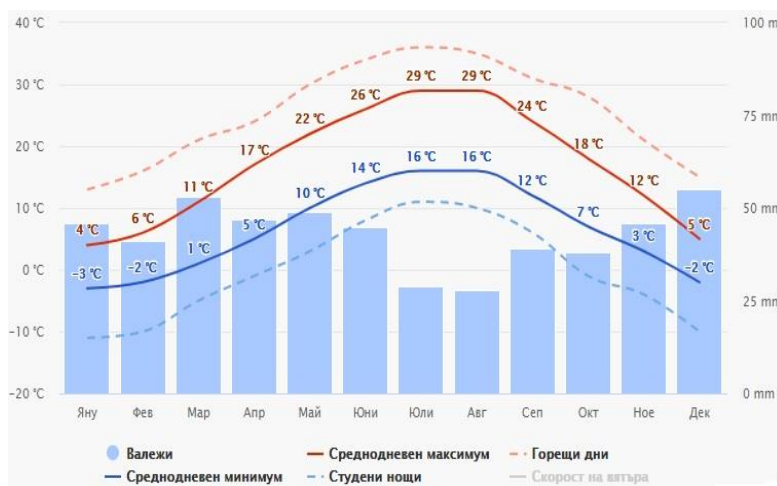
Полезни изкопаеми

По данни на Министерството на енергетиката на територията на община Исперих попада находище „Драгомъж“ - в процедура по предоставяне на концесия за добив на строителни материали (варовици и доломити за трошен камък).

1.5. Климат

Климатът на територията на община Исперих е умерено-континентален и се характеризира с горещо лято и студена зима. Най-студените месеци през годината са януари и февруари. Не са изключения и резките понижения на температурите през пролетта и есента. Като най-топли се очертават месеците юли и август. Типичен пролетен месец е април, а типичен есенен - октомври.

Фиг. 4: Средни месечни температури и валежи в община Исперих

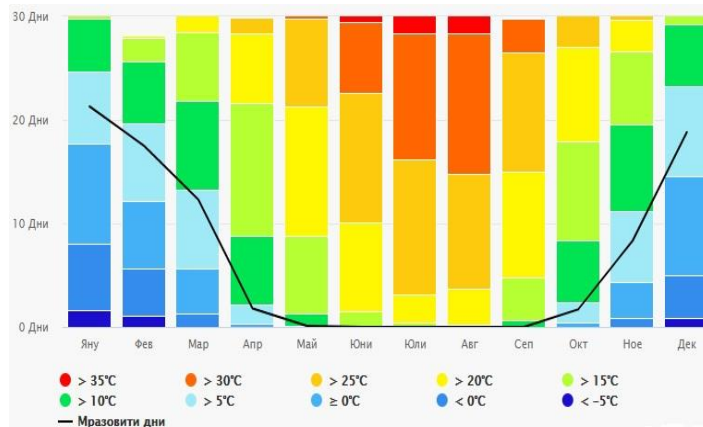

Източник: www.meteoblue.com/bg

„Среднодневният максимум“ (плътна червена линия) показва средната максимална дневна температура за всеки месец за Исперих. По същия начин „Среднодневният минимум“ (плътна синя линия) показва средната минимална дневна температура.

Фиг. 5: Средномесечни максимални температури и мразовити дни в община Исперих

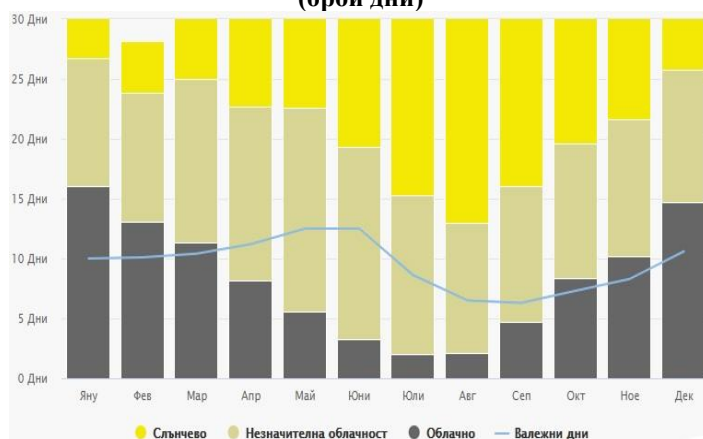

Източник: www.meteoblue.com/bg

Горещите дни и студените нощи (пресечени червени и сини линии) изразяват средната дневна температура в най-топлия ден и средната-нощна температура в най-студената нощ от месеца за последните 30 години. Характерни за зимата са отрицателните температури (абсолютна минимална температура -27°C), а лятото е сухо и топло (абсолютна максимална температура $+39,5^{\circ}\text{C}$). Средномесечните температури са $-2,0^{\circ}\text{C}$ през януари и $21,5^{\circ}\text{C}$ през юли, а средногодишната амплитуда достига $23,5^{\circ}\text{C}$.

Средноденонощната годишна температура на въздуха е $10-12^{\circ}\text{C}$. Средномесечната максимална температура е през м.юли ($26,2^{\circ}\text{C}$), а средната минимална температура е януарска ($-5,8^{\circ}\text{C}$). Абсолютната максимална температура е 37°C , а абсолютната минимална $-25,8^{\circ}\text{C}$. Средногодишната сума на валежите е $67,4 \text{ мм/м}^2$.

Фиг. 6: Средномесечна продължителност на слънчевото греење в община Исперих (брой дни)

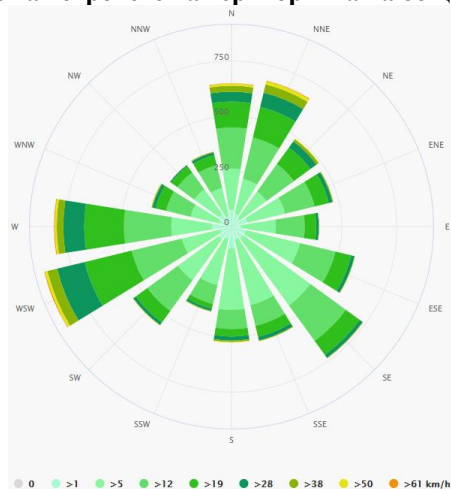
Източник: www.meteoblue.com/bg

Във ветровия режим преобладават подчертано западните и североизточни ветрове със средномесечна скорост от $2,3 \text{ m/s}$ през юли до $3,6 \text{ m/s}$ през февруари, а в отделни кратки периоди през февруари скоростта на североизточните ветрове достига е над 20 m/s .

През зимата поради силно изразеното климатообразуващо влияние на североизточните ветрове температурите са твърде ниски, а през лятото в резултат на прегряването на нахлуващите откъм северозапад въздушни маси те са твърде високи. От тези особености в термичния режим се обуславят най-съществените континентални черти на климата, най-вече неговата значително висока средногодишна температурна амплитуда - до 26°C .

Фиг. 7: Роза на ветровете на територията на община Исперих

Източник: www.meteoblue.com/bg

Средната относителна влажност на въздуха варира от 64% до 85%. През януари и декември валежите са от дъжд и сняг. Годишната им сума е от 500 до 600 mm с максимуми през май и юни, а минимумите през януари и февруари.

Таблица 2: Честота, скорост и посока на вятъра

Посоки	Честотна роза на ветровете за м. Януари, %	Честотна роза на ветровете за м. Януари, %	Скоростен диапазон на ветровете по географски посоки, м/с
N	15.7	5.9	4.1
NE	11.8	12	3.5
E	8.6	10.5	2.8
SE	12.5	21.5	3.0
S	10.8	5.7	3.2
SW	8.3	19.1	4.1
W	18.5	12.3	5.9
NW	13.8	13	4.7

Източник: www.meteoblue.com/bg

Максималната снежна покривка се натрупва през януари - 112 cm, а минималната през октомври - 2 cm. Сезонното разпределение на валежите е неравномерно.

Тъй като нахлуващите откъм северозапад въздушни маси се изваляват при пренасянето им, валежите в тези области са по-слаби. Средното месечно и сезонно разпределение на валежите за 100-годишен период (1895 - 1995 г.) за община Исперих е както следва: зима - 131 mm; пролет - 165 mm; лято - 227 mm; есен - 133 mm.

Фиг. 8: Средномесечни количества на валежите в община Исперих

Източник: www.meteoblue.com/bg

Очакваните промени в климата на общината са свързани с отчетената за България обща тенденция към затопляне, както и увеличаване честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като засушавания, проливни валежи, гръмотевични бури и градушки.

Предвижданията са за намаляване на годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха, като минималната температура се повишава по-бързо от максималната и намалява дебелината на снежната покривка. Това води до изместване на горната граница на широколистните гори към по-голяма надморска височина, увеличаване на недостига на вода в почвата, промяна в ареалите на редица видове и загуба на биоразнообразие.

1.6. Води и хидрографска мрежа

Територията на община Исперих обхваща част от Дунавски район за управление на водите и е разположена западно от подземния малм-валанджски водоносен хоризонт.

Порьозността на льосовата покривка и окарстена варовикова основа заедно с оскъдните валежи и слабия наклон на релефа определят липсата на повърхностно течащи води и наличие на суходолия на територията на Община Исперих. Малки количества подпочвени води и с твърде непостоянен дебит са акумулирани в най-долните хоризонти на льосовите отложения. На места в ниските участъци на доловете са каптирани в малки чешми.

Модулът на оттокът на повърхностните води е от 0,5 до 1 l/m². Минималната му проява се обуславя от оскъдните валежи, значително изпарение, водопропускливостта, льосовата основа и слабия наклон на релефа.

На територията на община Исперих се намира най-големият карстов извор в тази част на страната, като дълголетните карстови процеси са предизвикали проявлението на уникален комплекс от карстови форми: пещери, понори, скални ниши, цепнатини и др.

В хидрогеоложко отношение подземни води са акумулирани в окарстените варовици на Русенската и отчасти на Разградската свита. Формираният ненапорен карстов водоносен хоризонт се подхранва основно от атмосферните води, като по-голяма част от тях се инфилтрира директно в разкритията на варовиците или косвено през покривните отложения на льоса, алувия и частично плиоцена. Друг източник на подхранване е повърхностната вода, която се формира постоянно и временно. Тя се инфилтрира през дъната на речните корита, така, че оттокът, който се формира в южните части на Лудогорското плато, изцяло се губи северно от линията с. Каменово, гр. Исперих, с. Тодор Икономово.

Генералната посока на движение на подземните води е от юг на север, към р. Дунав, където се извършва скрито разтоварването на ненапорния карстов поток в отложенията на плиоцена и кватернерните алувиални отложения на р. Дунав и южните ѝ притоци. В южната част на разпространението при благоприятно съчетание на геолого-структурните условия с водоупорни скали в основата му по долините на реките се намират голям брой низходящи извори с дебита стигащи до над 200 л/сек. В разглеждания район по-големи извори са при селата Воден, Черковна, Малък и Голям Поровец и редица извори по р. Сенковец. Повечето извори са каптирани за водоснабдяване на селищата в района.

През територията на общината преминава р. Крапинец, която според археолозите някога е била плавателна и е достигала до р. Дунав. На територията на общината съществуват множество малки, богати на риба, водоеми.

Речната мрежа в общината е условно добре развита, но водните течения са незначителни, с малък отток и имат значение предимно за пълнене на микроязовирите.

На територията на община Исперих има около 40 язовири, водоеми и изкуствени водни площи, повечето с незначителни размери. Най-големият язовир е „Исперих“ с обем от 320 000 куб.м. и площ от 206 дка. Водоема освен за рибовъдство може ефективно да се използва за напояване. На територията на община Исперих няма находища на минерални води.

2. Социално-икономически фактори

2.1. Демографски и социални характеристики

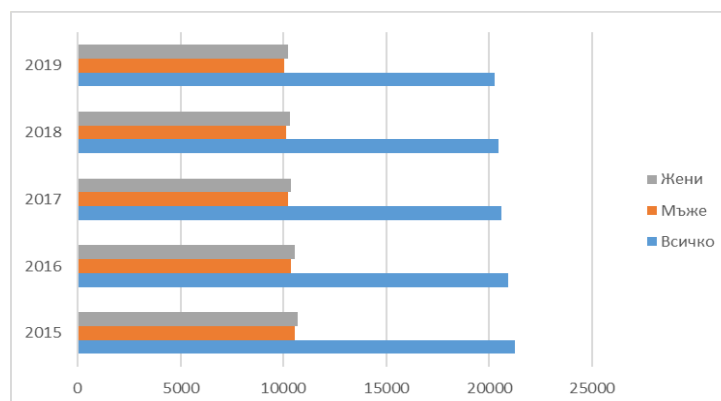
Демографските ресурси с техните образователни и квалификационни характеристики са един от решаващите фактори за местното развитие и растеж. В община Исперих продължават неблагоприятните демографски тенденции за намаляване и застаряване на населението.

Таблица 3: Население в община Исперих 2015 – 2019 г.

	2015	2016	2017	2018	2019
Всичко	21232	20900	20602	20428	20268
Мъже	10535	10360	10213	10117	10055
Жени	10697	10540	10389	10311	10213

Източник: Национален статистически институт

Графика 2: Динамика на населението в община Исперих 2015-2019 г.

Динамиката показва трайна тенденция на намаляване на населението (с около 5% за последните 5 години) или с 964 души през 2019 г. спрямо 2015 г. Към 31.12.2019 г. в община Исперих живеят общо 20 268 души, 50,4% от които жени и 49,6% мъже.

Таблица 4: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2016 - 2019 г.

	2016		2017		2018		2019	
	Всичко	Мъже	Всичко	Мъже	Всичко	Мъже	Всичко	Мъже
Общо	20900	10360	20602	10213	20428	10117	20268	10055
Под трудоспособна²	3191	1688	3114	1645	3142	1663	3098	1638
В трудоспособна³	12888	6890	12644	6751	12439	6641	12285	6584
Над трудоспособна⁴	4821	1782	4844	1817	4847	1813	4885	1833

Източник: Национален статистически институт

През 2019 г. под трудоспособна възраст е около 15% от населението на общината. Възрастните над трудоспособна възраст са 4885 души или 24%. Около 61% е делът на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Към 2019 г. лицата над 60-годишна възраст са 28% от населението, децата и младежите до 29 г. са 29%. Останалите 43% са хора в активна трудова възраст между 30 и 59 години. Анализираните особености на възрастовата структура, свидетелстват за слаба тенденция на застаряване на населението на територията на община Исперих.

² Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.

³ В трудоспособна възраст - жени от 16 до 60 години и 8 месеца и мъже от 16 до 63 години и 8 месеца.

⁴ Над трудоспособна възраст - тези граници са до навършването на 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете.

Таблица 5: Население в община Исперих по възрастови групи към 2016 – 2019 г.

Възраст	2016	2017	2018	2019
Общо	20900	20602	20428	20268
0-9	1895	1860	1865	1823
10-19	2178	2158	2160	2126
20-29	2363	2208	2092	1988
30-39	2772	2669	2576	2464
40-49	3201	3161	3140	3089
50-59	2966	2964	2990	3129
60-69	2891	2909	2842	2802
70-79	1885	1919	2023	2098
80+	749	754	740	749

Източник: Национален статистически институт

Когато възрастовата структура е деформирана не може да се осигури както възпроизводството на населението, така и възпроизводството на трудовия потенциал. За влошаването на възрастовата структура у нас съществено допринесоха мащабните емиграционни процеси предимно сред младите възрастови групи. Емигрирането на цели млади семейства (заедно с децата) обуславя ускоряването на процеса на застаряване, което поставя натиск върху публичните разходи за пенсии, здравеопазване и социални грижи.

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Таблица 6: Естествен прираст на населението на община Исперих 2014-2019 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2014	166	90	76	296	162	134	-130	-72	-58
2015	171	85	86	316	172	144	-145	-87	-58
2016	193	99	94	302	161	141	-109	-62	-47
2017	183	93	90	313	158	155	-130	-65	-65
2018	184	94	90	330	186	144	-146	-92	-54
2019	174	92	82	325	182	143	-151	-90	-61

Източник: Национален статистически институт

Естественият прираст на населението в община Исперих е отрицателен, като през 2019 г. е минус 151 души. Средногодишният брой на живородените деца в общината за периода 2014-2019 г. е 178. Средната смъртност за периода е 314 човека годишно. Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност водят до дисбаланс в демографските показатели на общината и са причина за отрицателния естествен прираст.

Таблица 7: Заселени, изселени и механичен прираст в община Исперих 2014-2019 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2014	418	185	233	475	206	269	-57	-21	-36
2015	333	145	188	546	243	303	-213	-98	-115
2016	301	117	184	524	230	294	-223	-113	-110
2017	448	192	256	616	274	342	-168	-82	-86
2018	598	238	360	626	242	384	-28	-4	-24
2019	715	337	378	724	309	415	-9	28	-37

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст през повечето анализирани години е отрицателен, като през 2016 г. достига – 223 души, а през 2019 г. е само минус 9 души. Средногодишно населението на община Исперих намалява от миграция с около 116 човека, което оказва съществено влияние върху демографските процеси. Постепенно тенденциите на изселване от общината намаляват и нетния механичен прираст се очаква да стане положителен до няколко години.

Таблица 8: Население по населени места в община Исперих към 31.12.2019 г.

Община/ Населено място	Общо	Мъже	Жени
Исперих	20268	10055	10213
с. Белинци	433	223	210
с. Бърдоква	296	149	147
с. Вазово	972	489	483
с. Голям Поровец	511	262	249
с. Делчево	421	211	210
с. Драгомъж	353	181	172
с. Духовец	480	239	241
гр. Исперих	7928	3859	4069
с. Йонково	641	312	329
с. Китанчево	1350	676	674
с. Конево	66	32	34
с. Къпиновци	228	119	109
с. Лудогорци	686	336	350
с. Лъвино	911	460	451
с. Малко Йонково	354	165	189
с. Малък Поровец	326	169	157
с. Печеница	252	137	115
с. Подайва	1551	784	767
с. Райнино	319	154	165
с. Свещари	583	282	301
с. Средоселци	284	137	147
с. Старо селище	330	166	164
с. Тодорово	686	346	340
с. Яким Груево	307	167	140

Източник: Национален статистически институт

Населението не е равномерно разпределено в общинската територия. Повече от половината - около 53% от жителите на общината живеят в град Исперих и селата Подайва и Китанчево.

Таблица 9: Население по постоянен и настоящ адрес към 31.12.2020 г.

Населени места	Постоянен адрес	Настоящ адрес	Постоянен и настоящ адрес в същото населено място
с. Белинци	910	445	419
с. Бърдоква	466	340	315
с. Вазово	1444	944	880
с. Голям Поровец	902	601	547
с. Делчево	704	439	418
с. Драгомъж	463	356	322
с. Духовец	1324	503	472
гр. Исперих	11747	8712	8008
с. Йонково	1344	631	573

с. Китанчево	2324	1528	1389
с. Конево	56	85	40
с. Къпиновци	451	242	219
с. Лудогорци	1368	805	743
с. Лъвино	1771	999	938
с. Малко Йонково	808	360	331
с. Малък Поровец	338	377	252
с. Печеница	498	261	245
с. Подайва	2564	1658	1567
с. Райнино	461	414	378
с. Свещари	1161	620	547
с. Средоселци	548	320	302
с. Старо селище	656	332	303
с. Тодорово	1434	750	708
с. Яким Груево	405	308	275
Община Исперих	34147	22030	20191

Източник: <http://www.grao.bg>

По данни на ГРАО към 31.12.2020 г. населението на община Исперих по постоянен адрес е 34147 души, а по настоящ адрес 22030 души. Жителите с постоянен и настоящ адрес в същото населено място са 20191 души. Голямата разлика между населението по данни на НСИ и ГРАО се дължи на факта, че голяма част от хората избрали постоянен адрес в населено място на община Исперих не живеят реално в общината и имат друг настоящ адрес. Броят на жителите с постоянен и настоящ адрес в същото населено място, които формират реалното население на общината е близък до броя на жителите по данни на НСИ.

Домакинствата, живеещи на територията на община Исперих, по данни на НСИ от преброяването на населението към 01.02.2011 г. са общо 7831. Средният брой членове на едно домакинство е 2,9 човека. Актуални данни за броя на домакинствата по населни места ще има след Преброяването на населението и жилищния фонд от НСИ през 2021 г.

Домакинствата са основните генератори на битови отпадъци в община Исперих. Тенденциите на намаляваща раждаемост и застаряване на населението, се наблюдават в област Разград и СЦР, но са симптоматични и за страната като цяло. Това изправя пред сериозни предизвикателства бъдещото функциониране на системите на социално осигуряване и подпомагане, здравеопазване, образование и публични финанси в общината. Респективно ще окаже влияние върху количеството генерирани отпадъци и събираемостта на такса „Битови отпадъци“, като източник на средства за управлението им в Общинския бюджет.

2.2. Икономически показатели

Структуроопределящи отрасли за местната икономика в община Исперих са селското стопанство, преработващата промишленост и търговията като водещо значение има селското стопанство. Неговата структура на производство и специализация определят характера на цялата територия и облика на населените места.

Състоянието на местната икономика се определя и влияе от много на брой и различни по естество фактори, които биват както вътрешни, така и външни. В тази връзка е важно да се определи икономическото състояние на заобикалящите общината територии, което детерминира средата за нейното развитие, позицията на общината спрямо съседните ѝ общини, наличните ѝ сравнителни предимства и потенциали за растеж, както и основните ограничители за икономическия подем на общината.

Броят на предприятията в общината през 2018 г. е 686 или с 21 повече спрямо 2017 г. В същото време основните икономически показатели на местните фирми се подобряват.

Таблица 10: Брой предприятия (без финансовите) в община Исперих за 2017 - 2018 г.⁵

Икономически дейности	2017	2018
Селско, горско и рибно стопанство	76	87
Преработваща промишленост	49	43
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	4	4
Строителство	8	13
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	317	326
Транспорт, складиране и пощи	41	42
Хотелиерство и ресторантьорство	34	35
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения	6	7
Операции с недвижими имоти	18	18
Професионални дейности и научни изследвания	22	26
Административни и спомагателни дейности	11	7
Образование	4	4
Хуманно здравеопазване и социална работа	34	33
Култура, спорт и развлечения	12	8
Други дейности	25	29
Общо за общината:	665	686

Източник: Отдел „Статистически изследвания“ - Разград

Произведената продукция нараства през 2018 г. до 271 496 хил. лева, приходите от дейността са 364 427 хил. лева, нетните приходи от продажби – 315 652 хил. лева. Печалбите са в размер на 53 735 хил. лева. Броят на заетите и наетите лица, леко намалява с около 150 през 2018 г. спрямо 2017 г.

Таблица 11: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2014-2018 г.

Година	Брой предприятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица	Наети лица
	Б р о й	Х и л я д и л е в о в е						Б р о й	
2014	103	26586	32916	28109	31199	1949	445	516	427
2018	101	29895	37245	30596	33574	3524	281	500	411

Източник: Национален статистически институт

Най-много фирми развиват дейност в сектора на търговията и услугите – 326 предприятия, следва сектор „селско, горско и рибно стопанство” – 87 и преработваща промишленост – 43 предприятия.

Почти 50% от общата стойност на произведената продукция е резултат от дейността на предприятията в преработващата промишленост. Около 35% от произведената продукция в общината и нетните приходи от продажби са реализирани в сектора на селското и горското стопанство.

⁵ Актуалните статистически данни за икономическото развитие на общините към момента на изготвяне на настоящия Годишен отчетен доклад са за 2018 г. Данните за 2019 г. по икономически показатели ще бъдат публикувани от НСИ в края на 2020 г.

Около 93% от предприятията в общината са микро с до 10 заети лица, останалите 7% са малки предприятия с персонал от 10 до 50 лица. Към 2018 г. в Исперих няма средни и големи предприятия с повече от 50 работници и служители.

Средната годишна работна заплата в община Исперих се увеличава с 12% - от 9 014 лева през 2017 г. на 10 069 лева през 2018 г., но остава със стойности под средните за област Разград (11 569 лева) и за страната (13 755 лева).

Състоянието на местната икономика се определя и влияе от много на брой и различни по естество фактори, които биват както вътрешни, така и външни. В тази връзка е важно да се определи икономическото състояние на заобикалящите общината територии, което детерминира средата за нейното развитие, позицията на общината спрямо съседните ѝ общини, наличните ѝ сравнителни предимства и потенциали за растеж, както и основните ограничители за икономическия подем на общината. Средната брутна годишна работна заплата и доходите на населението в общината са важен показател за определяне размера на такса „Битови отпадъци“.

Промисленост

Община Исперих има профил на типична селскостопанска община, като промишлеността – основно преработващата, е по-слабо застъпена на нейната територия.

На територията на община Исперих, промишлеността е представена от следните по-големи предприятия:

„Хан Аспарух“ АД – производството на стенни и подови плочки;

„Добруджа - КИТ“ АД – производство на консумативи и изделия за текстилната промишленост, ходови колела, транспортни колички и други изделия с домакинско и промишлено предназначение;

„Специални телове“ Жити АД – Русе - цех в с.Тодорово –производство на специални телове и кабели;

„РМЗ Шести септември“ ЕООД – произвежда и ремонтира строителни и други машини, технологично оборудване, резервни части;

„Ахинора“ АД „Мелиса - Текстил“ ООД цех в с. Подайва, „Семела“ООД – шивашката промишленост

„Хладилно - Консервен Комбинат“ АД –производство и търговия със зеленчукови и плодови консерви, конфитюри и ракия;

„Исперих - БТ“ АД „Никотиана – Норд табак“ АД - гр. Шумен, с цех в с. Китанчево– изкупуване, промишлена обработка и търговия с тютюн;

„Адонис Комерс“ ООД – производство и изкупуване на билки и подправки;

„Ягуар 90“ ООД – производител на машини за обработка на PVC и алуминиева дограма;

„Сортови семена“ ЕАД – с база Исперих - областта на хранително - вкусовата промишленост.

Като цяло общината има потенциал за инвестиции и успешно развитие на екологично чисти производства и има наличие на неизползвани терени и сгради.

Традициите в земеделието могат да се използват за създаване на предприятия в хранително-вкусовата промишленост (преработка на мляко, месо, плодове и зеленчуци), които могат и трябва да се използват с цел развитие на местната икономика, повишаване на заетостта и жизнения стандарт на населението.

Община Исперих има неизползван все още потенциал за развитието на преработващата промишленост – екологично чист район, подходящи почвено-климатични условия, подчертан селскостопански профил на общината, добри перспективи за развитие на селското стопанство.

Значителната трудоемкост на тези отрасли би довела до създаване на нови работни места и формиране на добавена стойност, с която да се постигне значителна ефективност и възможност за реинвестиции.

За ефективното функциониране на предприятията е необходимо да се осигури подходяща инфраструктура, която да създава условия за екологично чисти и качествени производства.

Селско стопанство

Земеделието е основния поминък на населението от общината, независимо от високия риск и ниската рентабилност. В общината преобладават малки по размер стопанства. Повечето от собствениците на земя не извършват никаква икономически доходоносна дейност извън домашното си стопанство.

Растениевъдство

Природно-климатични фактори в общината са ограничено благоприятни за развитие на отрасъла. Наличните значителни поземлени ресурси, съставляващи 70% от общата територия на общината и благоприятните почвено-климатични условия превръщат земеделието в основен източник на доходи.

Общата площ на селскостопанския фонд за 2019 г. е 286 389 дка, в това число: ниви – 201 754 дка, трайни насаждения 12 208 дка, ливади и пасища – 18 871 дка. Средно на жител на общината се падат по 14.13 дка, което е под средния размер за страната.

Приблизително 54% от площите в общината се засяват със зърнени култури - пшеница, ечемик, царевица, като добивите от пшеница и ечемик са над средните за страната. Значително място заемат и площите със слънчоглед - 24%. През последните години явно се обръща по голямо внимание и на културите като лавандула, кориандър, рапица и др.

Таблица 12: Обработваема земеделска земя за община Исперих 2017-2020 г.

Площадка по години	Ниви
2017	224 114
2018	224 114
2019	224 114
2020	224 114

Източник: ОДЗ – Разград

Броят на регистрираните земеделски производители в община Исперих намалява ежегодно, като броят им от 797 през 2017 г. намалява до 661 през 2020 г., което представлява спад с 136 лица или над 20% за последните 4 години. За същия период в общината развиват дейност 11 кооперации, разпределени в общинския център и 7 от по-големите населени места. Броят им се запазва постоянен през периода 2017-2020 г.

Таблица 13: Брой регистрирани земеделски производители по стопански години 2017-2020 г.

2017	2018	2019	2020
797	767	737	661

Източник: ОДЗ – Разград

В община Исперих към 2020 г. няма регистрирани сдружения за напояване и напоявани земеделски площи. Растениевъдството е в голяма степен монокултурно – интензивно зърнопроизводство, малък дял на зеленчукопроизводство, овощарството и лозарството.

Таблица 14: Основни видове отглеждани земеделски култури през 2019 г.

Култури	Площ дка	Продукция (тон)	Среден добив/дка
Пшеница	96000	57600	600
Ечемик	8000	4560	570
Маслодайна рапица	17250	4830	280
Тритикале	600	366	610
Слънчоглед	60000	18000	285

Царевица за зърно	32000	25600	800
Овец	50	19	380
Царевица силаж	1000	3800	3800
Тютюн-Ориенталски	1000	220	220
Ябълки	31	21,7	700
Праскови	28	19,6	700
Сливи	2100	1260	600
Череша	1187	415,45	350
Вишни	122	43,92	360
Ягоди	45	22,5	500
Малини	30	9	300
Лавандула	134	12,6	350

Източник: ОДЗ – Разград

Основните видове земеделски култури, отглеждани в общината към 2019 г. са пшеница, слънчоглед, царевица и рапица. Най-много площи се засяват с пшеница – 96 000 дка или близо 44%, следвани от слънчогледа – 60 000 дка или 27% и царевица за зърно – 32 000 дка или 14,5%. Незначителни са площите засяти с овес и тритикале.

Животновъдство

Тенденцията през годините е постепенно намаляване на броя на отглежданите животни. Една голяма част от тях се гледат за задоволяване на собствените нужди.

Няма изградени съвременни специализирани ферми за отглеждане на животни. Общите показатели в животновъдството през последните години имат значителни отклонения, като тенденцията е в намаляването на техния брой. Отглеждането на крави и овце за млеконадой е без перспектива за този отрасъл. Има и създадени традиции, които биха спомогнали за по-бързото приобщаване на населението към новите екологически изисквания при производството на мляко, месо и яйца. Броят на основните видове животни е с тенденция на намаляване. Причините са основно в крайно ниските изкупни цени на животинската продукция.

Таблица 15: Брой животни по видове в община Исперих към 2020 г.

Брой животни	Брой
Говеда	4389
Овце	5956
Кози	1234
Свине	34595
Птици-общо	315890
Пчелни семейства	4530

Източник: БАБХ

От таблицата се вижда, че преобладават птицевъдните обекти. По-големите от тях са 8 броя, в които се отглеждат – 315 890 броя бройлери. Броят на регистрираните в БАБХ животновъдни обекти за едри преживни животни е 310, в които се отглеждат – 4389 говеда. По големите говедовъдни стопанства са 3 броя и в тях се отглеждат общо 1603 говеда, в това число, крави за мляко и месо и телета. Традиционен за общината отрасъл е овцевъдството. Броят на отглежданите свине в дребни и едри стопанства към 2020 г. е 5956, а на козите – 1234. В общината развива дейност една голяма свинеферма, в която към 2020 г. се отглеждат 34595

свине, в това число – свине майки. Броят на регистрираните пчелни семейства на територията на общината е 4530.

Съществен проблем за развитието на животновъдството остават строгите хигиенни и ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти след присъединяването на страната към ЕС. Не на последно място сериозна пречка пред реализацията на местна животновъдна продукция се явяват и неизгодните, често прерастващи в нелоялни и монополни, взаимоотношения между продавачи, посредници и купувачи.

Тенденциите в развитието на селското стопанство следват тези в страната, които са свързани с намаляване на производството, ниска рентабилност и ниска конкурентоспособност на сектора. Намаляването на изкупните цени и заливането на пазара с вносни стоки правят сектора все по-малко привлекателен. Възможностите за финансиране, които предлагат европейските фондове са добър начин за подкрепа на сектора и неговото възстановяване.

При развитието на селското стопанство в община Исперих трябва да се спазват изискванията на общата земеделска политика на ЕС, според която заетите в селското стопанство трябва да използват екологично-устойчиви методи на земеделие. Те трябва да се стремят да поддържат постоянни затревени площи /тревата абсорбира въглероден двуокис, което подпомага борбата с климатичните промени/, да отглеждат различни култури, а не моно култури, и да обработват определена част от тяхната орна територия по начин, който насърчава биоразнообразието.

Горско стопанство

Горските територии в общината са 83396 дка, което представлява 21,47% от цялата територия. Основната част от горския фонд е държавна горска територия и попада в териториалния обхват на ДГС „Сеслав“ и ДЛС „Воден – Ири Хисар“ към РДГ - Русе на Северноцентрално държавно предприятие – ДП – Габрово.

Фиг. 9: Карта на РДГ - Русе

В обхвата на ДЛС „Воден – Ири Хисар“ попадат само част от горските площи на община Исперих, 100% държавен горски фонд. Общата лесистост е 1667,1 ха, като 1471,9 ха са залесени и 195,2 ха незалесени територии.

Община Исперих е собственик на гори в 5 населени места с обща площ 7 775,47 дка. Ежегодно с Решения на Общински съвет – Исперих се утвърждава годишния план за ползване на дървесина, добивана от общинските гори и определяне начина за ползване на маркираната дървесина.

Таблица 16: Общински горски фонд на община Исперих по населени места

№	Населено място	Площ в дка
1	с.Голям Поровец	126,37
2	с.Голям Поровец	28,96
3	с.Голям Поровец	15,72
4	с.Голям Поровец	83,42
5	с.Голям Поровец	235,17
6	с.Голям Поровец	10,14
7	с.Голям Поровец	1268,25
8	с.Голям Поровец	121,63
9	с.Голям Поровец	1953,78
10	с.Йонково	59,55
11	с.Йонково	1961,13
12	с.Йонково	16,57
13	с.Йонково	520,16
14	с.Бърдоква	109,90
15	с.Бърдоква	420,99
16	с.Бърдоква	16,62
17	с.Бърдоква	784,63
18	с.Лудогорци	10,80
19	с.Къпиновци	31,28
20	с.Къпиновци	0,40
ОБЩО:		7775,47

Източник: Община Исперих

За периода 2019-2021 г. е определяно средногодишно ползване на дървесина от общинския горски фонд в размер на 3690 куб. метра.

Горите са едно от големите богатства на община Исперих. Общият дървесен запас се оценява на 1028475 куб. м. Средногодишният добив на дървесина възлиза на 37 000 куб. м. Средногодишното залесяване възлиза на 900 дка. То се прави главно с местни, устойчиви широколистни видове - цер, дъб, сребриста липа, ясен, явор, дива череша и др. Залесяването включва и някои чужди видове, които са успешно аклиматизирани у нас каквито са: червен американски дъб, унгарска акация и различни клонове хибридни тополи. Растителното разнообразие в горския фонд на община Исперих включва над 40 дървесни видове, в т.ч. 4 иглолистни, над 20 храстови видове и над 100 бр. тревни растителни видове.

В долината на река Крапинец се срещат бряст (*Ulmus carpinifolia*), смесен със зимен дъб (*Quercus petraea*), клен (*Acer campestre*), ясен (*Fraxinus angustifolia*), липа (*Tilia alba*) и габър (*Carpinus betulus*).

На територията на община Исперих са съхранени вековни дървета. Най-старите сред тях са 5 зимни дъба на възраст над 800 години, които се намират в землището на град Исперих. Най-многобройни са летните дъбове - 32. Наличието им е доказателство за това, че в миналото тези територии са били покрити с обширни широколистни дъбови гори. Сред защитените дървета се срещат видовете зимен дъб, блаун, полски бряст и бяла черница. В горите на Исперих се срещат различни видове едър и дребен дивеч. За едрия дивеч това са благороден елен, сърна, дива свиня, за дребния дивеч найхарактерните видове са див заек, фазан, яребица и дива патица. През различните сезони се срещат и пролетни видове, каквито са пъдпъдъкът. От хищниците се срещат лисица, чакал, вълк и дива коза. През последните години данните от провежданите таксации показват трайно намаляване на едрия дивеч. Това се дължи на нарастващото браконьерство, което е основният проблем на фауната. На територията на общината се намират и ловните резервати: „Воден”, „Ири Хисар”, „Паламара” както и природната забележителност „Божурите”, разположена до село Печеница.

Община Исперих трябва да търси финансиране за залесяване и да осъществява такива проекти. Трябва да се избягват голите сечи в горите и по-внимателно да се следи състоянието им особено когато се отнася за естествени гори.

Горските територии в съответствие с преобладаващите им функции се делят на категориите защитни, специални и стопански. Защитни са горските територии за защита на почвите, водите, урбанизираните територии, сградите и обектите на техническата инфраструктура. Към тях се включват горната граница на гората, защитните пояси, както и горите, създадени по технически проекти за борба с ерозията.

Голям проблем са незаконните сечи и честото несъобразяване с лесоустройствените планове от страна на частните стопани. Дървесината се използва основно за отопление, което също е предпоставка за масови незаконни сечи, предимно от по-бедните групи от населението.

Общата оценка за състоянието на горите в региона е тревожна. Горите са белите дробове на природата. В тях са съсредоточени, включително и на територията на общината ценни ресурси – дървесина, билки, гъби, богато биологично разнообразие. От друга страна те са най-застрашени от пряко унищожение. Този процес се задълбочава от фактът, че ниският жизнен стандарт на местното население, особено в селата го насочва към най-лесният за бързо оползотворяване на този ресурс.

Приоритетно Община Исперих трябва да търси финансиране за залесяване и да осъществява такива проекти. Трябва да се избягват голите сечи в горите и по-внимателно да се следи състоянието им особено когато се отнася за естествени гори.

Както вече споменахме, горските масиви, въпреки лошото си състояние и необходимостта от рекреационни мероприятия, се ползват за незаконен добив на дървесина за огрев, като по този начин се нарушава режимът им на стопанисване и намалява ролята им като бели дробове на природата.

3. Анализ по компоненти на околната среда

3.1. Атмосферен въздух

Опазването на качеството на атмосферния въздух е огромен проблем, който ще доминира в политиката на ЕС и през следващите години. Въздухът няма да стане по – чист единствено чрез стриктен контрол на замърсяването. Това ще изисква задълбочени промени в политиката на ЕС, националните и местните политики като разнообразие на мерки, действия и практики в различните области. Спектърът от глобални проблеми, изискващ внимание е широк: изчерпването на озоновия слой, киселинните дъждове, нивата на озона и другите замърсители в приземните слоеве, промените в климата.

В градските територии са концентрирани голяма част от промишлените дейности, интензивен трафик, но тук са разположени и жилищата на хората. В резултат на това огромното нарастване на замърсяването на въздуха е проблем, който рефлектира върху всеки от нас. Рамковата директива за управление на качеството на въздуха в градовете е ключов елемент от стратегията на ЕС за подобряване качеството на въздуха като цяло. Това налага стриктни изисквания относно извършвания мониторинг за вида и броя на контролираните замърсители, с оглед изготвяне на планове за действие за подобряване качеството на въздуха в средносрочен и дългосрочен аспект. От друга страна информирането на обществеността е основно изискване в Директивата.

Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството емисии от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

Емисионни норми са тези норми на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници. Нормите за емисии се класифицират по компоненти в зависимост от технологичните източници и провеждането на горивните процеси.

Емисионни норми са тези пределно допустими концентрации -ПДК на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места, регистрирани за определен период от време ,чието наличие не е свързано с риск за здравето.

Качеството на въздуха е последица от комбинираното действие на много и разнообразни фактори. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух.

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите, Изпълнителна агенция по околна среда, чрез Национална система за мониторинг на околната среда (НСМОС), Подсистема: Национална система за мониторинг на качество на атмосферния въздух (КАВ). За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух (В сила от 29.06.1996 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2019 г.) се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Законът за чистотата на атмосферния въздух определя 11 основни показателя за качество на атмосферния въздух. Екологичният статус се определя въз основа на тези показатели в приземния въздушен слой, както следва: суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух“ е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве са: азотен диоксид, серен диоксид, прах и финни прахови частици, бензин, олово, кадмий, арсен полиароматни въглеводороди, толуол, амоняк, фенол и серовъглеродород.

За контролиране на основните и допълнителни показатели на територията на страната се разполагат пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, като част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, подсистема – „Въздух“.

По класификация (съгласно Приложение №1 към чл.10, ал.3 и 4 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) пунктовете за мониторинг биват:

1. Транспортно – ориентирани (Т) пунктове за мониторинг са тези, при които броят на МПС, преминаващи в кръг с радиус 50 м, е не по-малък от 2500 превозни средства на денонощие.
2. Промислено – ориентирани (П) пунктове за мониторинг са тези, при които има преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.
3. Градски фонові пунктове за мониторинг (ГФ) са тези които са разположени в застроената част на град, които не отговарят на критериите по т.2.
4. Извънградски фонові пунктове за мониторинг (ИФ) са разположените на 3-10 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.
5. Регионални пунктове за мониторинг (Р) са разположените на 10-50км от град, които не отговарят на критериите по т. 2 и 3.
6. Отдалечени пунктове за мониторинг (О) са разположените на повече от 50 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.

Община Исперих като цяло е с нисък потенциал за замърсяване на атмосферния въздух, няма значими източници на емисии и не спада към зоните, в които са превишени нормите за КАВ или горните оценъчни прагове. Като цяло качеството на атмосферния въздух на територията на общината не създава риск за здравето хората, тъй като нивата на замърсителите на въздуха не превишават оценъчните прагове, с изключение на показателите сероводород и фини прахови частици (ФПЧ₁₀).

На територията на община Исперих няма разположен пункт за наблюдение на качеството на атмосферния въздух (КАВ).

През 2019 г. са извършени измервания на качеството на атмосферния въздух (КАВ) в община Исперих с Мобилна Автоматична Станция (МАС) на РЛ-Русе, съгласно утвърден Годишен график за работа на МАС за 2019 г. Това е първият подобен мониторинг на качеството

на атмосферния въздух в общината. Пунктът е разположен в гр. Исперих на ул. „Дунав“ №2 (в центъра на града до сградата на Община Исперих).

По време на проведените измервания не са констатирани превишения на нормите на следните показатели: SO₂, NO₂, CO и O₃. Превишения са регистрирани единствено на показателите сероводород и фини прахови частици (ФПЧ₁₀).

В резултатите от проведения мониторинг са отчетени превишения, както на максимално еднократната, така и на средноденощната ПДК за сероводород.

Таблица 17: Мониторинг за качеството на атмосферния въздух в община Исперих 2019 г.

Година	Брой регистрирани превишения на МПДК/ 0,005 mg/m ³	Максимално измерена средночасова концентрация на H ₂ S, mg/m ³	Брой регистрирани превишения на СДПДК/ 0,003 mg/m ³	Максимално измерена средноденоношна концентрация на H ₂ S, mg/m ³
2019 г.	9	0,013	2	0,004

Установени са 7 превишения на средноденощната стойност на ФПЧ₁₀ за 2019 г. Изчисленият 90,4 персентил на база стойностите от измервания на ФПЧ₁₀ на територията на община Исперих за 2019 г. е над СДН от 50 µg/m³. На 20.02.2019 г. е регистрирана средноденоношна стойност на ФПЧ₁₀ от 102,0 µg/m³, която е над СДН от 50 µg/m³. Превишенията се свързват с използването на твърди горива в бита през отоплителния сезон, което допринася за повишаването на концентрацията на този замърсител.

Таблица 18: Превишения на концентрацията на ФПЧ₁₀ в община Исперих 2019 г.

Данни Исперих 2019		ФПЧ ₁₀ µg/m ³	ФПЧ ₁₀ µg/m ³
15.2.2019	27,0	7.8.2019	17,0
16.2.2019	52,0	8.8.2019	12,0
17.2.2019	44,0	9.8.2019	34,0
18.2.2019	63,0	10.8.2019	24,0
19.2.2019	61,0	11.8.2019	11,0
20.2.2019	102,0	12.8.2019	16,0
21.2.2019	82,0	13.8.2019	21,0
22.2.2019	35,0	14.8.2019	25,0
23.2.2019	17,0	15.8.2019	23,0
24.2.2019	63,0	16.8.2019	12,0
25.2.2019	40,0	17.8.2019	24,0
26.2.2019	44,0	18.8.2019	21,0
27.2.2019	22,0	19.8.2019	16,0
10.5.2019	12,0	7.11.2019	70,0
11.5.2019	11,0	8.11.2019	31,0
12.5.2019	15,0	9.11.2019	21,0
13.5.2019	21,0	10.11.2019	15,0
14.5.2019	20,0	11.11.2019	40,0
15.5.2019	22,0	12.11.2019	29,0
16.5.2019	20,0	13.11.2019	36,0
17.5.2019	18,0	14.11.2019	37,0
18.5.2019	20,0	15.11.2019	28,0
19.5.2019	21,0	16.11.2019	27,0
20.5.2019	18,0	17.11.2019	31,0
21.5.2019	10,0	18.11.2019	41,0
22.5.2019	9,0	19.11.2019	43,0
90,4 персентил			61,2

Фини прахови частици /ФПЧ₁₀/

Фините прахови частици са фракция на общия суспендиран прах. Основни източници на прах за района на Исперих са транспортът, промишлеността, енергетиката и битовото отопление.

Норми:

- средноденоношната норма /СДН/ за опазване на човешкото здраве - 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (не трябва да бъде превишавана повече от 35 пъти в рамките на една календарна година)- допустимо отклонение - 50% от СДН;
- средногодишна норма /СГН/ за опазване на човешкото здраве - 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ - допустимо отклонение – 20% от СГН.

Оценката на качеството на атмосферния въздух и нивата на фини прахови частици (ФПЧ₁₀) се извършва въз основа на анализ на факторите, които могат да имат принос към наднормените нива на замърсяване по отношение на:

- наличие на неблагоприятни климатични условия, в т.ч. ниски средноденоношни и средногодишни скорости на вятъра (под 2 m/s) или тихо време; образуване на мъгли; влияние на топографските условия (особености) на терена (напр. при котловинни и низинни форми на релефа); вертикално смесване на въздушни маси; противостоене на въздушни маси с океански произход с такива от континентален произход;
- наличие на специфични за дадено място други дисперсионни характеристики (т.е. характеристики на разпространение на замърсителите);
- наличие на други природни източници (силни ветрове, пренос на природни частици от сухи райони и др.);
- наличие на големи промишлени източници на замърсяване;
- наличие на други фактори, които оказват влияние върху замърсяването на въздуха (транспорт, бит, селско стопанство).

Серен диоксид /SO₂/

Серният диоксид спада към групата на серните оксиди, които се формират при изгаряне на горива с високо сярно съдържание. Източници, свързани с неговото образуване са: топлоелектрическите централи, които използват сяросъдържащи горива - въглища, нефт, природен газ; черна и цветна металургия; химическа промишленост; добиване и дестилация на нефта; производство на сярна киселина и минерални торове и др.

Норми:

- средночасова норма /СЧН/ за опазване на човешкото здраве – 350 $\mu\text{g}/\text{m}^3$;
- допустимо отклонение – 150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (43 % от СЧН);
- средноденоношна норма за опазване на човешкото здраве – 125 $\mu\text{g}/\text{m}^3$;
- АП - алармен праг за серен диоксид - 500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ измерени в три последователни часа;
- ГОП – горен оценъчен праг за серен диоксид – 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (60% от СДН).

През 2019 г. в гр. Исперих не са регистрирани превишения на нормите за показателя серен диоксид.

Въглероден оксид /CO/

Въглеродният оксид е газ без цвят, без мирис, малко по-лек от въздуха, горящ газ и е силно токсичен. Образува се при изгарянето на различни видове горива при недостиг на кислород. Представлява един от най-широко разпространените атмосферни замърсители. Най-голям източник на СО е автомобилния транспорт – над 65 % от общото емитирано количество за страната. За района на Разград основен източник на въглероден оксид е транспортът.

Норми:

- ✓ максимална осемчасова средна стойност в рамките на денонощието - 10 mg/m^3 ;
- ✓ допустимо отклонение – 60 % от нормата.

Измерените през 2019 г. в гр. Исперих стойности на въглероден оксид не показват превишения на нормата 10 mg/m^3 .

Озон

Озонът е газ, естествено съдържащ се в атмосферата (приземен слой). Получава се при трансформации между някои органични съединения и азотните окиси от атмосферния въздух в присъствието на слънчева светлина. Основните източници на такива окиси са отпадните газове от транспорта (въздушен, железопътен, автомобилен) и от индустрията – предимно предприятия от енергийния отрасъл, рафинериите, вкл. бензиностанциите. Този озон (вторичен замърсител) се добавя към озона, естествено съдържащ се в атмосферата.

Предвид факта, че озонът е замърсител, свързан с фотохимични реакции на замърсители, най-силно следва да се проявява при силна слънчева ултравиолетова радиация и при условия на застой на атмосферата.

Норма: Средночасова стойност, праг за информиране на населението - $180 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Измерените концентрации на озон в атмосферния въздух в гр. Разград показват, че няма превишения на нормата.

Сероводород (H_2S).

Сероводородът е токсичен, безцветен газ, с неприятна миризма. В природата големи количества се образуват при процеси на биологично разлагане. По-голяма част от атмосферния сероводород е с естествен геотермален произход. Замърсяването на въздуха има и антропогенен характер. Основен източник е промишлеността. Негативните здравни последици за хората при контакт с този газ се определят от концентрацията и експозицията на въздействие. При ниски концентрации дразни лигавиците и предизвиква конюнктивит, а при високи са възможни сериозни поражения върху дихателните органи.

Съгласно Наредба № 14/1997 г. (ДВ бр.88/1997г.) са приети следните ПДК за сероводород в атмосферния въздух:

- ✓ максималноеднократна ПДК - $0,005 \text{ mg}/\text{m}^3$;
- ✓ средноденонощна ПДК - $0,003 \text{ mg}/\text{m}^3$.

Резултатите от проведения мониторинг и през 2019 година отчитат превишения, както на максималноеднократната, така и на средноденонощната ПДК за сероводород в района на Исперих.

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха.

Източници на емисии вредни вещества във въздуха:

- Площни източници

Поради ниското застрояване, характера на терена, вида на отоплителните уреди, като площни източници се разглеждат комините на битовото отопление и отоплението в обществените сгради на територията.

- Линейни източници

Транспортният поток от леки и товарни автомобили допринасят до известна степен за влошаване на качеството на атмосферния въздух. Отделените от двигателите вредни вещества (азотни оксиди, въглероден оксид, серни оксиди, оловни оксиди) са в основата на замърсяването на приземния атмосферен слой в населените места на територията.

- Неорганизиран източници

Създаването на нерегламентирани сметища за отпадъци са едни от източниците на емисии на парниковия газ метан (CH_4).

Община Исперих няма разработена „Програма за управление качеството на атмосферния въздух“. Предвид разпоредбата на чл. 27, ал.1 от Закона за чистотата на атмосферния въздух, която гласи, че „В случаите, когато в даден район общата маса на емисиите довежда до превишаване на нормите за вредни вещества (замърсители) в атмосферния въздух и на нормите за отлагания, кметовете на общините разработват и общинските съвети приемат програми за намаляване нивата на замърсителите и за достигане на утвърдените норми по чл. 6 в установените за целта срокове, които са задължителни за изпълнение.“. Ръководството на Община Исперих счита, че на територията няма превишаване на нормите и съответно не е

необходимо да се разработва специална програма за управление качеството на атмосферния въздух.

На територията на община Исперих няма източници на емисии отпадни газове, включени за контрол чрез инвентаризационни карти. Емисионен контрол на източниците на емисии, разположени на територията на община Исперих през последните пет години не е извършван. Няма наложени санкции по компонент атмосферен въздух.

В общината няма регистрирани:

- големи горивни инсталации (ГГИ) по смисъла на Директива 2001/80/ ЕС;
- големи неподвижни източници (ГНИ), емисиите от които подлежат на ежегоден отчет чрез инвентаризационни карти;
- обекти с разрешителни за търговия с квоти за емисии от парникови газове (по Директива 2003/87/ЕС);
- обекти с издадени комплексни разрешителни по чл.117 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС).

Източниците на замърсяване на въздуха за община Исперих могат да бъдат класифицирани и групирани по относителен дял, както следва:

- промишлени източници: парокотелни инсталации
- интензивен автомобилен транспорт (79.3% от автомобилния парк е на възраст над 10 год.)- мобилни източници;
- битови източници и предприятия, разположени в жилищни райони /организиран източници/;
- транспортни кръстовища и др. /неорганизиран източници/;

Източници на емисии от азотни оксиди са енергетиката, пътният транспорт и горивните процеси в индустрията. Поради това, Община Исперих се намира в значително по – добро състояние от страната по натоварване с азотни оксиди и серни оксиди.

В производствената структура в община Исперих липсват предприятия, които да са източници на отпадъчни газове и да предизвикват сериозно замърсяване на атмосферния въздух в районите, където са ситуирани. Община Исперих е ориентирана предимно към селското стопанство и леката промишленост, обекти на търговията и обслужването, докато преработващата промишленост е по-слабо застъпена. Силно развита е керамичната промишленост - завод за керамични плочки „Хан Аспарух“ АД.

Основните промишлени източници на емисии отпадни газове на територията на община Исперих, в които се извършва периодичен мониторинг на емисиите са:

- „Хан Аспарух“ АД, гр. Исперих – предприятие за производство на керамични плочки с издадено комплексно разрешително № 94-Н2-И0-А1/2014 г.;
- „Агротида“ ООД, гр. Исперих – зърнобаза;
- „ХКК Исперих“ – с предмет на дейност - производство и търговия с алкохол и ракия;
- „Добруджа Кит“ АД, гр. Исперих – производство на ходови колела и колички;
- „Специални телове“ ООД, с. Тодорово – предприятие за производство на телове.

При извършените през последните пет години собствените периодични измервания (СПИ) на емисиите отпадни газове на източниците на емисии не са констатирани превишения на нормите за допустими емисии (НДЕ) на изпусканите замърсители.

Най-голямото функциониращо предприятия на територията на Община Исперих е „Хан Аспарух“ АД. Предприятието е разположено в промишлената зона на общинския център и е с предмет на дейност производство на стенни и подови плочки и гранитогрес.

Видовете източници на замърсяване на атмосферния въздух от това предприятие са:

- Неорганизираните емисии в резултат на съхранението на суровините за производство /глина,кварцов пясък,варовик/ във външни складове. Тези емисии са ограничени в резултат на взети мерки от ръководството чрез изградени бетонни складове, закрити от трите страни.
- Организиран източници на емисии от предприятието са:

- вентилацията от изпускащите устройства за отвеждане на отпадъчни газове основно от пресите за формоване – прахови частици;
- технологични източници – от комините на пресите, сушилните и пещите.
- енергийни източници – основно с парникови газове и прах.

„Хан Аспарух” АД има програма за извършване на собствен мониторинг на изпусканите емисии в атмосферния въздух.

Много от най – сериозните екологични проблеми в страната, в т.ч. и отчасти за общината са свързани с автомобилния транспорт. Като цяло сектор “транспорт” допринася за 60 % от емисиите на CO, около 25 % от емисиите на CO₂, свързани с енергийни процеси, около 38 % от тоталните емисии на NO_x, бензиновите двигатели на МПС допринасят за замърсяването на въздуха с приблизително 40 % от емисиите на ЛОС- летливи органични съединения, а към това се добавя и фактът, че транспортът е източник и на шумово замърсяване. Това натоварване на въздуха оказва сериозни последици върху човешкото здраве. Поради това емисиите от транспорта изискват специално внимание.

Типичен замърсител на атмосферния въздух от пътния транспорт са оловните аерозоли, което се дължи на преимуществената употреба на оловни бензини. Въпреки, че през последните години нараства относителния дял на безоловните бензини, то не е достатъчно да компенсира абсолютното увеличение на количествата общо употребявани бензини, което води до увеличение емисиите на олово. Друга съществена причина за сравнително високите емисионни натоварвания от транспорта е, че по пътищата в страната се движат предимно морално и технически стари автомобили, като тенденцията непрекъснато се засилва.

Замърсяването на атмосферния въздух от автотранспорта както обществен, така и личния за територията на община Исперихе незначително. Транспортният трафик е слабо натоварен. Замърсяването на атмосферния въздух от транспорта е свързано с лошото състояние на моторните превозни средства, качеството на използваните горива, организацията на движението, състоянието на улиците и пътищата. Този вид замърсяване на въздуха заема все по-голямо място в общото замърсяване, поради увеличението на броя на автомобилите, дългия срок на експлоатацията им, лошата материално – техническа база за поддържането им.

Трябва да се отбележи, че недостатъчното хигиенизиране на пътните артерии и голямото количество неозеленени площи допринасят за допълнителното натоварване със замърсители на атмосферния въздух.

Замърсяването на въздуха от строителни дейности е главно от прах и твърди частици. Практически то не оказва съществено влияние за състоянието на атмосферния въздух в общината. Комунално-битовите дейности са едни от основните, замърсяващи въздуха в община Исперих. Замърсяването е главно през отоплителния сезон и е причинено от използването на лошокачествени твърди и течни горива – мазут, нафта, въглища, брикети.

Основен източник на замърсяване на въздуха през студеното полугодие на територията на общината е масовото използване на твърди горива от населението.

Съгласно изискванията на Наредбата към бензиностанциите е необходимо изграждане на система за улавяне на бензинови пари към резервоарите за съхранение на бензините при зареждането им по подвижните автоцистерни. Необходимо е монтирането на клапан-адаптор към вентилационната система на резервоара за бензин, както и адаптор на вливната фуния. Тази система гарантира улавяне и отвеждане на бензиновите пари в автоцистерните, като в последствие те се транспортират до съответния терминал за регенериране или съхранение с последващо регенериране в друг терминал. Обектите извършват дейност с изградена херметична свързваща система за улавяне на бензиновите пари към резервоарите за съхранение на бензини. В община Исперих всички обекти са приведени в съответствие с изискванията.

Община Исперих се характеризира с висока чистота и добро качество на атмосферния въздух. Няма установено превишаване на ПДК, с изключение на ФПЧ₁₀ и сероводород. Климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой.

Основни замърсители на въздуха в отделни дни са прах - общ и фин и сероводород, вследствие дейностите на промишлеността и комунално - битовия сектор.

Източници на „неприятни миризми“ за района на общината няма.

Отоплителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто гориво – газ за отоплителните инсталации, замърсяването чувствително ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите с високо съдържание на сяра.

ИЗВОДИ:

Община Исперих се характеризира със сравнително добро състояние на качеството на атмосферния въздух, поради което не се предвиждат чести планови контролни измервания с мобилна станция. При проведените през 2019 г. контролни измервания с МАС, разположена в гр. Исперих са констатирани превишения единствено на показателите сероводород и фини прахови частици (ФПЧ₁₀). В резултатите от проведения мониторинг са отчетени превишения, както на максимално еднократната, така и на средноденощната ПДК за сероводород.

В общината няма съществени промишлени източници на вредни емисии във въздуха. Най-голямото функциониращо предприятие на територията на Община Исперих е „Хан Аспарух“ АД, което има програма за извършване на собствен мониторинг на изпусканите емисии в атмосферния въздух.

Отоплителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто гориво – газ за отоплителните инсталации, замърсяването чувствително ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите, свързани с използването на течни и твърди горива, които се характеризират с високо съдържание на сяра.

За намаляване на количеството енергия за отопление е необходимо да се стимулират технологии, намаляващи топлинните загуби, изпълнението на саниращи мероприятия - топлоизолации и подмяна на дограми с нисък коефициент на топлопроводимост и използването на алтернативни източници на енергия - напр. слънчева енергия, за което климатичните дадености в общината са изключително благоприятни.

3.2. Води

РИОСВ - Русе не извършва мониторинг на повърхностни и подземни води на територията на община Исперих. Съгласно Закона за водите, чл.155, ал.1, т.4, буква „б“, директорът на съответната басейнова дирекция планира и участва в провеждането на мониторинга на водите, обобщава и анализира данните от проведения мониторинг, в това число за химичното и екологичното състояние на повърхностните води. Контролът върху състоянието на подземните и повърхностни води се осъществява от Басейнова дирекция „Дунавски район“ – гр. Плевен /БДДР/. Състоянието на питейните води и водоизточниците на общината се контролират системно от РЗИ – Разград. Извършва се наблюдение в мониторингови пунктове, като разширения химически анализ на водите се прави по различни показатели.

Съгласно чл.169, ал. 2 от Закона за водите (в сила от 28.01.2000 г. с посл. изм. и доп. ДВ бр.44 от 13 май 2020 г.), мониторингът на водите и на зоните за защита на водите осигурява съгласуван и изчерпателен преглед на състоянието на водите във всеки район за басейново управление. Мониторингът се извършва по одобрени от Министъра на околната среда и водите програми, разработени от басейновите дирекции в съответствие със спецификата на водните тела и техните характеристики.

Мониторинговите пунктове се определят въз основа на оценка на риска, натоварването и агресивната дейност върху водните тела. Изборът на показатели за анализ е въз основа на вида и количеството натиск, изразяващ се в концентрацията на наблюдаваните замърсители. Оценката на химическото състояние на повърхностните водни тела, замърсяващите вещества се съпоставят с определени стойности на стандартите за качество, въведени с Директива 2008

/105/ на Европейския парламент и на Съвета от 18.12.2008 г. за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите изразена в Наредба за стандарти за качество на околната среда. Рамковата Директива за водите въвежда екологични норми за качество на водните ресурси. Съгласно нея екологичното състояние на водните екосистеми се определя като много добро, добро, лошо или много лошо. При извършването на оценката на риска водните тела се класифицират в следните категории:

- водни тела в риск – не е необходимо допълнително охарактеризиране или допълнителни мониторингови данни;
- водни тела, които е възможно да са в риск, за които има вероятност да не постигнат екологичните цели, но са необходими допълнителни мониторингови данни;
- водни тела, които не са в риск – не е необходима допълнителна оценка и допълнителни мониторингови данни.

• *Повърхностни води*

Порьозността на лъсовата покривка и окарстена варовикова основа, заедно с оскъдните валежи и слабият наклон на релефа, определят липсата на повърхностно течащи води и наличие на суходолия на територията на Община Исперих. Малки количества подпочвени води и с твърде непостоянен дебит са акумулирани в най-долните хоризонти на лъсовите отложения. На места в ниските участъци на доловете са каптирани в малки чешми.

Модулът на оттокът на повърхностните води е от 0,5 до 1 l/m². Минималната му проява се обуславя от оскъдните валежи, значително изпарение, водопропускливостта, лъсовата основа и слабия наклон на релефа. През територията на общината преминава р. Крапинец, която според археолозите някога е била плавателна и е достигала до р. Дунав. На територията на общината съществуват множество малки, богати на риба водоеми.

Съгласно ПУРБ 2016-2021 г. Община Исперих попада в поречия Дунав и Дунавски Добруджански реки, в обхвата на следните водни тела:

Фиг. 10: Повърхностни водни тела и пунктове за мониторинг в община Исперих

В Община Исперих попадат следните повърхностни и подземни водни тела, съгласно Плана за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016 – 2021 г. в Дунавски район, който е утвърден със Заповед № РД-293/22.03.2010 г. на Министъра на околната среда и водите:

Таблица 19: Повърхностни водни тела в община Исперих

Код на водно тяло	Воден обект	Категория на водното тяло	Географски обхват	Естествено водно тяло
Част от BG1DJ149R1002	ЦАРАЦАР	Река	р. Царацар с притоци р. Лудня и р. Чаирлук от извор до вливане в р. Дунав при Тутракан	Естествено
Малка част от BG1DU000R001	ДУНАВ	Река	р. Дунав от границата при Ново село до границата при Силистра	сМВТ
Част от BG1DJ109R001	СЕНКЪОВИЦА	Река	р. Сенкьовица от извор до вливане в р. Дунав при Полина	Естествено
Малка част от BG1DJ109R1017	без име	Река	пониращи реки от село Климент до Ветрен	Естествено

Част от BG1DJ149R1002 тип R9 - Река Царацар (Крапинец, 108 km) води началото си от Община Самуил. Тя навлиза в община Исперих югозападно от село Бърдовка и тече на север в дълбока каньоновидна долина, всечена в аптските варовици на Лудогорското плато. Преминува последователно покрай селата Лудогорци, Голям Поровец и Малък Поровец. След мюсюлманското светилище Демир баба текечастично протича по границата с Община Завет и западно от село Райнино напуска пределите на общината. В този си участък протичащ през общината реката почти през цялата година има постоянно течаща вода, което е изключение за повечето реки в Лудогорието. На територията на община Исперих в нея отляво се вливат двата ѝ най-големи притока: реките Лудня и Чаирлук. Река Война (Лудня, 35 Km) също води началото си от Община Самуил. Югоизточно от село Малко Йонково навлиза в пределите на община Исперих и до бившето село Воден долината ѝ е широка. След това тя става каньоновидна и при село Малък Поровец се влива отляво в Царацар. Река Чаирлук (Текедере, 35 km) навлиза в община Исперих от към Община Разград западно от село Йонково. Тя протича в дълбока каньоновидна долина и при мюсюлманското светилище Демир баба теке се влива отляво в Царацар.

Част от BG1DJ109R001 тип R9 - река Сенковец (102 km). Тя навлиза на територията ѝ източно от село Бърдовка и протича в дълбоко всечена в аптските варовици долина. Минава южно от град Исперих и западно от село Китанчево, където окончателно пресъхва. От там нататък долината ѝ представлява суходолие, в което епизодично протичат води. Североизточно от село Конево напуска пределите на общината. В нея отляво, североизточно от село Лъвино се влива най-големият ѝ приток река Ясенковец.

Данните за екологичното състояние на повърхностните водни тела са представени в следващата таблица.

Таблица 20: Цели на повърхностни водни тела

Код	Воден обект	Екологично състояние	Химично състояние	Екологична цел
BG1DJ149R1002	ЦАРАЦАР	Добро	Добро	Запазване на добро екологично и химично състояние
BG1DU000R001	ДУНАВ	Умерен	Не достигащо добро	Постигане на СКОС за АІ за добър екологичен потенциал до 2021 г. (СКОС коригиран с фонова

				концентрация). Предотвратяване влошаване на екологичния потенциал по останалите елементи за качество. Предотвратяване на замърсяването и запазване на добро химично състояние.
BG1DJ109R001	СЕНКЪОВИЦА	Добро	Добро	Запазване на добро екологично и химично състояние
BG1DJ109R1017	БЕЗ ИМЕ	Добро	Добро	Запазване на добро екологично и химично състояние

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“

За наблюдение на водно тяло BG1DJ149R1002-Царацар са разположени три мониторингови пункта - р.Царацар след вливане на р. Войка при с. Малък Поровец, р. Чайрлък при с. Черковна и след ПСОВ Кубрат. За периода е посочен за анализ мониторингов пункт р. Царацар след вливане на р. Войка при с. Малък Поровец.

На територията на Община Исперих, в повърхностно водно тяло BG1DJ149R1002 е разположен един пункт за наблюдение на качеството и количеството на повърхностни води, включен в националната програма за мониторинг на повърхностни води: - за мониторинг на качеството и за количествен мониторинг: BG1DJ00043MS020 - р.Царацар след вливане на р.Бойка при с. Малък Поровец.

Таблица 21: Мониторингов пункт на повърхностни водни тела, разположени в Дунавския район за басейново управление, в териториалния обхват на община Исперих

Код на мониторингов пункт	Име на мониторингов пункт	Поречие	Код на повърхностно водно тяло	Географско описание на водното тяло
BG1DJ00043MS020	р.Царацар след вливане на р.Войка при с.Малък Поровец	Дунавски Добруджански реки	BG1DJ149R1002	р. Царацар с притоци р. Лудня и р. Чаирлек от извор до вливане в р. Дунав при гр. Тутракан

Резултатите от мониторинга на физикохимичните показатели показват, че стойностите не отговарят на добро състояние по показателите нитратен азот и общ азот спрямо изискванията на Наредба Н-4. При анализа на специфичните замърсители се наблюдават измерени високи концентрации над изискванията на СКОС за добро състояние по показател алуминий. Резултатите от измерените концентрации на приоритетни вещества показват, водното тяло е в добро химично състояние.

За водно тяло BG1DJ109R001 в периода 2018-2019 г. не е планиран хидробиологичен мониторинг. От извършения мониторинг към 2020 г. водното тяло е оценено в умерено екологично състояние, като има влошаване на качеството по показателите нитратен азот и общ фосфор.

За водно тяло BG1DJ149R1002 от анализа към 2020 г. на физикохимичните елементи за качество е видно, че водното тяло не отговаря на изискванията за добро състояние спрямо изискванията на Наредба Н-4. Екологичното състояние е оценено като много лошо. При анализа на специфичните замърсители се наблюдават измерени концентрации над изискванията на СКОС за добро състояние по показателите нитратен азот и общ фосфор.

Данните от хидробиологичен мониторинг по БЕК макрозообентос през 2020 г. отчитат добро състояние.

Таблица 22: Междинна екологична и химична оценка от мониторинг на повърхностните водни тела към 2020 г.

Код на водните тела	Име на водното тяло	Екологично състояние/ потенциал	Обща оценка по физико-химични показатели и специфични замърсители	Оценка по биологични елементи за качество (БЕК)	Оценка по отделни физико-химични показатели					
				МЗБ	РН	БПК	Разтворен кислород	Амониев азот	Нитратен азот	Общ фосфор
BG1DJ109R001	р. Сенкьовица от извор до вливане в р. Дунав при Попина									
BG1DJ149R1002	р. Царацар с притоци р. Лудня и р. Чаирлек от извор до вливане в р. Дунав при Тутракан									

Източник: Басейнова дирекция за управление на водите Дунавски район

Легенда:

Цветови обозначения - Екологично състояние

- ◆ много добро
- ◆ добро
- ◆ умерено
- ◆ лошо
- ◆ много лошо

Комунално – битови дейности - са основна причина за замърсяването на водите в община Исперих. Поради липсата на пречиствателни станции за отпадъчни води /ПСОВ/ в малките населени места, всички отпадъчни води от бита попадат в реките, водоемите или сухи дерета. Сред останалите източници на замърсяване на водите в общината са промишлеността, транспорта и животновъдството.

Повърхностните води на територията на община Исперих са подложени на различни видове натиск и въздействие в резултат от човешката дейност, което оказва влияние върху състоянието им. Тези източници се разделят на:

Точкови източници на замърсяване:

- Зауствания на селищни непречистени отпадъчни води;
- Земеделски източници на замърсяване на повърхностните води.

Дифузни източници на замърсяване:

- Гори, преходно гористо-храстови масиви, неполивни ниви, земеделски земи, участъци с естествена растителност, урбанизирани територии;
- С битов характер от населени места под 2000 е.ж. без канализация и ПСОВ.

Таблица 23: Списък на водоемите в община Исперих

Вид на имота	Населено място	Площ (дка)	Стопанисва се от	АОС
Изкуствена водна площ	гр.Исперих	206,727	„ХКК“ АД	325/17.06.2002 г.
Водоем	с.Делчево	6,722	Община Исперих	326/17.06.2002 г.
Водоем	с.Делчево	7,401	Община Исперих	327/17.06.2002 г.

Язовир	с.Белинци	4,339	Община Исперих	328/17.06.2002 г.
Язовир	с.Белинци	2,576	Община Исперих	329/17.06.2002 г.
Язовир	с.Белинци	9,159	Община Исперих	330/17.06.2002 г.
Водоем	с.Белинци	4,347	Община Исперих	331/17.06.2002 г.
Водоем	с.Белинци	2,398	Община Исперих	332/17.06.2002 г.
Водоем	с.Белинци	2,304	Община Исперих	333/17.06.2002 г.
Водоем	с.Духовец	1,479	Община Исперих	334/18.06.2002 г.
Водоем	с.Духовец	1,344	Община Исперих	335/18.06.2002 г.
Водоем	с.Духовец	6,797	Община Исперих	336/18.06.2002 г.
Водоем	с.Духовец	3,588	Община Исперих	337/18.06.2002 г.
Водоем	с.Духовец	1,796	Община Исперих	338/18.06.2002 г.
Водоем	с.Духовец	4,351	Община Исперих	339/18.06.2002 г.
Водоем	с.Духовец	4,876	Община Исперих	340/18.06.2002 г.
Изкуствена водна площ	с.Китанчево	11,976	ЕТ „Лежо-П.Данаилова“	341/18.06.2002 г.
Язовир	с.Конево	6,853	Община Исперих	342/18.06.2002 г.
Язовир	с.Къпиновци	4,032	Община Исперих	343/18.06.2002 г.
Язовир	с.Лъвино	33,946	Община Исперих	344/18.06.2002 г.
Водоем	с.Средоселц	8,78	Община Исперих	345/18.06.2002 г.
Язовир	с.Яким Груево	21,934	Община Исперих	346/18.06.2002 г.
Язовир	с.Яким Груево	1,841	Община Исперих	347/18.06.2002 г.
Язовир	с.Яким Груево	1,945	Община Исперих	348/18.06.2002 г.
Изкуствена водна площ	гр.Исперих	19,706	Община Исперих	349/18.06.2002 г.
Изкуствена водна площ	гр.Исперих	18,289	Община Исперих	350/18.06.2002 г.
Изкуствена водна площ	гр.Исперих	47,521	Община Исперих	351/18.06.2002 г.
Водоем	с.М.Поровец	3,865	Атанас Димитров	352/19.06.2002 г.
Водоем	гр.Исперих	71,994	Община Исперих	353/19.06.2002 г.
Дере	с.Подайва	27,661	Община Исперих	462/27.06.2002 г.
Язовир	с.Подайва	2,029	Община Исперих	463/27.06.2002 г.
Водоем	с.Подайва	1,369	Община Исперих	464/27.06.2002 г.
Водоем	с.Подайва	1,484	Община Исперих	465/27.06.2002 г.
Водоем	с.Ионково	23,951	Община Исперих	819/07.11.2002 г.
Язовир	с.Лъвино	33,946	Община Исперих	996/24.02.2003 г.
Водоем	с.Г.Поровец	-	Община Исперих	997/24.02.2003 г.
Водоем	с.Свещари	25,872	Община Исперих	1164/11.07.2003 г.
Водоем	с.Свещари	4,565	Община Исперих	1255/31.07.2003 г.

Водоем	с.Вазово	18,318	Община Исперих	1256/31.07.2003 г.
Водоем	с.Лъвино	7,56	Община Исперих	1277/07.08.2003 г.

Източник: Общ устройствен план на община Исперих

На територията на община Исперих има 2 по-големи язовира и 38 микроязовири, водоеми и изкуствени водни площи, които имат основно значение за населените места, разположени в близост до тях. В общината няма изградена поливна система на основата на главни и второстепенни канали за напояване, което се отразява на асортимента от отглеждани култури на територията на общината.

Язовирите на територията на община Исперих са в сравнително добро общо екологично състояние. Няма данни за замърсявания, застрашаващи живота и здравето на хората и аквакултурите.

Уязвими зони

Територията на община Исперих попада в уязвима зона, съгласно Заповед № РД 146/26.02.2015г. на Министъра на ОСВ за определяне на нитратно уязвимите зони. В приложения към заповедта са определени водните тела, които са замърсени или са застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници, териториите на общините или части от тях в обхвата на уязвимата зона по надморска височина и карта на зоната.

Чувствителни зони

Територията на община Исперих не попада в чувствителна зона, съгласно Заповед № РД 970/28.07.2003 г. на Министъра на ОСВ. Чувствителните зони в повърхностните водни обекти в териториалния обхват на БДДР: с начало „р.Дунав, от границата при с.Ново село“ и край „р.Дунав, до границата при гр.Силица“, както и „Всички водни обекти във водосбора на р.Дунав на територията на Р България“.

Райони с потенциален риск от наводнения

Съгласно „План за управление на риска от наводнения в Дунавски район за басейново управление 2016-2021 г.“, приет с РЕШЕНИЕ № 1104 / 29.12.2016 год. на Министерски съвет, територията на община Исперих не попада в район със значителен потенциален риск от наводнения, определени на основание чл.146г от Закона за водите.

Санитарно-охранителни зони

На територията на община Исперих попадат 13 бр. санитарно-охранителни зони, определени в съответствие с изискванията на Наредба № 3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди (ДВ, бр. 88 от 27 октомври 2000г.), (Наредба № 3).

По данни на Басейнова дирекция Дунавски район – Плевен, на територията на общината са учредени следните санитарно-охранителни зони (СОЗ) по реда на Наредба № 3:

Таблица 24: Санитарно-охранителни зони в община Исперих

№	Заповед за определяне на СОЗ №	Водоползване	Населено място	Разрешително №	Водно тяло (по разрешително)	Тип
1	2	3	7	18	19	5
1	СОЗ-214/04.03.09	гр.Исперих	Малък Поровец	11510053/07.05.07	BG1G000K1HB050	подземен-незащитен
2	СОЗ-215/15.03.09	гр.Исперих	Исперих	11510017/05.04.07	BG1G0000J3K051	подземен-незащитен
3	СОЗ-216/23.03.09	гр.Исперих	Малък Поровец	11510050/24.04.07	BG1G000K1HB050	подземен-незащитен
4	СОЗ-217/30.03.09	с.Самуил	Голяма вода	11510049/24.04.2007		подземен-незащитен
5	СОЗ-237/16.11.09	с.Лудогорци	Лудогорци	11510028/12.04.07	BG1G000K1HB050	подземен-незащитен

		с.Йонково				
6	СОЗ-238/24.11.09	с.Лудогорци и с.Йонково	Лудогорци	11510028/12.04.07	BG1G000K1HB050	подземен-незащитен
7	СОЗ-239/30.11.09	гр.Исперих и с.Лъвино	Драгомъж	11510048/24.04.07	BG1G000K1HB050	подземен-незащитен
8	СОЗ-240/30.11.09	гр.Исперих и с.Лъвино	Драгомъж	11510048/24.04.07	BG1G000K1HB050	подземен-незащитен
9	СОЗ-241/30.11.09	гр.Исперих и с.Лъвино	Драгомъж	11510048/24.04.07	BG1G000K1HB050	подземен-незащитен
10	СОЗ-318/10.10.11	Голям Поровец	Голям Поровец	11510506/19.10.09	BG1G0000J3K051	подземен-незащитен
11	СОЗ-418/11.04.14	с.Духовец	Духовец	11510476/11.10.10	BG1G0000J3K051	подземен-защитен
12	СОЗ-497/13.12.17	СПБВ и промишлен о водоснабдяване на "Хан Аспарух" АД	Исперих	11530375/30.11.2012 реш. за изменение 1873/08.04.2016	BG1G0000J3K051	подземен-защитен
13	СОЗ-498/13.12.17	СПБВ и промишлен о водоснабдяване на "Хан Аспарух" АД	Лъвино	11530375/30.11.2012 реш. за изменение 1873/08.04.2016	BG1G0000J3K051	подземен-защитен

По данни на Басейнова дирекция „Дунавски район“ на територията на Община Исперих има изградени 26 броя водоземни съоръжения.

Необходимо е учредяване на СОЗ за всички водоизточници. Тяхното устройство се съобразява с чл.7,8,9 и 10 и Приложения №1 и №2 от Наредба №3/2000 ма МОСВ., МЗ и МРРБ за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточници на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Екологичният проблем на общината свързан със замърсяването на водите е в тясна връзка с проектите и предвижданите действия по отношение на проектирането и изграждането на канализационни системи в селата и пречиствателни станции за отпадните води.

Основни източници на замърсяване на повърхностните водни тела са попивните ями, и прекомерното наторяване на селскостопанските площи. Проблем е и липсата на канализация и ПСОВ за малките населени места на общинта. Основни замърсители на повърхностните води в района на общината са и периодично възникващите нерегламентирани сметища. Сред останалите източници на замърсяване на водите в общината са промишлеността, транспорта и животновъдството.

• Подземни води

По информация от Басейнова дирекция „Дунавски район“ – гр. Плевен, Община Исперих попада в териториалния обхват на следните подземни водни тела:

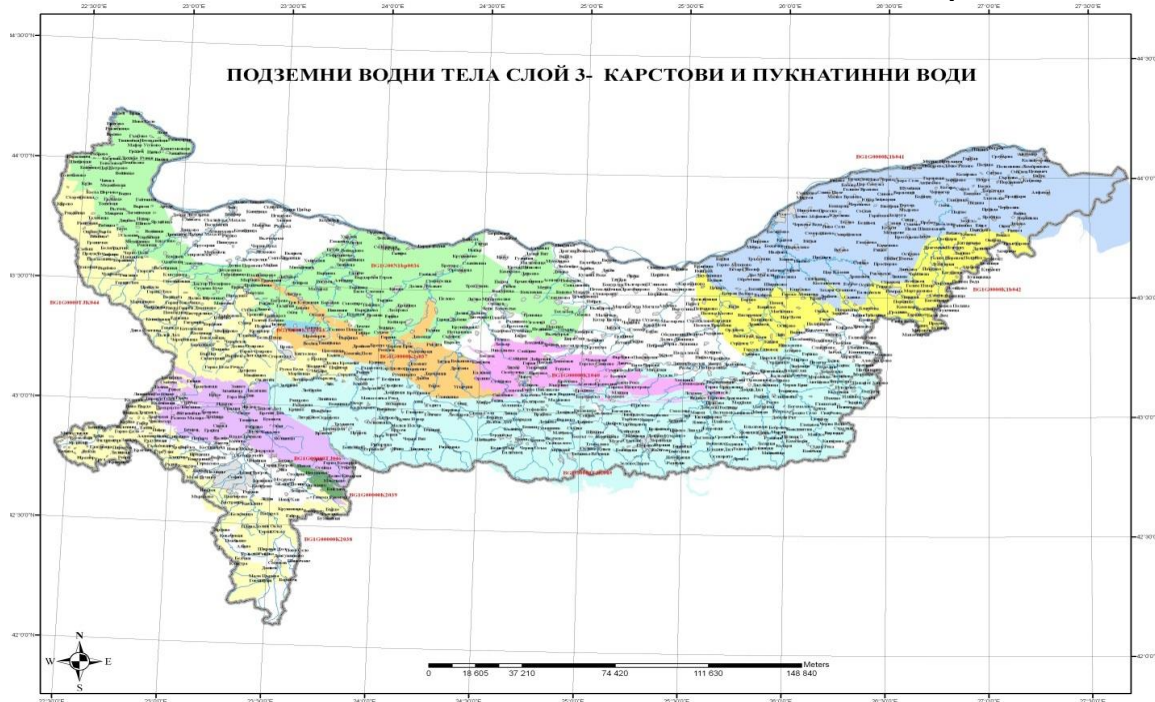
Таблица 25: Подземни водни тела на територията на община Исперих

Код на подземно водно тяло	Име на подземно водно тяло	Населени места
BG1GOO00KIB041	Карстови води в Русенската формация	Райнино, Базово, Конево
BG1G000K1HB050	Карстови води в Разградската формация	
BG1G0000J3K051	Карстови води в Малм-Валанжския басейн	Цялата територия на общината

- Подземно водно тяло с код BG1G000K1NB050 и име „Карстови води в Разградската формация” – наблюдавано от четири мониторингови пункта (МР 229, МР 231, МР 232, МР 307). От тях в обхвата на РИОСВ-Русе попадат три:
- МР 229 при с. Малък Поровец КИ резерват "Воден", община Исперих, област Разград; МР 231 при с. Малък Поровец, КИ ПС - ПБВ "Малък Поровец", община Исперих, област Разград; МР 232 при с. Кацелово ШК "Лакане" ПС "Кацелово", община Две могили.
- Оценката за „добро“ химично състояние на водата и в трите пункта, дадена в миналите години се запазва и през 2019 г. Анализът на резултатите показва съответствие със СК за подземни води по всички анализирани показатели.
- На територията на Община Исперих, в подземно водно тяло BG1G000K1NB050 е разположен един пункт за наблюдение на качеството на подземните води, включен в националната програма за мониторинг на химичното състояние на подземни води - за мониторинг на качеството: BG1G0000K1BMP231 - Малък Поровец, КИ ПС - ПБВ „Малък Поровец“ - съгл. националната програма за мониторинг на количественото състояние на подземните води, утвърдена от Министъра на ОСВ със заповед № 167/31.03.2016 г.

Фиг.11: Подземни водни тела в обхвата на общин Исперих

Данните за екологичното състояние на подземните водни тела са представени в следващата таблица.

Таблица 26: Цели на подземните водни тела

Код	Име	Химично състояние	Количествено състояние	Екологична цел
BG 1G0000K1B041	Карстови води в Русенската формация	лошо	добро	1. Запазване на добро количествено състояние; 2. Предотвратяване на влошаването на химичното състояние по показатели N03 и P04; 3. Запазване на добро химично състояние по останалите показатели

BG1G000K1HB050	Карстови води в Разградската формация	лошо	добро	1. Запазване на добро количествено състояние; 2. Предотвратяване на влошаването на химичното състояние по показател N03; 3. Запазване на добро химично състояние по останалите показатели
BG IG0000J3K051	Карстови води в Малм- Валанжския басейн	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние

Източник: Басейнова дирекция „Дунавски район“

Подземно водно тяло с код BG1G000K1HB050 и име „Карстови води в Разградската формация“ – химичното състояние на тялото се наблюдава с четири мониторингови пункта / МР 229, МР 231, МР 232, МР 307 /. — МР 229 при с. Малък Поровец КИ резерват "Воден", община Исперих, област Разград; — МР 231 при с. Малък Поровец, КИ ПС - ПБВ "Малък Поровец", община Исперих, област Разград; — МР 232 при с. Кацелово ШК "Лакане" ПС "Кацелово", община Две могили, област Русе. Оценката за „добро химично състояние“ на водата и в трите пункта, дадена в миналите години се запазва и през 2019 г. Анализът на резултатите показва съответствие със СК за подземни води по всички анализирани показатели.

Мрежата за количествен мониторинг на подземни води обхваща 44 подземни водни тела в границите на БДДР. Общият брой на пунктовете е 170. Наблюдават се нива на кладенците и дебита – на изворите. Съгласно чл. 171(2) т.2. и ал.(6) от Закона за водите НИМХ-БАН отговаря за извършването на количествения мониторинг на водите.

Значимите замърсители по отношение на химичното състояние на подземните води са:

Просмукване на замърсители при взаимодействие с повърхностните води;

Липсата на канализации и ПСОВ в населените места;

Интензивното земеделие;

Индустриални източници на замърсяване;

Нерегламентирани сметища.

Потенциални замърсители за поровите и карстови води в района на община Исперих са животновъдните ферми и селскостопански дворове, интензивни наторявания на земеделската земя, образуването на нерегламентирани сметища, локални замърсявания и други.

• Питейни води

Водоснабдителната и водопреносната мрежа в община Исперих се стопанисва и поддържа от „ВиК“ ООД – Исперих. Всички населени места в общината са водоснабдени.

На територия ВиК ООД Исперих са обособени 11 водоснабдителни системи, които обхващат 37 населени места / 1 населено място на територията на Община Самуил се водоснабдява от водоизточник, експлоатиран от „Водоснабдяване – Дунав“ ЕАД гр.Разград/. На територията на Община Исперих попадат 24 населени места, обслужвани от „Водоснабдяване и канализация“ ООД - гр.Исперих, като 3 населени места се водоснабдяват самостоятелно от местни източници.

Водоснабдяването на населените места се осъществява от тръбни кладенци /ТК/, шахтови кладенци /ШК/ и каптирани извори /КИ/ - общо 15 водоизточника.

За да достигне водата до потребителите на територията на ВиК Исперих има функциониращи 6 помпени станции (ПС). Също така към системите на ВиК-то има 23 водоема (черпателни, напорни, преходни и кула-водоеми).

Външните водопроводи се експлоатират в порядъка на от 50 до 70 години, т.е. те са в края или надвишават амортизационния си срок. Около 44% от тях са азбестоциментови, 44% манесман, 5% чугун и 7% полиетиленови.

Добиваната вода е с много добро качество и не е необходимо нейното пречистване. Единствено се обеззаразява.

В обслужваната от ВиК ООД – Исперих територия няма режим на водоподаване, свързан с наличните водни ресурси. Проблемите с чести прекъсвания на водоподаването са резултат от лошото състояние на водоснабдителната инфраструктура – довеждащи и разпределителни мрежи и съоръжения, стари технологии на обеззаразяването и т.н.

Таблица 27: Довеждащи външни водопроводи в община Исперих

ДОВЕЖДАЩИ / ВЪНШНИ / ВОДОПРОВОДИ					
общ. Исперих	стомана	чугун	АЦ	ПЕВП	общо
изградена до 1960 г.	18927	4195	17195,2	0	40317,2
1961г.-1970г.	0	0	9129	0	9129
1971г.-1980г.	0	0	8240	0	8240
1981г.-1990г.	20884	570	8279	0	29733
1991г.-2000г.	2702,9	0	0	2364,52	5067,42
2001г.-2010г.	430	0	0	2074	2504
2011г.-2020г.	0	0	0	2221	2221
общо	42943,9	4765	42843,2	6659,52	97211,62

Източник: „ВиК“ ООД - Исперих

Външни водоснабдителни системи на територията на Община Исперих:

- Водоснабдителна система „Исперих“ – От тази водоснабдителна система се водоснабдяват гр. Исперих и селата Лъвино, Малък Поровец и Драгомъж.
- Водоснабдителна система „Голям Поровец“ – От тази водоснабдителна система се водоснабдява с.Голям Поровец.
- Водоснабдителна система „Димитрово“ обхваща селата Свещари, Вазово, Конево, Яким Груево, Тодорово, Китанчево, Печеница и Делчево.
- Водоснабдителна система „Лудогорци“ обхваща селата Лудогорци, Старо Селище, Йонково и Малко Йонково.
- Водоснабдителна система „Подайва“ водоснабдява с.Подайва, с.Къпиновци и с.Средоселци.
- Водоснабдителна система „Духовец“ водоснабдява с.Духовец.
- Водоснабдителна система „Райнино“ водоснабдява с.Райнино.
- Населените места с.Белинци и с.Бърдоква се водоснабдяват от Водоснабдителна система „Голяма Вода“ намираща се на територията на община Самуил.

Таблица 28: Разпределителни /вътрешни/ водопроводи в община Исперих

РАЗПРЕДЕЛИТЕЛНИ /ВЪТРЕШНИ/ ВОДОПРОВОДИ						
общ. Исперих	стомана	чугун	АЦ	поцинкована стомана	ПЕВП	общо
изградена до 1960 г.	32490	4335	53491	4445	0	94761
1961г.-1970г.	438	0	105698	1101	0	107237
1971г.-1980г.	0	0	36248	0	0	36248
1981г.-1990г.	130	0	1475	0	0	1605
1991г.-2000г.	0	0	0	0	0	0
2001г.-2010г.	0	0	0	0	2079,5	2079,5
2011г.-2020г.	0	0	0	0	6948,66	6948,66
общо	33058	4335	196912	5546	9028,16	248879,16

Източник: „ВиК“ ООД - Исперих

Дължината на водопроводната мрежа в община Исперих, експлоатирана от водоснабдителното дружество е 346 091 м., в т.ч. – 97212 м.- довеждащи водопроводи и 248879 м. – разпределителни водопроводи.

Таблица 29: Водоизточници в община Исперих

№	Водоизточник	Разрешено водно количество по разрешително за водовземане м ³	№ разрешително	дата на издаване	срок на валидност
1.	КИ Малък Поровец	725 328	11 510 053	07.05.2007г.	07.05.2027г.
2.	КИ Драгомъж	444 657	11 510 065	01.06.2007г.	01.06.2027г.
3.	Ш. Кл. 1 Драгомъж	48 881	11 510 048	24.04.2007г.	24.04.2032г.
4.	Ш. Кл. 2 Драгомъж	48 881			
5.	Тр. Кл. Исперих	157 680	11 510 017	05.04.2007г.	05.04.2032г.
6.	Ш. Кл. Лудогорци	30 000	11 510 028	12.04.2007г.	12.04.2032г.
7.	Тр. Кл. Лудогорци	92 571			
8.	Тр. Кл. Лудогорци /ДС/	126 144	11 510 064	01.06.2007г.	01.07.2032г.
9.	Тр. Кл. Голям Поровец	72 880	11 511 098	09.08.2016г.	09.08.2041г.
10.	Тр. Кл. Райнино	66 758	11 510 478	26.02.2010г.	26.02.2035г.
11.	Ш. Кл. Димитрово 2	94 608	11 510 050	24.04.2007г.	24.04.2032г.
12.	Ш. Кл. Димитрово 3	157 680			
13.	Ш. Кл. Димитрово 4	220 752			
14.	Тр. Кл. Подайва	117 362	11 510 477	26.02.2010г.	26.02.2035г.
15.	Тр. Кл. Духовац	77 394	11 510 476	26.02.2010г.	26.02.2035г.

Източник: „ВиК“ ООД - Исперих

Прекъсванията на водоподаването в населените места на община Исперих са пердимно при отстраняване на аварии. През летните сезони се наблюдава намаляване на дебита при плитките водоизточници и при необходимост се въвежда режим на водоподаването.

За периода 2015-2019 г. по водоснабдителните системи на общината са възникнали 379 броя аварии средногодишно, в това число:

- 2015 г. – 490 бр.
- 2016 г. – 281 бр.
- 2017 г. – 293 бр.
- 2018 г. – 350 бр.
- 2019 г. – 480 бр.

Системни отклонения от качеството на водите за питейно-битово водоснабдяване се констатира по показател „Нитрати“, вследствие на прекомерната употреба на азотни торове и неспазване изискванията на Наредба №2/16.10.2000 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници. Завишени стойности на показателя се наблюдават предимно през пролетта, вследствие на обилно снеготопене и валежи от дъжд, които способстват за инфилтрция на нитрати в черпените подземни води от плитки водоизточници.

От всички водоизточници, експлоатирани от „ВиК“ ООД – гр. Исперих само два нямат издадени заповеди за учредяване на санитарно-охранителна зона (СОЗ). За същите са подадени заявления за издаване на заповеди за учредяване на СОЗ към БД – Плевен.

Таблица 30: Инкасирани водни количества по абонати от община Исперих 2015-2019 г.

	битови - м ³	промишлени - м ³	общо - м ³
2015г.	594124	142873	736997
2016г.	622491	145521	768012
2017г.	603003	156642	759645
2018г.	613173	138761	751934
2019г.	635822	146163	781985

Средногодишно за територията на община Исперих през анализираните 5 години са инкасирани по 760 000 куб. м. вода за питейно-битови нужди. Близо 80% от доставената вода се консумира от битови абонати, а останалите 20% от промишлени и стопанските абонати.

Водоснабдителното дружество не експлоатира канализационна мрежа и ПСОВ на територията на община Исперих. Съществуващата канализационна мрежа и ПСОВ в гр. Исперих, не са предадени от Общината за експлоатация на ВиК.

- *Отпадъчни води*

На територията на община Исперих има една изградена канализационна мрежа само на град Исперих с ГПСОВ. Общата дължина на изградената канализационна мрежа е около 45 км. ПСОВ е с капацитет 12 436 бр. еkv. жител. Изграждане на канализационна инфраструктура на останалата част от населените места на община Исперих не се предвижда към момента.

По информация от РИОСВ – Русе, обектите с издадени комплексни разрешителни и разрешителни за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти на територията на община Исперих са:

- „Хан Аспарух“ АД - гр. Исперих - Комплексно разрешително № 94-Н2-ИО-А1/2014 г.;
- „Борисов и син“ ЕООД – МПП в с. Лъвино - Разрешително за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни води № 13740081/22.01.2015 г.;
- „Добруджа Кит“ АД – машиностроително предприятие в гр. Исперих - Разрешително за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни води № 13140073/08.08.2008 г, актуализирано с Решение № 1527/12.01.2015 г.;
- „Хладилно консервен комбинат“ АД – производство на алкохолни напитки - Разрешително за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни води № 13140112/26.12.2009 г, актуализирано с Решение № 3080/22.10.2020 г.;
- Община Исперих за ГПСОВ - Разрешително за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни води № 13740085/15.05.2015 г.

Обекти, на територията на община Исперих, формиращи производствени отпадъчни води без издадени разрешителни за заустване на отпадъчни води:

- ЕТ „Ивайло-Милена Станчева“ – МПП в гр. Исперих, което не работи от месец ноември 2016 г.;
- „Шами груп ШХМ“ ООД – МПП в гр. Исперих;
- „Джеферови“ ЕООД – МПП в с. Драгомъж;

Списък на производствените обекти с локални пречиствателни станции:

- „Хан Аспарух“ АД; „Борисов и син“ ЕООД; „Добруджа Кит“ АД; „Хладилно консервен комбинат“ АД; „Шами груп ШХМ“ ООД; „Джеферови“ ЕООД.

Списък на производствените обекти без пречиствателни станции – няма производствени обекти без ЛПСОВ.

Списък на производствените обекти с констатирани и санкционирани нарушения:

- „Борисов и син“ ЕООД - През 2017 г. е издадена Заповед № И-11-3746-3/20.03.2017 г. за намаляване на текуща месечна санкция /ТМС/ по чл. 69, ал. 5 от ЗООС, наложена през 2012 г. (от 329, 00 лв. на 251,00 лв.). През 2018 г. остава същата ТМС от 2017 г., а през

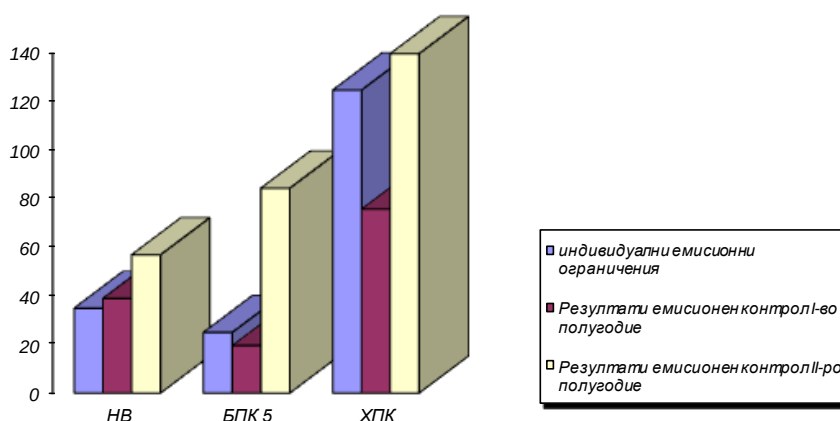
2020 г. ТМС е намалена на 34 лв. (Заповед № И-11-3746-4/31.01.2020 г.). Със Заповед № И-11-3746-5/10.07.2020 г. текущата месечна санкция е отменена;

- ГПСОВ-Исперих – на община Исперих е издадено НП № 7/24.02.2020 г. за неспазване на индивидуалните емисионни ограничения от разрешителното за заустване, в размер на 1 000 лева.

Селищни пречиствателни станции за отпадъчни води - ГПСОВ-Исперих:

За реализиране на проект за ГПСОВ-Исперих, Община Исперих има Решение по ОВОС № 3-3/2001 г. на РИОСВ-Русе. За реконструкция и разширение на ГПСОВ, с изграждане на биологично стъпало и рехабилитация на канализационната мрежа е издадено Решение № РУ-24-ПР/2012 г. ГПСОВ-Исперих е въведена в редовна експлоатация на 08.06.2016 г. Технологичната схема на пречиствателната станция включва: груба и финна решетка, пясъко-мазминозадържател, селектор, биостъпало, въздуходувна станция

Фиг. 12: Резултати от емисионен контрол на ПСОВ–Исперих

Към настоящия момент станцията се стопанисва и експлоатира от общината, която не е ВиК оператор по смисъла на Закона за водите, и не може да изпълнява функциите на такъв. Към настоящия момент ПСОВ не е предадена на В и К оператор за стопанисване, поддържане и експлоатация, съгласно изискванията на Раздел IV от Закона за водите.

През последните две години се наблюдава неизправност в технологичния режим на работа на станцията. Автоматизираната система за контрол не функционира. Не се осъществява контрол на основните параметри, осигуряващи оптимален режим на работа в биостъпалото.

Проблем за общината е липсата на канализационни мрежи в малките населени места и ПСОВ, което води до рискови ситуации и замърсяване на подземните води и почвите.

Битови отпадни води

Като основен източник на замърсяване на реките в региона са вливащите се в тях битово-фекални води. Важен проблем за общината е липсата на изградени канализационни мрежи и пречиствателни станции за битово - фекални води в малките населени места.

Формираните битови отпадъчни води от домакинствата се отвеждат в септични или изгребни ями, след което попиват в земята. Тяхното състояние не се контролира и това допринася за замърсяване на подземните води в района.

Минералните съединения в битовите отпадни води са представени от солите на амоняка, фосфати, хлориди, хидрокарбонати и др. Органичните примеси обикновено съдържат азот (белтъци и продукти на тяхната хидролиза-пептиди и аминокиселини). В тях мога да се съдържат и безазотни органични съединения - киселини, спирт, алдехиди, кетони и др. Постоянен компонент на битовите отпадни води станаха ПАВ (повърхностно активните вещества), следствие от широко използваните в бита синтетични миешки препарати.

Производствени отпадъчни води

Производствените отпадъчни води са също източник на замърсяване на повърхностните и подземни води, особено ако се заустват във водните обекти без пречистване или с пречистване,

но без удовлетворяване на нормативните изисквания. Само отделни предприятия в общината имат локални самостоятелни канализационни клонове, отвеждащи отпадъчните води в близките дерета без пречиствателни съоръжения.

Контролът от страна на компетентните органи се осъществява от – РИОСВ Русе и съответната Басейнова дирекция.

Дифузни източници- Инфилтрираните води от нерегламентираните сметища

Инфилтрираните води от нерегламентираните сметища са сериозен източник на замърсяване на повърхностните и подземни води. Общината е изпълнява проекта за рекултивация на нерегламентираното сметище. Независимо, че е организирано централизирано сметосъбиране и сметоизвозване в населените места, съществува вероятност от инцидентно възникващи локални замърсявания.

Селско стопанство

Отпадъчните води от селското стопанство съдържат органични и неорганични суспендирани вещества, амоняк, нитрити, нитрати, микроорганизми. Животинския тор по степен на замърсеност с органични вещества и микробиална обсемененост значително превишава битовите фекални води. В твърдият и течен тор се съдържат повече от 30 вида непатогенни микроорганизми.

Проблемите, свързани с качеството и количеството на водите на територията на община Исперих произтичат главно от: липсата на канализационна мрежа и пречиствателни станции. С цел намаляване загубите на питейна вода следва да се предвижда: рехабилитация на външните водопроводи от речните водохващания до населените места; подмяна на съществуващата водопроводна мрежа в малките населени места, с цел драстично намаляване на загубите на вода. Незадоволителното състояние и нарушаване на речните легла от хидроморфологични изменения пораждат необходимост от корекция на реките и деретата за превенция от природни бедствия и ограничаване вредното въздействие на водите.

ИЗВОДИ:

Повърхностните и подземни води на територията на община Исперих като цяло са с умерено към добро качество. Проблемите са свързани главно с количеството и пречистването на питейните води, липсата на канализационна мрежа и пречиствателни станции за отпадни води в малките населени места на общината. Водопреносната мрежа също е остаряла, амортизирана и загубите на вода са значителни. Необходимо е да се предвидят мерки за подобряване на цялостната инфраструктура в общината, с акцент върху подобряване и доизграждане на ВиК мрежите.

Незадоволителното състояние и нарушаване на речните легла от хидроморфологични изменения пораждат необходимост от корекция на реките и деретата за превенция от природни бедствия, наводнения и ограничаване вредното въздействие на водите.

Съществуват много нерешени проблеми при управлението и опазването на водите, свързани с остаряла и амортизирана техника и съоръжения, ограничени финансови възможности, заустване на непречиствени отпадъчни води във водоприемниците и др.

3.3. Земи и почви

Почвата е един от най-важните природни ресурси, основа за съществуването на хората, животните и растенията. В природните екосистеми тя изпълнява определени функции: осигурява среда за развитие на растенията и реализиране на тяхната биопродуктивност, поддържа генетичните ресурси и обитанието на многобройни живи организми. Тя регулира и разпределя водния отток, съхранява водата и служи като буфер на околната среда, като инактивира или разрушава екологично опасните субстанции. Почвата е физическа основа на социално-икономическата структура на човешкото общество, източник е на сурови материали и съхранява геогенното и културно наследство на човечеството. Като компонент на околната среда тя е подложена на вредни въздействия и затова опазването и е от особено значение.

Почвената покривка е особено важен компонент на природната среда. Образувана в продължение на милиони години, тя се явява огледало за състоянието на ландшафтите и в нея се отразяват и пречупват взаимовръзките между останалите компоненти на природната среда (скали, води, климат, растителност, дейност на човека). Без почвената покривка е невъзможно съществуването и вегетацията на естествената и културната растителност.

Почвата представлява сложна природна система изградена от минерални частици, органични вещества, газове, макро- и микроорганизми. Минералните частици образуват основната маса на почвата, а органичните вещества съставляват 10-20% от химичния и състав. Хумусът заедно със съдържанието на вода и газове определя нейното плодородие. Той е източник на хранителни вещества за растенията, тъй като при разлагането му се освобождава въглероден диоксид, нитрати, фосфати. Тези съединения са лесно усвоими от растенията. Хумусът, образуван в горния почвен слой се отнася от инфилтриращата в почвата вода в по-долните хоризонти. Чрез обработка на почвата, той заедно с разтворените химични вещества се изнася отново на повърхността.

Химизацията, промишлеността и влиянието на интензивния автомобилен поток са идентифицирани като основни причини за замърсяването на земеделските земи и влошаване състоянието на почвите като цяло. По въздушен път се пренасят азотни и серни съединения, въглеродороди и оловни аерозоли, затова голям дял в замърсяването на почвите има автотранспортът.

Почвата играе роля за кръговрата на веществата в природата и минерализиране на органичните отпадъци от живота, осигурява плодородието и изхранването на човека, влияе върху състава на въздуха, водата и хранителните продукти, представлява среда за съхраняване и предаване на болестотворни причинители, влияе върху климата на местността и др. Следователно тя, освен полезно може да оказва и отрицателно влияние върху условията на жизнената среда и здравето на населението. Замърсяването на почвата се проявява в две форми:

- Физическо изменение на почвените структури. Най-големи поражения върху почвите се нанасят от антропогенно натоварените екосистеми. Отклоненията в почвените параметри се отнасят преди всичко до структурата на почвата, нейната порьозност и плътност. Измененията им водят до рязко влошаване на вентилацията и дренажа в почвата, вследствие на което настъпва рязко снижаване на активността и количеството на микроорганизмите разлагащи органичните вещества.

- Химическо замърсяване на почвата. Химическите замърсявания на почвите от антропогенен произход превъзхождат многократно в количествено и качествено отношение всички видове физически измеменения. Те са следствие от много причини, които условно можем да ги разделим в следните групи:

- Газове - промишлени отходи съдържащи сяра, а също така съдържащи и тежки метали, халогениди, азотни оксиди;
- Прах - дим от промишлени димоотводи, транспортен прах и др.;
- Соли - особено тези в резултат на обработване с луги и химикали на пътищата през зимата, рудодобивната промишленост, кариери и др.;
- Агрохимикали от растителната защита;
- Органични газове и течности - автотранспорта и др.;
- Радиоактивни замърсявания - АЕЦ, промишленост, аварии и др.

Почвите са подложени на редица деградационни процеси и заплахи, като ерозия, замърсяване, запечатване, намаляване на биоразнообразието и почвеното органично вещество, засоляване, киселяване, уплътняване, наводнения и свлачища. Комбинация от някои от тези заплахи може да доведе до климатични изменения, безводие и опустиняване, а замърсяването на почвата води до влошаване качеството на храната и питейната вода, което е основна заплаха за здравето на населението. Почвите като намаляващ природен ресурс с неоспорими екологични свойства и основна предпоставка за човешкото съществуване, трябва да бъдат съхранени за сегашните и бъдещите поколения.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното.

Почвеното разнообразие на територията на община Исперих не е голямо. Преобладават кафявите горски почви, а покрай речните корита алувиално-ливадни почви, като същите са подходящи за развитие на различни земеделски култури. Изключително ценен и богат е растителния ресурс от лечебни растения. Релефът и почвено-климатичните условия в района са създали условия за естественото развитие на почти целия набор лечебни растения, диворастящи плодове и гъби.

Общото състояние на почвите в общината може да се определи като добро. На територията на община Исперих няма промишлени замърсители, а намалената употреба на торове и пестициди в селското стопанство също допринася за липсата на замърсявания.

Община Исперих попада в район Б3 - Източна Дунавска равнина и Хълмисто предбалканска провинция. Почвеният тип в преобладаващата част са сивите и тъмносивите горски почви - 61%, а оподзолените черноземни заемат 39% от обработваемата земя.

Фиг. 13: Почвено-географско райониране на територията на България

Според Атласа на почвите в България, почвите в района на Община Исперих са:

- Клас: Черноземи
- Тип: Карбонатни черноземи слабомощни
- Тип: Излужени черноземи
- Тип: Типичен чернозем

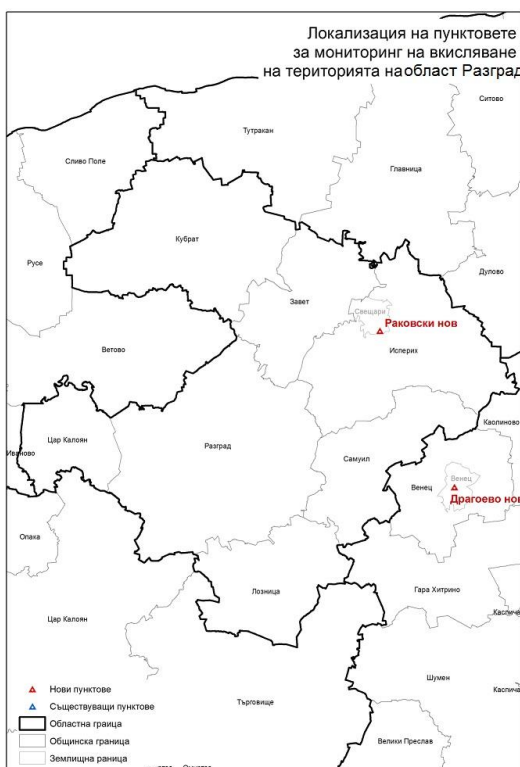
- Клас: Горски почви
- Тип: Сиви горски почви
- Тип: Тъмносиви горски почви
- Клас: Азонален почвен тип
- Тип: Хумусно-карбонатна почва

Почвено-климатическата характеристика на Исперих създава възможност за отглеждането на всички култури на умерения климат. Затова Исперих се разширява като зърнено-фуражен район с животновъдно направление. Химизацията, промишлеността и влиянието на интензивния автомобилен поток са идентифицирани като основни причини за замърсяването на земеделските земи и влошаване състоянието на почвите като цяло. По въздушен път се пренасят азотни и серни съединения, въглеводороди и оловни аерозоли, затова голям дял в замърсяването на почвите има автотранспортът.

На територията на Община Исперих Регионалната инспекция по околната среда и водите има определени два пункта за осъществяване на почвен мониторинг - № 356 село Подайва, № 339 село Малък Поровец и един пункт за вкисляване в село Свещари.

Определеният нов пункт за вкисляване в землището на с. Свещари, община Исперих върху „Тъмносиви горски почви, слабо ерозирани, тежко песъкливо-глинести, върху карбонатни песъкливо - глинести и глинести отложения” (LuvicPhaeozems (Siltic)). Пунктът за мониторинг е позициониран върху представителен почвен профил № 133 от почвените проучвания на обект „Свещари”, извършени през 1985 година.

Фиг. 14: Локализация на пунктовете за мониторинг и вкисляване в област Разград

При извършения мониторинг през последните години не са констатирани замърсявания с тежки метали, металоиди, устойчиви органични вещества (пестициди).

Няма данни за вкислени почви на територията на община Исперих.

От локалните източници, представляващи заплахата за състоянието на почвите са наличните складове, съхраняващи забранени продукти за растителна защита. Складовете с негодни за употреба пестициди са обект на ежегодна инвентаризация от ИАОС/МОСВ, НСРЗ/МЗХ и МВР/ГД „Пожарна безопасност и защита на населението”. Съгласно общоприетата на

национално ниво класификация тези места се делят на 3 вида - централни общински складове, складове за негодни за употреба пестициди и ББ кубове.

Пестицидите са химични препарати за унищожаване причинителите на болести, насекоми, гризачи и акари при земеделските растения, в горите, както и за унищожаване на плевелите при посев. Пестицидите се подразделят на следните групи: инсектициди - химични препарати за унищожаване на вредни насекоми; фунгициди - химични вещества, които убиват и спират развитието на гъбични заболявания при растенията; хербициди - химически препарати за борба с плевели. При неправилна технологична употреба могат да бъдат класифицирани към групата на химичните замърсители на почвата. Установено е, че пестицидите не действат селективно. Едновременно с вредителите те унищожават и голям брой полезни организми.

На територията на Община Исперих излезлите от употреба препарати за растителна защита са събрани в Би Би кубове с ограничен достъп, разположени на площадка на бившия стопански двор в село Тодорово, Община Исперих. Количеството излезли от употреба препарати за растителна защита са събрани в 14 броя Би Би кубове – общо 56 000 тона.

Голямото почвено разнообразие на територията на община Исперих трябва да се има предвид при изготвянето на проекти за земеделие, които да се основават на предварително проучване и картиране на почвите по тяхното плодородие и пригодност за отглеждане на основни земеделски култури в отделните землища на района.

Почвите са подложени на редица деградационни процеси и заплахи, като ерозия, замърсяване, запечатване, намаляване на биоразнообразието и почвеното органично вещество, засоляване, киселяване, уплътняване, наводнения и свлачища. Комбинация от някои от тези заплахи може да доведе до климатични изменения, безводие и опустиняване, а замърсяването на почвата води до влошаване качеството на храната и питейната вода, което е основна заплаха за здравето на населението. Почвите като намаляващ природен ресурс с неоспорими екологични свойства и основна предпоставка за човешкото съществуване, трябва да бъдат съхранени за сегашните и бъдещите поколения.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното.

Горите предпазват почвата от ерозия и масовото им изсичане може да доведе до редица проблеми и нарушаване на екосистемите. На ерозиране са подложени слабоструктурните почви, образувани върху наклонени терени: излужени и типични канелени горски почви; канелени горски почви, лесивирани; рендзини; кафяви горски почви. Обработваемите земи са разположени на равни терени. Ерозията на почвите не е от процесите с ограничаващо действие за земеделието в територията на общината.

За основни източници на замърсяване на почвите се считат :

- Газове от изгаряне на въглища и течни горива, които попадат от киселинни дъждове;
- От транспорта–замърсявания, свързани с дизеловите и бензинови двигатели;
- Комунално-битова дейност–изхвърляне на отпадъци, които при неправилно съхранение могат да ги замърсят;
- Ниската лесистост в равнинната част на общината, водеща до бавно изтощаване на почвите, ерозия и засоляване.

Замърсени почви с тежки метали, пестициди, нефтопродукти, нитрати и други замърсители.

През последните години се отчита положителна тенденция, водеща до ограничаване на емисионните замърсявания на почвите. От представените материали в Община Исперих за анализи на почвите при изготвяне на доклади за оценки въздействието на околната среда /ОВОС/ на различни обекти на нейната територия , както и от анализите, извършвани от пункт – с. Малък Поровец не са регистрирани наличия на тежки метали над ПДК, както засоляване и киселяване на почви. Това се дължи на воденето от земеделските кооперации и арендатори на добри земеделски практики, правилна употреба на препарати за растителна защита и опазване

на почвата от химическо замърсяване и пестициди. Не е констатирано и наднормено съдържание на тежки метали и в крайпътните ивици, което е показател за ползването на безоловен бензин.

Заблатени почви.

Няма данни за заблатени почви на територията на Община Исперих.

Ерозирали почви

Ерозията на почвите (водна, ветрова, иригационна) все още остава като един от най-сериозните деградационни процеси за нашата страна. Фактори за развитие на ерозионните процеси са:

- почвено–климатични;
- антропогенни–криминални.

Ерозионните процеси не само физически увреждат почвите, но и чрез годишни загуби на значителни количества плодородна почва чувствително понижават почвеното им плодородие, като същевременно се явяват и замърсители на околната среда чрез износа на твърдия отток, който пренася химически замърсители, затлачва водоеми и др.

С праховите емисии се отнасят на големи разстояния химически торове, препарати и др. Те нанасят значителни загуби за земеделието, чрез унищожаване на засяти вече масиви.

Почвите в Община Исперих са подложени на:

- водна ерозия – на нея са подложени всички обработваеми земи с наклон на 6 градуса;
- ветрова ерозия – появява се основно в равнинните и обезлесени райони и засяга предимно обработваеми площи;
- иригационна ерозия – чисто антропогенна – засяга всички поливни площи с наклон над 2 градуса. В последните години поради икономическите причини тя силно намалява.

В района на община Исперих няма силно ерозирали почви.

Вкислени и засолени почви

Този тип нарушаване на почвите се получава вследствие вредното въздействие на химизацията в земеделието и от емисиите от промишлеността.

Основен фактор за вкисляването на почвите е едностранчивото торене с азотни торове. В количествено отношение общо за страната се наблюдава тенденция към леко намаляване на площите, засегнати от процесите на вкисляване и леко завишаване на засолените почви. За Община Исперих този проблем не се изявява.

Физически нарушени почви; нарушени терени от добивни дейности.

Най-много почви се разрушават чрез откритото рудодобиване и свързаните с това дейности, които водят до погребване на почвите под отпадъчни материали – табани, хвост, пепел от топлоцентралите, отпадъци от индустриални предприятия и др.

Голямо внимание трябва да се отделя за рекултивацията на нарушените площи от добива на подземни богатства, защото това е бавен процес, който отнема години. Рекултивацията сега у нас се провежда по два основни метода – с и без хумосно покритие.

На територията на „НОВА КАРИЕРА” ООД - гр. Исперих, кариера „Драгомъж” се нуждае от рекултивация на 1,8 хектара нарушен терен.

Липсват сериозни проблеми по отношение на почвената ерозия и засоляване на почвите. Не са констатирани случаи на увеличаване съдържанието на водноразтворимите соли в почвата и/или съдържанието на обменен натрий. Липсват данни за площи, замърсени с вредни вещества или отпадъци. Получават се малки локални замърсявания главно органични остатъци, при преработката на земеделска продукция; строителни отпадъци, изхвърляни нерегламентирано и битови – около населените места и крайпътните пространства.

Предприемането на мерки за намаляване на тези процеси е необходимо, за да се избегне тяхното бъдещо задълбочаване и за да се ограничи заплахата, която представляват за околната среда и човешкото здраве. Необходими са действия при източника на увреждане на почвите и предприемане на строги мерки за контрол, за да се осигури безопасност на храните и здравето на населението като резултат от замърсяване на почвите.

Община Исперих все още няма разработена Програма за опазването качеството на почвите. Ежегодно се полагат усилия за премахване на нерегламентираните сметища и локални замърсявания в общината. Предприемат се мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове.

Предприемането на мерки за намаляване на тези процеси е необходимо, за да се избегне тяхното бъдещо задълбочаване и за да се ограничи заплахата, която представляват за околната среда и човешкото здраве. Необходими са действия при източника на увреждане на почвите и предприемане на строги мерки за контрол, за да се осигури безопасност на храните и здравето на населението като резултат от замърсяване на почвите.

Ежегодно в сезона по прибиране на реколтата и през пожароопасния период, във връзка със Закона за опазване на земеделските земи се издава Заповед на кмета на общината за забрана паленето на стърнищата, с цел предпазване от пожари и унищожаване на хумусния слой на почвата. Локални замърсявания на почвите възникват вследствие нерегламентирано депониране на строителни и битови отпадъци от жителите на населените места в общината.

Получават се малки локални замърсявания главно с органични остатъци, при преработката на земеделска продукция; строителни отпадъци, изхвърляни нерегламентирано, и битови – около населените места и крайпътните пространства.

Замърсяването на почвата с битови, строителни, растителни отпадъци и оборски тор е с локален и силно ограничен характер.

ИЗВОДИ:

Почвите са ограничен и практически невъзстановим природен ресурс и е необходимо опазването им да е приоритет на всеки. Само с общи усилия и действия на всички компетентни органи ще се постигнат положителни резултати относно трайното намаляване и/или предотвратяване на дейностите и процесите, водещи до вредни изменения на почвата.

От извършвания мониторинг от РИОСВ – Русе е видно, че почвите в община Исперих са в сравнително добро общо екологично състояние. При извършените анализи в близките до територията на общината пунктове за почвен мониторинг не са регистрирани наличия на тежки метали над ПДК, както засоляване и вкисляване на почвите. Това се дължи на воденето от земеделските кооперации и арендатори на добри земеделски практики, правилна употреба на пестициди и торове и сеитбооборот.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища; образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени” чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфилтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита – използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

3.4. Зелена система и биоразнообразие

3.4.1. Защитени зони и биоразнообразие

Мрежата „Натура 2000” е най-амбициозната инициатива, която някога е предприемана за опазване на богатото природно наследство на Европа. Екомрежата е създадена през 1992 г. чрез приемането на Директивата за местообитанията, която заедно с Директивата за птиците представлява крайъгълният камък на политиката за опазване на природата в Европа. Тя е важен елемент от изпълнението на поетия ангажимент от държавните и правителствените ръководители в Европа по време на срещата им на високо равнище в Гьотеборг през 2001 г. за „спиране на загубата на биологичното разнообразие до 2010 година”. Досега в нея са включени около 20 000 обекта, които обхващат почти 20% от територията на ЕС. Целта на мрежата „Натура 2000” е да се опазват и управляват уязвими видове и местообитания в тяхната

естествена област на разпространение в Европа, без оглед на национални или политически граници. „Натура 2000” не е просто система от строго охранявани природни резервати. Тъй като тя е неразделна част от селския пейзаж, важно е обектите да продължават да се управляват по начин, който отчита присъствието на уязвими местообитания и видове.

Принципът за управление на екомрежата е, че човек и природа работят най-добре в партньорство помежду си. Този принцип има много предимства както за опазване на природата, така и за хората, които живеят и работят в селски райони. „Натура 2000” на практика е техен съюзник, способстващ за запазване на икономическата жизнеспособност и социалната структура на много от селските райони. Тя предоставя нови възможности за икономическа диверсификация и вътрешни инвестиции.

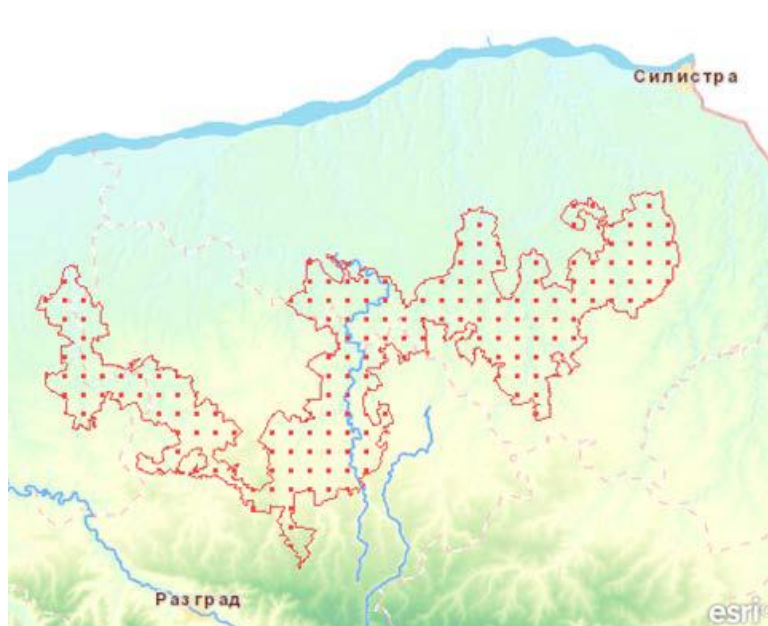
Към 2020 г. националната мрежа от защитени зони включва: 120 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 23.1% от територията на България; 234 защитени зони за опазване на природни местообитания, покриващи 30,3% от територията на България.

Защитени зони

В териториалния обхват на Община Исперих, **попадат** следните **защитени зони** от екологичната мрежа „Натура 2000”, по смисъла на *Закона за биологичното разнообразие* – ЗБР (ДВ, бр. 77/2002 г., изм. и доп. ДВ, бр. 98/2018 г.):

- **BG0002062 „Лудогорие”** за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-837/17.11.2008 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 11/2009 г.), променена със Заповед № РД-79/28.01.2013 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 10/2013 г.). Защитената зона попада в териториалния обхват на землищата на с. Вазово, с. Голям Поровец, с. Драгомъж, гр. Исперих с. Йонково, с. Лудогорци, с. Малко Йонково, с. Райнино, с. Малък Поровец, с. Свещари и с. Старо селище.

Фиг. 15: Обзорна карта на защита зона BG0002062 „Лудогорие“

Източник: Общ устройствен план на община Исперих

Цели на опазване: Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона. Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР: Малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), Червена чапла (*Ardea purpurea*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Червен ангъч

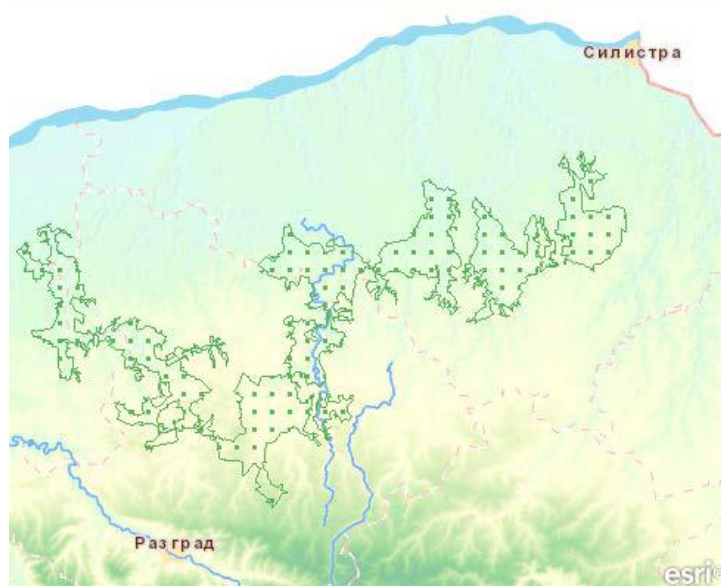
(*Tadorna ferruginea*), Осояд (*Pernis apivorus*), Черна каня (*Milvus migrans*), Орел змияр (*Circus gallicus*), Ливаден блатар (*Circus pygargus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Малък орел (*Hieraaetus pennatus*), Късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Царски орел (*Aquila heliaca*), Ливаден дърдавец (*Circus cygnus*), Бухал (*Bubo bubo*), Козодой (*Caprimulgus europaeus*), Синявица (*Coracias garrulus*), Сив кълвач (*Picus canus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), Сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Полска бърбрия (*Anthus campestris*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Ястребогушо коптиварче (*Sylvia nisoria*), Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), Градинска овесарка (*Emberiza hortulana*).

2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 4 от ЗБР: Малък гмурец (*Tachybaptus ruficollis*), Черногуш гмурец (*Podiceps nigricollis*), Голям ястреб (*Accipiter gentilis*), Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Черношипа ветрушка (Керкенец) (*Falco tinnunculus*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Воден дърдавец (*Rallus aquaticus*), Зеленоножка (*Gallinula chloropus*), Обикновена калугерица (*Vanellus vanellus*), Късокрил кюкавец (*Actitis hypoleucos*), Пчелояд (*Merops apiaster*).

Режим на дейности:

1. Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива;
 2. Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
 3. Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади.
 4. Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство;
 5. Забранява се косенето на ливадите от периферията към центъра с бързодвижеща се техника и преди 15 юли.
- **BG0000168 „Лудогорие“** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, определена съгласно чл. 6, ал. 1, т. 1 и т. 2 от ЗБР и приета с Решение № 661/16.10.2007 г. на Министерски съвет (ДВ, бр. 85/2007 г.). 33 „Лудогорие“ - BG0000168 (по директивата за местообитанията) попада в обхвата на територията на землищата на с. Вазово, с. Голям Поровец, с. Драгомъж, гр. Исперих с. Йонково, с. Лудогорци, с. Малко Йонково, с. Райнино, с. Малък Поровец, с. Свещари и с. Старо селище.

Фиг. 16: Обзорна карта на защита зона BG0000168 „Лудогорие“

Източник: Общ устройствен план на община Исперих

Цели на опазване: Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона. Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Предмет на опазване:

Природни местообитания: Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*; Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*) (*важни местообитания на орхидеи); Субпанонски степни тревни съобщества; Панонски льосови степни тревни съобщества; Неблагоустроени пещери; Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове; Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*; Панонски гори с *Quercus pubescens*; Евро-сибирски степни гори с *Quercus spp.*; Балкано-панонски церово-горунови гори; Мизийски гори от сребролистна липа и др.

Бозайници: Широкоух прилеп *Barbastella barbastellus*; Европейски вълк *Canis lupus*; Видра *Lutra lutra*; Добруджански (среден) хомяк *Mesocricetus newtoni*; Дългокрил прилеп *Miniopterus schreibersi*; Дългоух нощник *Myotis bechsteini*; Остроух нощник *Myotis blythii*; Дългопръст нощник *Myotis capaccinii*; Трицветен нощник *Myotis emarginatus*; Голям нощник *Myotis myotis*; Средиземноморски подковонос *Rhinolophus blasii*; Южен подковонос *Rhinolophus euryale*; Голям подковонос *Rhinolophus ferrumequinum*; Малък подковонос *Rhinolophus hipposideros*; Подковонос на Мехели *Rhinolophus mehelyi*; Лалугер *Spermophilus citellus* и Пъстър пор *Vormela peregusna*.

Земноводни и влечуги: Червенокоремна бумка *Bombina bombina*; Ивичест смок *Elaphe quatuorlineata*; Обикновена блатна костенурка *Emys orbicularis*; Шипобедрена костенурка *Testudo graeca*; Шипоопашата костенурка *Testudo hermanni*; Добруджански тритон *Triturus dobrogicus*; Голям гребенест тритон *Triturus karelinii* и др.

Безгръбначни: Хидриас *Hypodryas maturna*; *Callimorpha quadripunctaria*; Лицена *Lycaena dispar* *Bolbelasmus unicornis*; Обикновен сечко *Cerambyx cerdo*; Бръмбар рогач *Lucanus cervus*; Буков сечко *Morimus funereus* и Алпийска розалия *Rosalia alpine*.

Защитените зони са територии, предназначени за опазване или възстановяване на благоприятното състояние на включените в тях природни местообитания, както и на видовете в техния естествен район на разпространение. Освен защитените територии, природни забележителности и защитени местности на територията на община Исперих са разположени и зони под специална защита по единната европейска мрежа НАТУРА 2000. Мрежата гарантира поддържането, и където е необходимо, възстановяването на благоприятния природозащитен статус на природните местообитания и местообитанията на съответните видове в естествената им област на разпространение.

Защитени територии

Със Закона за защитените територии (ЗЗТ) се уреждат категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. Целта на закона е опазването и съхраняването на защитените територии като национално и общочовешко богатство и достояние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото. Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и опазване на характерни или забележителни обекти на неживата природа. Към настоящият момент България има развита мрежа от защитени територии в европейски план, включваща 973 ЗТ с обща площ 583 876.3 ха, което представлява около 5.3 % от територията и акваторията на страната. В системата от ЗТ се включват резерватите, националните паркове, природни забележителности, природни паркове и защитени местности.

В териториалния обхват на Община Исперих, попадат следните защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии – ЗЗТ:

Таблица 31: Защитени територии в обхвата на община Исперих

№	Име на ЗТ	Населено място	ДР №	Площ по послед на заповед в дка	Заповед за обявяване	Заповед за прекатегоризиране	Заповед за актуализиране на площ
1	ЗМ „Божурите“	с. Подайва	325/405	31.555	№ 534/25.09.1978 (ДВ, бр. 86/1978 г.)	№ РД-1199/24.09.2003 (ДВ, бр. 91/2003 г.)	№ РД-557/12.07.2007 (ДВ, бр. 68/2007 г.)
2	ЗМ „Находище на червен божур“	с. Печеница, община Исперих	326/418	46.673	№ 534/25.09.1978 (ДВ, бр. 86/1978 г.)	№ РД-81/30.01.2004 (ДВ, бр. 16/2004 г.)	№ РД-558/12.07.2007 (ДВ, бр. 68/2007 г.)

- **Защитена местност „Божурите“** в землището на с.Подайва, Община Исперих, обявена със Заповед № 534/25.09.1978г. на Председателя на Комитета за опазване на природната среда (ДВ, бр.86/1978), прекатегоризирана в защитена местност със Заповед №РД-1199/24.09.2003г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр.91/2003г.) и с актуализирана площ със Заповед №РД-557/12.07.2007г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр.68/2007г.).

- **Защитена местност „Находище на червен божур“** в землището на с.Печеница, Община Исперих, обявена със Заповед № 534/25.09.1978г. на Председателя на Комитета за опазване на природната среда (ДВ, бр.86/1978), прекатегоризирана със Заповед №РД-81/30.01.2004г.. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр.16/2004г.) и с актуализирана площ със Заповед.

Биологично разнообразие

Биологичното разнообразие по своята същност представлява многообразието от всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях.

Макар и сравнително малка по площ, България е страна с богато биологично разнообразие, представено от ценни растителни и животински съобщества, и съдържа примери за почти всички основни типове местообитания и биотопи, известни в Европа.

Биоразнообразието включва цялата жива природа на планетата в три основни нива на организация: 1) генетично – обхваща огромното разнообразие от генни комбинации във всички живи организми, 2) видово – включва видовете и разновидностите от всички групи живи организми и 3) екосистемно – обхваща не само разнообразието от живите организми в природата, но и сложните им взаимоотношения и разнообразни връзки помежду им и със заобикалящата ги природа. Съгласно националното законодателство, в България биоразнообразието се опазва главно чрез Закона за биологичното разнообразие, съгласно който биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение за държавните и общинските органи и гражданите. Биологичното разнообразие е част от националното богатство и опазването му е задължение с приоритетна значимост. Същността на приоритетите по опазване на биологичното разнообразие могат да се систематизират главно в следните няколко аспекта: опазване на местообитания по типова характеристика и местообитания на застрашени, редки и ендемични растителни и животински видове, представителни за Република България и Европа, нормативно уредено в Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и Закона за лечебните растения (ЗЛР), подзаконовите нормативни документи – Наредби и Заповеди към него на МОСВ уреждат опазването и регулират ползването на редица лечебни, редки и застрашени растения за добиване на билки както изкупуване и търговия с тях.

В тази връзка опазването на биологичното разнообразие в община Исперих е един от приоритетите на Общината.

Растителност

Лудогорието в Североизточна България и съответства на географската област Лудогорие, но включва територии и от Западна Добруджа. Релефът е равнинно-хълмист с характерни форми - каньоновидни суходолия, льосовидни блюдца, карови полета. Половината от общата площ на зоната е заета от широколистни гори, а другата половина са обработваеми площи пасища. Горите са предимно смесени от сребролистна липа /*Tilia tomentosa*/ с обикновен габър /*Carpinus betulus*/ или цер /*Quercus cerris*/, на места и с горун /*Q. dalechampii*/ и полски клен /*Acer campestre*/. Преобладават горите с издънков произход. Има и големи площи изкуствени насаждения от акация /*Robinia pseudoacacia*/. Тревните съобщества са ксеротермни главно от белизма /*Dichanthium ischaetum*/, луковична ливадина /*Poa bulbosa*, *Poa concinna*/, черна садина /*Chrysopogon gryllus*/ и ефемери, както и мезоксеротермни - около селищата.

Едно от големите богатства на Община Исперих са горите, които съставляват малко над 20% от територията ѝ. Общата залесена площ възлиза на 8748 ха, а общият дървен запас се оценява на около 1 мил. куб. м. Средногодишният добив на дървесина възлиза на над 30 000 куб.м. Растителното разнообразие в горския фонд на Община Исперих включва над 40 дървесни видове, в т.ч. четири иглолистни, над 20 храстови видове и над 100 броя тревни растителни видове.

Средногодишното залесяване възлиза над 900 декара-главно с местни устойчиви широколистни дървесни видове, каквито са цера (*Quercus cerris*), дъба (*Quercus robur*), сребролистната липа (*Tilia argentea*), ясен (*Fraxinus angustifolia*), явор (*Acer platanoides*) и др. От иглолистните видове се срещат бял бор (*Pinus sylvestris*), черен бор (*Pinus nigra*), смърч (*Picea abies*), ела (*Abies alba*). Залесяването включва и някои чужди видове, които са успешно аклиматизирани у нас - каквито са червения американски дъб (*Quercus borealis* var *maxima*), унгарската акация и различни клонове хибридни тополи (род *Populus*). Времето и ограничената човешка намеса са запазили специфичния растителен свят в ИАР "Сборяново" почти непроменен. Силно пропускливите горни почвени пластове са станали причина за развитието и запазването на много източно-европейски степни видове растения, съчетани със смесени листопадни гори.

В долината на река Крапинец се срещат бряст (*Ulmus carpiniifolia*), смесен със зимен дъб (*Quercus petraea*), клен (*Acer campestre*), ясен (*Fraxinus angustifolia*), липа (*Tilia alba*) и габър (*Carpinus betulus*). С изкачването към скалния венец растителността се променя - нагоре пълзят дрян (*Cornus mas*), смрадлика (*Cotinus coggygria*), леска (*Corylus avellana*), черен бяз (*Sambucus nigra*) и глог (*Crataegus monogyna*), а по самия ръб на скалното плато - скално изтравниче (*Asplenium trichomanes*), сребрист и кримски очеболец, мащерка (*Thymus serpyllum*), вълнист напръстник (*Digitalis lanata*) и лопен (*Verbascum phlomoides*). Тук е единственото място в България, където расте унгарски карамфил (*Dianthus kladovanus*), кримско омразниче (*Onosma tauricum*), австралийски конски босилек, ръждив напръстник (*Digitalis ferganica*) и пролетно еньовче (*Galium verbum*). Тревните съобщества са ксеротермни главно от белизма (*Dichanthium ischaetum*), луковична ливадина (*Poa bulbosa*, *Poa concinna*), черна садина (*Chrysopogon gryllus*) и ефемери, както и мезоксеротермни - около селищата.

В Община Исперих са обявени следните вековни дървета:

Таблица 32: Вековни дървета в обхвата на община Исперих

ДР №	Дървесен вид	Вид на документа	Номер на документа	Дата	ДВ	Населено място
1063	Зимен дъб	Заповед	533	25.9.1978	86/1978	гр. Исперих, в стоп. дв.на АПК Исперих
1065	Зимен дъб	Заповед	533	25.9.1978	86/1978	гр. Исперих, в стоп. дв.на АПК Исперих

1070	Зимен дъб	Заповед	533	25.9.1978	86/1978	с. Лудогорци, джамията
1071	Зимен дъб	Заповед	533	25.9.1978	86/1978	с. Лудогорци, джамията
1465	Шест летни дъба	Заповед	306	7.4.1983	36/1983	с. Подайва

За биологичното разнообразие на растителността на територията на общината допринасят и изкуствено създадените озеленени площи на територията на селищата. Те заемат малка площ, но са важен фактор, характеризиращ средата за обитаване. Преобладаващо участие в озеленените площи на селищата на общината, имат декоративните широколистни растителни дървесни и храстови видове. Като места за съсредоточаване на флора на територията на общината могат да се посочат и декоративните и овощни насаждения в частните имоти.

Животински свят

Сухоземната фауна на България като цяло се отнася към Палеарктичната зоогеографска област на Холарктичното царство. Поради това че България е разположена основно в Евросибирската зоогеографска подобласт, но граничи и с Медитеранската зоогеографска подобласт, в страната се срещат два основни зоогеографски комплекса: северен (евросибирски), формиран от студеноустойчиви видове животни, и южен (медитерански), включващ множество топлолюбиви видове.

Според Асенов, 2006, територията на Община Исперих попада в Лудогорски биогеографски район.

Безгръбначната водна фауна показва сравнително добро разнообразие отресничести едноклетъчни (тип - Ciliophom), малочетинести червеи (клас - Oligochaeta), едnodневки (разред - Ephemeroptera), перли (разред - Plecoptera), бръмбари (разред - Coleoptera), ручейници (разред - Trichoptera) и двукрили (разред - Diptera).

Безгръбначната сухоземна фауна на района притежава най-голямо видово разнообразие сред насекомите (Клас - Insecta). Характерни насекоми за района, са водните кончета: *Callopteryx virgo meridionalis*, *Platycnemis pennipes* и *Aeshna affinis*, малката богоможа - *Ameles heldreichi* (разред - Mantodea); черното житно пиле от правокрилите - *Bradyporus dasypus* (разред - Orthoptera); равнокрилото хоботно - *Eurybregma nigrolineata* и др. Значителен е броят на твърдокрилите насекоми (разред - Coleoptera), като типични видове сред бръмбарите листояди, са - *Chrysolina graminis*, *Ch. staphylea* и *Phratora vulgatissima*, а сред бръмбарите сечковци - *Pachyta quadrimaculata*, *Acmaeops pratensis*, *Anoploclera nifipes*, *Necydalis major*, както и редките видове сечковци - *Brachyleptura tesseraula* и *Vadonia imitatrix*. Тук се среща и защитеният бръмбар бегач - *Calosoma sycophanta*. Ципокрили насекоми (разред - Hymenoptera), обитаващи Лудогорието са широко разпространените в Европейския континент лесостепни видове мравки - *Messor structor*, миризливата мравка - *Liometopum microcephalum* и *Formica cinerea*, а в населените места се среща интродуцирания у нас синантропен вид, фараонова мравка - *Monomorium pharaonis*. Тук се срещат и паразитиращи ихнеумониди (сем. Ichneumonidae, Hymenoptera) като - *Scambus elegans* (паразитоид по пеперуди) и *Tromatobia ornata* (паразитоид по паяци). От пеперудите (разред - Lepidoptera) тук се срещат освен аполоновата пеперуда - *Parnassius apollo* и индикаторните таксони за района - *Colias hyale*, *Lopinga achine achine* и *Melitaea arduinna* от семействата Hesperiidae, Papilionidae (Абаджиев, 1999).

От земноводните се срещат обикновената чесновница - *Pelobates fuscus*, жабата дървесница (*Hyla arborea*) и горската дългокрака жаба (*Rana dalmatina*). Характерни рептилии за района са шипобедренага костенурка (*Testudo graeca*), шипоопашатата костенурка (*Testudo hermanni*), кримския гущер - (*Podarcis taurica*), големия стрелец - (*Coluber caspius*), пъстрия смок (*Elaphe quatuorlineata sauromates*), медянката (*Coronella austriaca*) и пепелянката (*Vipera ammodytes*).

Орнитофауната на Лудогорския район е разнообразна, което се дължи до голяма степен на близостта му с Черноморския басейн, както и на карстовите терени със скални венци, представляващи специфични местообитания за определени видове. Средното поречие на р. Бели

Лом представлява орнитологичен обект с национално значение, в който обитават повече от 150 вида птици. Сред тях са защитените видове червен ангъч – (*Tadorna ferruginea*), египетски лешояд (*Neophoron percnopterus*), орел змияр (*Circaetus gallicus*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), малък креслив орел (*Aquila pomarina*) и бухал (*Bubo bubo*). В Лудогорския биогеографски район се срещат и други редки видове птици, като черен щъркел (*Ciconia nigra*), ловен сокол (*Falco cherrug*), белошипа ветрушка (*Falco naumanni*), вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*) и скален орел (*Aquila chrysaetos*).

Във фаунистично отношение, бозайниците в Лудогорския биогеографски район представляват смесен комплекс между видове, обитаващи широколистните гори и такива, които са свързани със степния биом. От насекомоядните видове на разред - Insectivora, в района обитават таралеж (*Erinaceus concolor*), белокоремна белозъбка (*Crociodura leucodon*), голям подковонос – (*Rhinolophus ferrumequinum*), малък подковонос – (*Rhinolophus hipposideros*) и южен подковонос – (*Rhinolophus euriale*). Срещат се още обикновен хомяк – (*Cricetus cricetus*), черногръд хомяк – (*Mesocricetus newtoni*), обикновена полевка – (*Microtus arvalis*) и степна домашна мишка – (*Mus spicilegus*). От разред хищници - Carnivora ограничено присъствие в района има вълкът – (*Canis lupus*), докато популациите на чакала – (*Canis aureus*), лисицата – (*Vulpes vulpes*), енотовидното куче - *Nyctereutes procyonoides*, язовеца – (*Meles meles*), видрата – (*Lutra lutra*), Златката – (*Martes martes*), степния пор – (*Mustela eversmanni*) и дивата котка – (*Felis silvestris*) са по-многобройни.

В животинския свят преобладават евросибирски и средноевропейски зоогеографски елементи. Най-добре запазена и богата е фауната в горите. От бозайниците са характерни благороден елен (*Cervus elaphus* L), сърна (*Capreolus capreolus*), дива свиня (*Sus scrofa*), дива котка (*Felis silvestris*), обикновен сънливек (*Glis glis*), обикновена горска мишка (*Sylvaeus sylvaticus*), катерица (*Sciurus vulgaris*), вълк (*Canis lupus*), чакал (*Canis mesomelas*), лисица (*Vulpes vulpes*), белка (*Martes foina*), пъстър пор (*Vormela peregusna*), язовец (*Meles meles*), видра (*Lutra lutra*). В разглежданата област най-често срещаните видове птици са представители на: врабчоподобни, соколоподобни, совоподобни, щъркелоподобни, гълъбоподобни и кокошоподобни. От ихтиофауната в язовирите се срещат уклей (*Chalcalburnus chalcoides*), каракуда (*Carassius gibelio*), шаран (*Cyprinus carpio*) и толстолоб (*Hypophthalmichthys molitrix*).

Животинският свят на територията на общината показва разнообразие предимно по отношение на бозайниците и по-малко по отношение на птиците, земноводните и влечугите.

Защитени видове растения и животни

ПТИЦИ, включени в Приложение I на Дир. 79/409/ЕЕС

КОД	ИМЕ (на латински)	ИМЕ (на български)
A072	<i>Pernis apivorus</i>	Осояд
A402	<i>Accipiter brevipes</i>	Късопръст ястреб
A379	<i>Emberiza hortulana</i>	Градинска овесарка
A022	<i>Ixobrychus minutus</i>	Малък воден бик
A029	<i>Ardea purpurea</i>	Ръждива чапла
A030	<i>Ciconia nigra</i>	Черен щъркел
A031	<i>Ciconia ciconia</i>	Бял щъркел
A397	<i>Tadorna ferruginea</i>	Ръждив ангъч
A339	<i>Lanius minor</i>	Черночела сврачка
A092	<i>Hieraetus pennatus</i>	Малък орел
A234	<i>Picus canus</i>	Сив кълвач
A236	<i>Dryocopus martius</i>	Черен кълвач
A429	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Сирийски пъстър кълвач
A238	<i>Dendrocopos medius</i>	Среден пъстър кълвач
A246	<i>Lullula arborea</i>	Горска чучулига
A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Козодой
A080	<i>Circaetus gallicus</i>	Орел змияр

A122	<i>Crex crex</i>	Ливаден дърдавец
A073	<i>Milvus migrans</i>	Черна каня
A255	<i>Anthus campestris</i>	Полска бърбрия
A404	<i>Aquila heliaca</i>	Кръстат (царски) орел
A089	<i>Aquila pomarina</i>	Малък креслив орел
A442	<i>Ficedula semitorquata</i>	Полубеловрата мухоловка
A403	<i>Buteo rufinus</i>	Белоопашат мишелов
A338	<i>Lanius collurio</i>	Червеногърба сврачка
A084	<i>Circus pygargus</i>	Ливаден блатар
A231	<i>Coracias garrulus</i>	Синявица
A215	<i>Bubo bubo</i>	Бухал

Редовно срещащи се мигриращи птици, които не са включени в Пр. I на Дир. 79/409/ЕЕС

КОД	ИМЕ (на латински)	ИМЕ (на български)
A008	<i>Podiceps nigricollis</i>	Черноврат гмурец
A004	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Малък гмурец
A123	<i>Gallinula chloropus</i>	Зеленоножка
A142	<i>Vanellus vanellus</i>	Обикновена калугерица
A087	<i>Buteo buteo</i>	Обикновен мишелов
A053	<i>Anas platyrhynchos</i>	Зеленоглава патица
A168	<i>Actitis hypoleucos</i>	Късокрил кюкавец
A099	<i>Falco subbuteo</i>	Орко
A118	<i>Rallus aquaticus</i>	Крещалец
A086	<i>Accipiter nisus</i>	Малък ястреб
A085	<i>Accipiter gentilis</i>	Голям ястреб
A096	<i>Falco tinnunculus</i>	Черношипа ветрушка

В Лудогорието са установени 115 вида гнездящи птици, от които 22 са включени в Червената книга на България (1985). От срещащите се видове 51 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 2 вида - царски орел (*Aquila heliaca*) и ливаден дърдавец (*Crex crex*), а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 - 18 вида, в SPEC3 - 32 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 31 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 29 са вписани в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Лудогорието е едно от най-важните места в България от значение за Европейския съюз за опазването на 9 гнездящи тук видове—малък креслив орел (*Aquila pomarina*), черна каня (*Milvus migrans*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), червен ангъч (*Tadorna ferruginea*), горска чучулига (*Lullula arborea*), градинска овесарка (*Emberiza hortulana*), козодой (*Caprimulgus europaeus*), синявица (*Coracias garrulus*) и черночела сврачка (*Lanius minor*). Повечето от тези видове предпочитат екотона между гората и откритите пространства, както и мозаечни местообитания. Много други грабливи птици гнездят в Лудогорието в значителни количества, като използват горите и скалните венци по суходолията за гнездене, а откритите пространства наоколо – за намиране на храна.

Друг защитен вид, нетипичен за тези места, е черният щъркел (*Ciconia nigra*).

От растенията, които са в Червената книга на Република България, се среща Бръшлянолистно ботурче, Дива циклама (*Syclamen hederifolium*), защитен вид.

Видове, обект на ловен туризъм

Община Исперих граничи с териториите на две стопанства ДЛС „Воден–Ири Хисар“ и ДЛС „Паламара“.

ДЛС „Воден-Ири Хисар“

Представителното едродивечово ловно стопанство "Воден" е със специален статут, на пряко подчинение на Министерския съвет. В него се развива ловен туризъм с отстрелване на дивеч за трофеи главно за чуждестранни граждани. Обхваща 15000 ха горски, водни и пасищни площи – в землищата на общините Разград, Завет, Исперих, както и Главиница и Тутракан от област Силистра. Разполага с луксозна база за отдых сред девствена красива природа.

ДЛС „Паламара“

Общата площ на горския фонд на ДЛС „Паламара“ възлиза на 6 708,8 ха. Залесените площи са 6 165,7 ха или 91,9% от общата площ на дивечовъдната станция.

Основните видове обект на ловен туризъм са: зубри (*Bison bonasus*) (уникалните представители на европейската фауна, наричани още бизони, най-едрите животни сред копитните бозайници), сърни и благородни елени (*Cervus elaphus*), елени-лопатари (*Dama dama*), сръндаци, муфлон (*Ovis aries*), дива свиня (*Sus scrofa*), див заек (*Lepus europaeus*), лисица (*Vulpes vulpes*), чакал (*Canis mesomelas*) и др.

Сериозна заплаха за биоразнообразието на Община Исперих представляват пожарите, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, браконьерството и изсичането на горите за отопление. От голямо значение за населението от района на горското стопанство са защитните - водоохранителни, противоерозионни и рекреационни функции на горите. За подобряване състоянието на околната среда и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на населението. На територията на общината има богата флора и фауна и интересни природни забележителности. За подобряване състоянието на околната среда и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на гражданите.

Според Доклада „Гори с висока консервационна стойност на територията на ТП ДГС „Сеслав“, в района са установени няколко растителни застрашени, изчезващи и ендемични видове, включени в Червената книга на Република България.

Елвезиево кокиче - *Galanthus elwesii* Hook., *Galanthus nivalis* auct. bulg.1

Сем. Amaryllidaceae - Кокичеви

Застрашен вид.

Многогодишно тревисто луковично растение с 2 приосновни листа. Цъфти в периода януари-април, плодоноси май-юни. Расте из храсталаци, гори, скални поляни по варовити почви, по долините на реките в низинния и долния планински пояс върху богати наносни почви.

Разпространение в България: Среща се наредко в цяла България с изключение на Черноморското крайбрежие, Беласица и Странджа; до около 2000 m н. в.

Отрицателно действащи фактори: Активно събиране на вида като декоративно и лечебно растение, туризъм, строежи, утъпкване, земеделие, залесяване, природни бедствия (пожари), ограничено разпространение, малка численост, проблеми, касаещи репродуктивната сфера.

Предприети мерки за защита: *Защитен вид* съгласно Закона за биологичното разнообразие. Голяма част от находищата се намират в защитени територии и попадат в защитени зони от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Необходими мерки за защита: Проучване на състоянието на находищата, на биологията на размножаване и на факторите, повлияващи площта и числеността на популациите с цел оптимизиране на режима на охрана. Съхраняване на семена в семенна банка и култивиране.

Червен (красив) божур (*Paeonia peregrina* Mill.)

Сем. Божурови (Paeoniaceae)

Защитен вид включен в Закона за биологичното разнообразие, в Червената книга на България, обект на опазване от Закона за лечебните растения. Лечебно и декоративно растение.

Многогодишно тревисто растение с късо коренище и вретеновидно надебелени, грудковидни корени. Стъблата са 50- 90 см. високи, набраздени, гладки неразклонени. Листата са последователни, 2 пъти пересто или тройно наделени с тясно елипсовидни крайни дялове. Цветът е с пет листна чашка с 8-12 венечни листа, многобройни тичинки и много плодници. Венчелистчетата са тъмно или светлочервени, по рядко розови. Плодът е сборен, съставен от 2-3 кадифено мъхести мехунки, всяка с по няколко черни, лъскави семена. Цъфти през май – юни, а плодоноси през юни юли. Расте из храсталаци и редки гори по каменисти и тревисти места из цялата страна до към 1000 m надморска височина.

Разпространение в България: Установен е в следните флористични райони: Дунавска равнина, Североизточна България, Предбалкан, Стара Планина (средна и източна), Знеполски район, Западни гранични планини, Черноморско крайбрежие, Родопи (средни и източни), Долината на Струма и Тунджанска хълмиста равнина.

В Червената книга на Република България са включени и няколко защитени и застрашени от изчезване животински видове, които се срещат в района на община Исперих.

Златка (*Martes martes*)

Рядък вид хищник от сем. Порови, разпространен предимно в старите гори в по-високите планини на страната. Предпочита повече стари букови и смърчови гори с обилие на хралупести дървета, обикновено над 1200 м.н.в. По-рядко намерена и в дъбови гори и в по-ниските части на страната. Включен в Червената книга на България (ЧКБ) в категория „Застрашен“.

Сокол орко (*Falco subbuteo* L.)

Природозащитен статус в България: уязвим. Защитен по ЗБР. Включен в ЧКБ (1985).

Обитава крайречни хабитати, като често е свързан с колонии на бреговата лястовица. В Западна и Северна България често се придържа към населени места, където се изхранва със синантропни видове птици. Присъства в равнинните части, в редки, просветлени широколистни, смесени или иглолистни гори, в близост до открити пространства. В планините отделни двойки са установени да гнездят до 1500–1700 m н. Използва стари гнезда на други птици – основно вранови. Рядко гнезди по стълбове за високо напрежение и скали. Образува смесени колонии с вечерната ветрушка (*F. vespertinus*) и обикновената ветрушка (*F. tinnunculus*), присъства и в колонии на посевната врана (*Corvus frugilegus*). Женската снася през май 2–4 яйца, които се излюпват на 28-мия ден. Малките напускат гнездата около 30-ия ден. Храни се главно с дребни птици и едри насекоми, които улавя във въздуха, по-рядко с прилепи, малки наземни бозайници и влечуги. Срещат единични екземпляри по време на прелет.

Голям ястреб (*Accipiter gentilis* L.)

Рядък вид, включен в Червената книга на България. Гнезди в разнообразни гори, както в планините така и в равнини, вкл. и в горски култури. Предпочита дъбови и крайречни гори. Храни се основно с птици.

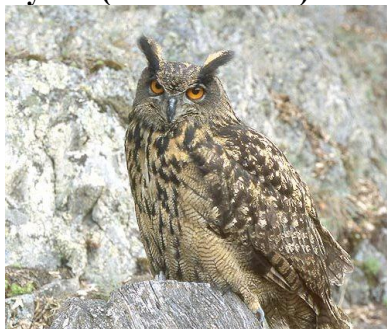
Малък креслив орел (*Aquila pomarina*)

Рядък вид у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в Червената книга на България /категория застрашен/. Гнезди на стари дървета най-често на тополи, брястове, дъбове и букове.

Бухал (*Bubo bubo* L.)

Обитава скалисти терени, проломи, рядко в стари широколистни гори и обрасли с гъста растителност места. Среща се предимно в равнините и ниските планини. Брачният период започва през януари-февруари. Гнезди в скални пукнатини и надвеси, на земята и рядко в хралупи на дървета или стари гнезда на дневни грабливи птици на дървета. Не строи гнезда, снася в някоя ниша или ямка на скален корниз или малка пещеричка. В края на март снася 2-4 яйца. Малките започват да летят през юли. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България /ново издание/ и в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Храни се с разнообразни животни- зайци, дребни лисици и порове, таралежи, гризачи, птици, включително други нощни и дневни грабливи птици и чапли и др.

Черен кълвач (*Dryifpus martius* L.)

Обитава стари букови, иглолистни и смесени планински гори до горната им граница; по-рядко нископланински и равнинни гори. Гнезди в стари дървета с хралупи. Най-рано брачни прояви са установени в началото на март, а напуснали гнездото малки в началото на май. Люпилото е от 4-5 яйца, мътенето продължава 12-14 дни, а престоят на малките в гнездото 24-28 дни. При загуба на първото люпило прави второ люпило. В стари гори гнездовият участък обхваща 100-300 ха, а в горите с малко количество стари и умиращи дървета – 1000-1600 ха. Рядък вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 126”.

Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*)

Гръбният панцер (карпаксът) е жълтеникав с черни петна, коремният (пластронът) – жълтеникав до светломаслиненозелен. Главата, шията и крайниците са мътнозеленикави и жълтокафяви. На задната страна на бедрата има по една конична рогова брадавица. На дължина достига до 30 см. Обитава най-често сухи припечни карстови терени. Зимата прекарва в сън, като се заравя в дупки. Размножава се през март-април. През юни-юли женската изравя с крайниците си трапчинки и снася 2-8 яйца. В един сезон женската снася яйца три пъти, така че

една женска снася средно по 16 яйца. Инкубацията им продължава около 2-3 месеца. Храни се с треви, листа, плодове, понякога със земни червеи, охлюви и др.

Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*)

По външен вид наподобява шипобедрената костенурка, но на задната страна на бедрата няма брадавици и опашката накрая завършва с рогов шип. На дължина достига 37 см, маса – 6,5 кг. Начинът ѝ на живот е както на шипобедрената костенурка.

Смок мишкар (*Elaphe longissima longissima*)

Обитава предимно влажни гористи места или мезофилни ливади с храстова растителност, понякога на скалисти терени. Копулацията е в края на май до средата на юни. Снася 2-10 яйца в края на юни до първото десетдневие на юли, най-често в хралупи и други места с гниеца дървесина. Половата зрелост настъпва на третата пролет.

Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 39“. Среща се предимно в стари дъбови гори.

Основните проблеми, свързани с биоразнообразието в района са в резултат от антропогенизацията на териториите, при което се получава влошаване на състава и структурата на естествената растителност поради разширяване на участието на плевелни видове и на антропофитни съобщества и групировки в нея, което води до намаляване на продуктивността и качествата на получаваните ресурси.

РиОСВ - Русе упражнява контрол за ограничаване на незаконната търговия с редки и защитени видове растения и животни. Периодични наблюдения се предвиждат върху популациите на застрашените и редки животни. Отчитат се местообитанията, тенденциите в числеността и плътността на находищата, регистрират се отрицателните въздействия.

3.4.2. Лечебни растения

Важна част от биоразнообразието и особена категория от флората на община Исперих са лечебните растения. Съгласно националното законодателство, Кметът на общината ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като: организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда; издава позволителни за ползване на лечебните растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост; издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения и предоставя на министъра на околната среда и водите информация за нуждите на мониторинга и кадастъра на лечебните растения за териториите, намиращи се под негова юрисдикция.

В последните години значително нарастна интереса към билките. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др.

Съгласно разпоредбите на Закона за лечебните растения /ЗЛР/ „билки за лични нужди“ са количества билки в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден. За корени и коренища, каквито се събират от залиста, разрешеното количество за лични нужди е до 1 кг.

Община Исперих, съвместно с ДГС „Сеслав“, РИОСВ - Русе и други обществени организации трябва да организира контрола за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения. Естествените им находища трябва да се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд със сегашна или бъдеща ценност. Опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации от лечебни растения.

Съгласно разпоредбите на ЗЛР, изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва от билкозаготвителни пунктове.

Към 2020 г. регистрираните билкозаготвителни пунктове за изкупуване на лечебни растения на територията на община Исперих са общо 9 броя, както следва:

Таблица 33: Билкозаготвителни пунктове в община Исперих към 2020 г.

№	Местоположение	Билкозаготвител
1	с. Тодорово, ул. „Дунав“ 9	А. Ш.
2	с. Китанчево, общ.Исперих	„Харвести“ ЕООД
3	с.Тодорово, общ.Исперих, стопански двор-стругарно, парцел 2	„ЛД-ША-2005“ ЕООД
4	с. Китанчево, ул. „Гео Милев“ № 2	„ЛД-ША-2005“ ЕООД
5	с. Свещари, ул. „Ален Мак“ № 7	М. М.
6	с. Китанчево, ул. „Ален Мак“ № 3	„ЛД-ША-2005“-ЕООД
7	с. Голям Поровец, ул. „Панайот Банков“ № 74	С. Х.
8	гр. Исперих, ул. „Васил Левски“ 3	„Ирис-15“ ЕООД
9	с. Лудогорци, ул. „Тунджа“ 56	„БИО ХЕРБС“ - СМ ЕООД

Източник: РИОСВ - Русе

По информация от Община Исперих за периода 2017-2020 г. са издадени 37 броя позвoлителни за събиране на общо 813820 кг лечебни билки, съгласно разпоредбите на чл.22 от Закона за лечебните растения. По официални данни средногодишно от района се събират около 528000 кг общо диворастващи и култивирани билки.

Лечебните растения, установени на територията на община Исперих и според Хорологичния атлас на лечебните растения в Република България, които се срещат най-често са: Бял равнец (*Achillea millefolium*); Вълча ябълка (*Aristolochia clematidis*); Обикновен пелин (*Artemisia absinthium*); Дяволска уста (*Leonurus cardiaca*); Зайча сянка (*Asparagus officinalis*); Теснолист живовлек (*Plantago lanceolata*); Жълт кантарион (*Hypericum perforatum*); Обикновен глог (*Crataegus monogyna*); Липа (*Tilia*); Маточина (*Melissa officinalis*); Сребролистна липа (*Tilia tomentosa*); Конски кестен (*Aesculus hippocatanum*); Бъз черен (*Sambucus nigra*); Бъз нисък (*Sambucus ebulus* L); Мащерка (*Thymus longidentatus*); Глухарче (*Taraxacum officinale* Web.); Шипка (*Rosacorymbi fera*Borkh); Левурда /лук мечи/ (*Allium ursinum* L); Полска къпина (*Rubus caesius*); Бръшлян (*Hedera helix* L); Змийско мляко (*Chelidonium majus* L); Парички (*Bellis perennis*), Ранилист (*Betonica officinalis*); Обикновен дрян (*Cornus mas*); Обикновена леска (*Corylus avellana*); Кукувича прежда (*Cuscuta europaea*); Горска ягода (*Fragaria vesca*); Обикновен здравец (*Geranium macrorrhizum*); Обикновена мента (*Mentha spicata*); Обикновен риган (*Origanum vulgare*); Трънка (*Prunus spinosa*); Коприва (*Urtica dioica*); Сврадлика (*Cotinus coggygria*) и други.

Състоянието на находищата от лечебни растения в Община Исперих може да се определи, като благоприятно, но в риск, тъй извън границите на населените места голям процент от територията е заета от агроценозите на обработваемите земи.

Съгласно ЗЛР отделни видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна тенденция към намаляване, или има опасност от появяването на такава тенденция. Специалният режим се определя всяка година със заповед на министъра на околната среда и водите, като този режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на допустимото за събиране количество билки; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

От представителите на лечебни растения най-масово от населението се събират: коприва, лайка, мащерка, мента, босилек, риган, бял равнец, жълт кантарион и глухарче.

Законът за лечебните растения (ЗЛР) изисква разработването на специален раздел за лечебните растения към Програмата за опазване на околната среда (ОПООС) на всяка община; към плановете за управление на защитените територии, както и към горскостопанските планове и програми. Целта на раздел „Лечебни растения“ е да планира ползването, така че то да бъде устойчиво и да осигури опазване на лечебните растения.

Забележка: *Подробна информация за лечебните растения на територията на общината, дейностите и мерките за опазване на ресурсите и разнообразието им се съдържа в Приложение - 1 Раздел „Лечебни растения“ към настоящата Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г.*

3.4.3. Зелена система

Най-важна роля за градската околна среда, санитарно-хигиенните условия на живеене и свързания с това здравен статус на населението на община Исперих има зелената система.

Зелената система включва следните категории зелени площи:

- Обществени паркове и градини;
- Специализирани паркове и градини;
- Санитарно-защитни озеленяване;
- Транспортно озеленяване;
- Озеленяване за ограничени ползване;

Те имат следните по-важни социални и екологични функции: рекреационни (задоволяват потребностите от спорт и отдих; естетически и ландшафтно-естетически; биоклиматични – приток на свеж чист въздух от зоните извън урбанизираните територии на населените места, подобряване на микроклиматичните характеристики на средата; мелиоративни – преразпределение на повърхностния и подземен отток на водите; екологични – предотвратяване миграцията на замърсителите от урбанистичните дейности и транспорта, продуцират кислород, поглъщат част от вредните газове и праха, блокират миграцията на тежките метали (от транспорта и промишлеността) в почвата и околната среда.

Местата за отдих и зелена система включват градинки и паркове в общинския център и кметствата, които са приоритетно оформени пред сградите с обществено предназначение.

Зелените структури в санитарно-защитното озеленяване са с основно екологично предназначение – ветрозащитни пояси, озеленени крайречни сервитути, озеленени дерета и оврази, санитарно-защитни пояси, транспортно озеленяване.

Деретата и овразите на територията на община Исперих в голямата си част са обраснали с естествена местна влаголюбива растителност. Санитарно-защитни пояси има на определени места в общината, покрай по главните пътища. Транспортното озеленяване включва зеленината и уличните дървета по протежението на главните и второстепенни улици. Нормативно озеленяването на урбанизираните територии се определя в Закона за устройство на територията, Закона за опазване на околната среда, Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони на МРРБ и Наредба №1 за опазване на озеленените площи и декоративната растителност на бившето Министерство на териториалното развитие и строителството.

Зелената система на Община Исперих се формира от всички паркове, градини, зелени пояси около водни обекти и улично озеленяване в границите на урбанизираната територия. Тя се допълва от зелените площи със специално предназначение, като терените за спорт и атракции, гробищните паркове и такива за ограничено ползване, които включват дворищното озеленяване и зелените зони около обществени сгради, здравни и учебни заведения.

Озеленените площи на общината се обединяват в зелена система като средство за подобряване на микроклимата и хигиенните условия и за организиране на отдиха на населението. Основа на зелената система са озеленените площи, предназначени за широко обществено ползване - паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и лесопаркове.

В обхвата на съществуващата „Зелена система“ са включени всички действащи и отредени паркове; вътрешно-квартални озеленени пространства; градини и скверове; улични линейни озеленявания; мелиоративна растителност по водосборите, и по бреговете на водните площи, горската растителност по периферията.

Ландшафтното устройство на Община Исперих се обуславя от природо-географските характеристики на региона – географско положение, релеф, климатични и водни ресурси, почвена и геоложка характеристика и биологично разнообразие. Природните и антропогенни елементи, формиращи видовете ландшафт на територията на общината са:

- Паркове, градини и зелените площи за ограничено ползване в населените места;
 - Гробищните паркове;
 - Обектите за спорт и рекреация;
 - Транспортните обекти и развитите зелени зони около тях;
 - Ниви;
 - Трайни насаждения;
 - Ливади;
 - Гори;
 - Водни течения и площи и дървесно-храстовата растителност около тях.
- На територията на Община Исперих са определени следните видове ландшафти:
 - Урбогенен/Селищен ландшафт;
 - Агрогенен ландшафт;
 - Дендрогенен ландшафт;
 - Дендрогенен ландшафт, около водни течения и обекти;
 - Техногенен ландшафт.
- **Урбогенен/ Селищен ландшафт (Зелена система в урбанизираните територии)**

Доброто състояние на зелената система е една от най-значимите предпоставки за устойчивото развитие на всяко населено място. По своята същност зелената система се основава на вписването на естествената природна среда в урбанизираната структура. Тя трябва да отговаря на конкретни нормативни изисквания и специфични параметри. Трябва да допълва градоустройствената композиция и да спомага за екологичното равновесие в селищната екосистема. Добре устроена и поддържана зелена система спомага за обособяването на завършена жизнена среда. Не е за подценяване ефективното и влияние върху редица екологични параметри: пречистването на въздуха, подобряването на микроклимата, туширането на шума и естетизация на заобикалящото ни пространство. Тя се характеризира с количествени и качествени показатели. В Община Исперих, както и на доста други места в България, е на лице тенденцията за количествена достатъчност на озеленените площи, като се има предвид площния им дял спрямо този на урбанизираната територия и броя на жителите. Основни проблеми се явяват неравномерното разпределение и недостатъчно добра поддръжка.

Зелената система на Община Исперих се формира от всички паркове, градини, зелени пояси около водни обекти и улично озеленяване в границите на урбанизираните територии. Тя се допълва от зелените площи със специално предназначение, като гробищните паркове и

такива за ограничено ползване, които включват дворищното озеленяване и зелените зони около обществени сгради, здравни и учебни заведения.

Териториите за озеленяване, паркове и градини на територията на Община Исперих са 30.88 ха, а терените с предназначение за гробищни паркове са с площ 81.50 ха. Нормативните изисквания за Наредба №7 за ПНУОВТУЗ са препокрити за всяко от населените места в общината относно необходимостта от зелени площи и гробищни паркове

Зелените площи за широко обществено ползване са гръбнакът на зелената система във всяко населено място и изпълняват изключително разнородни функции. Те са местата за ежедневен отдих, спорт и занимания на открито на населението, имат важна екологична функция и естетическо въздействие.

Предвид характерното за цялата община застрояване, зелените площи, развити около жилищните имоти и богатото улично озеленяване са предпоставка за хармоничното оформяне на селищния ландшафт и създаване на възможности за естественото му развитие.

- **Агрогенен ландшафт**

Този тип ландшафт, включва всички селскостопански територии – ниви, мери, ливади, зеленчукови градини, овощни градини, пасища и др. и се определя от приоритетното развитие на земеделието в региона.

Общата площ на земеделските територии в община Исперих представлява 68,47 % от територията на общината.

Общият размер на нивите представлява 60.15% от територията на общината.

- **Дендрогенен ландшафт**

Горите, които съставляват 20% от територията на община Исперих са едно от големите й богатства. Растителното разнообразие в горския фонд на община Исперих включва над 40 дървесни видове, в т.ч. 4 иглолистни, над 20 храстови видове и над 100 тревни растителни вида – основни горски видове растителност са Цер, Акация, Благун, Сребролистна Липа, Планински Ясен, Габър, Клен Микиш, Обикновен Дрян, Глог и др.

В горите на Исперих се срещат различни видове едър и дребен дивеч. За едрия дивеч това са благороден елен, сърна, дива свиня, за дребния дивеч най-характерните видове са див заек, фазан, яребица и дива патица. През различните сезони се срещат и пролетни видове, каквито са пдпдъкът. От хищниците се срещат лисица, чакал, вълк и др.

- **Дендрогенен ландшафт, около водни течения и обекти**

Към този тип ландшафт спадат териториите около водни течения и обекти, заети с влаголюбива дървесно-храстова растителност, която подчертава и засилва изразителността на бреговия силует. Визуалното въздействие на този тип ландшафти е най-силно.

- **Техногенен ландшафт**

Този тип ландшафти, включва дървесно-храстови композиции развити около елементи на инженерно-техническата инфраструктура – пътища, надземни и подземни проводни.

- **Обезпеченост на селищната територия с озеленени площи**

Съгласно Наредба №7 за правилата и нормативите за устройството на отделни видове територии и устройствени зони, чл.30, ал.2 зелената система включва обществените озеленени площи, в т.ч. всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове, гробищни паркове, ботанически градини, дендрариуми, защитни насаждения и разсадници.

Съгласно чл.31, ал.1, са изчислени нормативите за площта на обществените озеленени площи за широко и специфично ползване в градовете и селата в зависимост от тяхната големина, както следва:

Таблица 34: Обществени озеленени площи за широко и специфично ползване

Парк / Зелени площи	Населено място / Адрес	№ на имот / парцел	Площ кв. м.
Градски парк	гр.Исперих ул. „Борис Савов“	Квартал 138/парцел I	52073
Зелени площи	гр. Исперих ул. „Хан Аспарух“	Квартал 73 /парцел I	2261,11
Зелени площи(парк Вл. Друмев)	гр. Исперих ул. „Васил Левски“	Квартал101 / УПИ I	10930
Зелени площи	гр. Исперих ул. „Стефан Караджа“	Квартал 192 /парцел I-9602	1273
Парк	гр. Исперих м/у ул. „6-ти Септември“ и ул. „Гунджа“	Квартал 28 /парцел I	3343,76
Парк	гр. Исперих м/у ул. „6-ти Септември“, ул. „Ропотамо“ и ул. „Янтра“	Квартал 32/парцел I	3687,17
Зелени площи	гр. Исперих бл. „Кристал“	Квартал 50/парцел I	3789,92
Зелени площи	гр. Исперих ж.к. „Васил Априлов“ кв. 51	Квартал /парцел	7144
Зелени площи	гр. Исперих ул. „Александър Стамболийски“	Квартал 29/УПИ IV	2705
Зелени площи	гр. Исперих ул. „Христо Ясенов“	Квартал 82 /парцел II	334
Зелени площи	гр. Исперих ж.к. „Васил Априлов“	Квартал /парцел	16535
Зелени площи	гр. Исперих ж.к. „Васил Априлов“ кв. 38	Квартал /парцел	14031
Зелени площи	гр. Исперих ул. „Васил Левски“	Квартал 131 / УПИ IV	1231
Парк	гр. Исперих ул. „Стара Планина“	Квартал 70/ УПИ I	14370
Парк	гр. Исперих ул. „Никола Вапцаров“	Квартал 105 / УПИ I	544
Парк	гр. Исперих ул. „Никола Вапцаров“	Квартал 104/ УПИ I	949
Зелени площи	гр. Исперих ул. „Цар Освободител“	Квартал 112/ УПИ I	2458
Зелени площи	гр. Исперих ул. „Ахинора“	Квартал 129/ УПИ I I	2707
Зелени площи	гр. Исперих ул. „Янтра“	Квартал 19/ УПИ I	3784
Зелени площи	гр. Исперих ул. „Христо Ботев“	Квартал 150/ УПИ I	1675
Градски стадион	гр. Исперих	Квартал /парцел	32633
Гробище	гр. Исперих	Квартал /парцел	66,312
Гробище	гр. Исперих	Квартал /парцел	29,368
Зелени площи	гр. Исперих ж.к. „Васил Априлов“ кв. 41	Квартал /парцел	4975
Зелени площи	гр. Исперих ж.к. „Васил Априлов“	Квартал /парцел	3545
Зелени площи	гр. Исперих ж.к. „Васил Априлов“ кв. 43	Квартал /парцел	3590
Зелени площи	гр. Исперих ж.к. „Васил Априлов“ кв. 44	Квартал /парцел	10474
Зелени площи	с. Райнино	Квартал 19/парцел I	3960
Зелени площи	с. Подайва ул. „9-ти Септември“	Квартал 47/парцел VIII	3659

Зелени площи	с. Подайва ул. „Витоша“	Квартал 81/парцел VII	670
Зелени площи	с. Подайва ул. „9–ти Септември“	Квартал 47/ УПИ X III	3659
Зелени площи	с. Духовац ул. „Дунав“	Квартал 33/парцел I	29764
Зелени площи	с. Духовац ул. „Абритус“	Квартал 5/ парцел I	4918
Зелени площи	с. Духовац ул. „Н.Й.Вапцаров“	24150.501.34	1041
Парк	с. Духовац ул. „Н.Й.Вапцаров“	24150.501.492	4918
Зелени площи	с. Свещари ул. „Демокрация“	Квартал 35/ парцел I - 316	7584
Парк	с. Белинци ул. „Васил Левски“	03472.40.135	2756
Зелени площи	с. Старо селище ул.„Захари Стоянов“	Квартал 132/УПИ I	3554
Зелени площи	с. Старо селище ул.„Захари Стоянов“	Квартал 17/ УПИ I - 158	3560
Зелени площи	с. Подайва ул. „Драва“	Квартал 53/ УПИ XV	153
Зелени площи	с. Китанчево ул. „Хан Аспарух“	37010.90.362	3425
Зелени площи	с. Лудогорци ул. „Вихрен“	Квартал 34/ УПИ X II	1075
Зелени площи	с. Голям Поровец	15953.65.701	1129
Зелени площи	с. Голям Поровец	15953.65.702	1785
Парк	с. Тодорово ул. „Васил Левски“	Квартал 15/парцел 345	2289
Парк „Васил Тинчев“	с. Йонково	Квартал 21/парцел 1.340	3424
Зелени площи	с. Йонково	Квартал 12/УПИ IX	9495
Зелени площи	с. Йонково ул. „Дунав“	Квартал 12/ УПИ VII	11135
Зелени площи	с. Делчево	Квартал 28/ УПИ I	2647
Зелени площи	с. Средоселци	Квартал 11/ УПИ XV	1041

Източник: Общ устройствен план на община Исперих

В сегашния си обхват зелените площи за широко обществено ползване в населените места в община Исперих са 295 601 кв.м. Отнесени към 20 900 жители (според данни на НСИ от 31.12.2016год.) се получават 14.14 кв.м./жител, което е показател за мощност на зелената система. В гр. Исперих зелените площи обхващат 187 960 кв.м. при население 8253 жители се получава 22.77 кв.м./жител., при минимално изискуеми площи – 12 кв.м./жител(за малки градове). За останалите населени места в общината зелените площи в урбанизираните територии заемат 107 641 кв.м. и при население от 12 647 жители се получава средно в селата 8.51 кв.м./жител, при минимално изискуеми площи от 4 кв.м./жител. (за всички села).

Основа на зелената система са озеленените площи, предназначени за широко обществено ползване – паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и лесопаркове, представляващи публична собственост. Допълващи зелената система са озеленените площи за ограничено обществено ползване в имотите за жилищни, вилни, обществени, производствени, курортни и спортни сгради и комплекси, както и озеленените площи с друго специфично предназначение – гробищни паркове и защитни насаждения. Системата на зелените площи в населеното място представлява взаимно съгласувано разполагане на различните видове зелени и свободни площи с цел да се осигурят най-благоприятни хигиенни условия, декоративни ефекти и създаване на условия за отдых на населението.

Зелената система включва следните структурни елементи: тревни площи, декоративна растителност, алеи, площадки и архитектурни декоративни елементи и съоръжения.

Озеленяването влияе на температурата, относителната влажност, скоростта на движение на въздуха; върху подобряване на химичния състав на въздуха, намаляване на праха в него, както и на намаляването на шума в градската среда.

Озеленените площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение са публична собственост на държавата и общините.

Зелените системи и озеленените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в наредбата.

Зелена система на общината е добре развита и значително надвишава минималните изисквания на ЗУТ. Основен проблем в зелените зони на общинския център са свързани с тяхната поддръжка и стопанисване. Зелените площи на територията на общината се почистват и поддържат от Общинска администрация – Исперих и Общинско предприятие „Чистота“.

4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда

4.1. Отпадъци

Непрекъснато нарастващото количество отпадъци, образувани от жизнената дейност на хората, производството и търговията, налага предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаване рециклирането и оползотворяването им. Същевременно с развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

Битови отпадъци

Процесите, свързани с формиране, събиране, извозване, депониране и друго обезвреждане на отпадъците, са в пряка зависимост от развитието и организацията на стопанската дейност, демографските особености на района и от природните условия, в които се осъществява човешкият живот. Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Количеството и съставът им зависят от:

- Мястото на образуване;
- Стандарта на живот на населението и неговата култура;
- Степен на благоустроеност на населените места;
- Начин на отопление;
- Други фактори.

Като се изхожда от административно-териториалната и социално-икономическа характеристика на община Исперих, основните източници на ТБО се явяват:

- Домакинствата;
- Промислените предприятия;
- Търговски и обслужващи обекти.

В община Исперих има добре изградена и успешно функционираща система за сметосъбиране и сметоизвозване, която обхваща 100% от населението на града и селата.

Основният поток отпадък е смесеният битов отпадък с код 20.03.01.

Община Исперих е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците (РСУО) - Разград. В сдружението участват още общините: Разград, Лозница, Самуил, Завет, Кубрат и Цар Калоян.

На 16.05.2008 г. в град Разград, в съответствие с изискванията на чл.61 от ЗМСМА е сключено споразумение между общините Разград, Лозница, Исперих, Кубрат, Завет, Самуил и Цар Калоян за сътрудничество в областта на управлението на отпадъците. Регистрирано сдружение с нестопанска цел с обществено полезна дейност с наименование „Лудогорие еко“. На 15.08.2016 г. е създадено „Регионално сдружение за управление на отпадъците за регион

Разград“ (РСУО). Целта на Сдружението е изграждане на система за управление на отпадъците на територията на общините-членки, осигуряваща опазване на околната среда и предотвратяване на риска за човешкото здраве.

Общините, членуващи в РСУО депонират генерираните на техните територии битови отпадъци на регионално депо за неопасни отпадъци – Разград. Депото е разположено в местността „Олян Бурлук“, землище на гр. Разград и обслужва всички общини от област Разград. Площадката е разположена на около 8 км., североизточно от населеното място, поземлен имот № 61710.19.277 с площ 109,5 декара.

Регионалното депо включва: клетка 1 за неопасни отпадъци с капацитет 197 847 тона и клетка 2 за неопасни отпадъци с капацитет 252 393 тона. Предвиденият капацитет в тонове на клетка 1 е достигнат. Предстои депониране и запълване на втората клетка.

Технологията на депониране включва: разтоварване; разстилане с уплътняване; оросяване с инфилтрирани води; запръстяване. Технологията на натрупване обхваща депониране на отпадъците в определен дневен участък, чрез разстилане на тънък слой до 0,60 м и последващото им уплътняване с компактор до достигане височина на работния слой от 1,80 м., след което се полага промеждутъчен слой пръст от 0,20 м. Депото е въведено в експлоатация с Решение за ползване от 27.07.2009 г., издадено от ДНСК-гр. София.

На територията на община Исперих няма изградени претоварни станции за битови отпадъци. Поради изграденото регионално депо за неопасни отпадъци в Разград и близостта на община Разград не се предвижда изграждане на претоварна станция в общината. В община Исперих не е изградена сепарираща инсталация за предварително третиране на отпадъци от опаковки. Община Разград има пълна проектна готовност за изграждане на сепарираща инсталация. Тя ще бъде с необходимия капацитет и технически характеристики за постигане на нормативните цели за рециклиране и оползотворяване на биоотпадъците и за намаляване на депонираните биоразградими отпадъци от всички общини в региона.

С Решение № 3/2018 г. от 16.10.2018 г. на директора на РИОСВ-РУСЕ, депото в село Лъвино, Община Исперих е закрито. Извършена е техническа и биологична рекултивация на общинско депо, в имот № 000106 в землището на село Лъвино на база сключен Договор за безвъзмездна финансова помощ с ПУДООС.

Дейностите по сметосъбиране, сметоизвозване и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на община Исперих от 01.01.2021 г. се извършват от ОП „Чистота“ към Община Исперих.

Общинско предприятие „Чистота“ град Исперих е специализирано звено на общината по организация и управление на депонирането на битови и строителни отпадъци от физически и юридически лица, с цел задоволяване потребностите на населението и осигуряване изпълнението на местни дейности и услуги, финансирани от бюджета на Община Исперих или от извънбюджетни сметки и фондове.

Една от основните дейности на предприятието е организираното сметосъбиране, сметоизвозване и депониране на битовите отпадъци в Регионално депо - гр. Разград.

Таблица 35: Количества депонирани смесени битови отпадъци от община Исперих и норма на натрупване (НН) 2016 – 2019 г.

2017 г.		2018 г.		2019 г.	
Отпадъци (тона)	НН (кг/жител/година)	Отпадъци (тона)	НН (кг/жител/година)	Отпадъци (тона)	НН (кг/жител/година)
7383	358	6716	329	7125	352

Източник: Община Исперих

Количеството генерирани смесени битови отпадъци на територията на община Исперих намалява, но все още е сравнително високо. Отчита се намаление през 2018 г. спрямо 2017 г. (с около 10%), но през 2019 г. отново има ръст до 7125 тона (или с 6% повече спрямо 2018 г.). За анализираниите три години населението на общината е намаляло общо с 2%, а количеството

образувани отпадъци намалява с 3,5%. Цитираните количества ТБО са образувани не само в домакинствата, но също и в обществените сгради, търговски обекти, предприятия и други генератори.

Периодичното увеличаване на количествата на събраните отпадъци от всички населени места, може да се обясни с няколко съществени причини:

- Продължаваща тенденция за увеличаване на дела на биоотпадъци (растителните отпадъци, животински отпадъци, градински, слама сено и др.), предвид селскостопанския характер на общинската територия. За съжаление тенденцията за увеличаване на отпадъците от селскостопанска дейност, които попадат в контейнерите за битови отпадъци се увеличава, въпреки възможностите за повторната употреба на тези отпадъци чрез домашно компостиране, преработване във фуражи и др.

- Увеличава се и дела на инертните отпадъци, попадащи в съдовете за битови отпадъци. Това са отпадъци от пепел, сгурия, дребни строителни отпадъци, пясъци и др. Тези отпадъци, заедно с пластмасата и биоотпадъците се характеризират с най-голяма относително тегло спрямо останалите отпадъци.

Важен показател за управление на отпадъците е **нормата на натрупване на отпадъците**, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от населението. Образуваните битови отпадъци на човек от населението в България за 2018 г. е 408 кг/човек/година, за област Разград 526 кг/човек/година, за община Исперих – 329 кг/човек/година, тоест по-ниско от средната норма за областта и за страната.⁶

Нормата на натрупване на отпадъците в община Исперих за 2019 г. е 352 кг/чов./г., което е с 6 кг/човек/на година по-малко спрямо 2017 г. (358 кг./чов.год.).

Съгласно референтната норма на натрупване на отпадъци за населени места от 3 000 до 25 000 жители, определена с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци на МОСВ от 2012 г., препоръчителната средногодишна норма за човек от населението е 295,5 кг., следователно нормата за община Исперих е по-висока от допустимите стойности. Това означава, че Общината трябва да засили мерките и контрола върху процесите на управление на отпадъците и трябва да предприеме съответните действия за ограничаване на образуването им и насърчаване на тяхното оползотворяване и повторна употреба.

Последният актуален анализ на морфологичния състав на отпадъците, генерирани на територията на община Исперих е извършен през 2019 г. в рамките на проект: „Определяне на морфологичния състав на отпадъците в България“, финансиран от Българо-Швейцарската програма за сътрудничество, чрез ПУДООС.

Пробите за община Исперих са направени в периода от февруари до септември 2019 г., а за изчисляване на количествата смесен отпадък за календарна година и норма на натрупване на отпадъците на човек от населението са използвани официалните данни за депонираните отпадъци и броя на населението към 2017 г. Това е причината в доклада от морфологичния анализ да е посочен прогнозен смесен битов отпадък за 2019 г. 10737 т., а реално депонирания битов отпадък, по данни от сметосъбиращата фирма за цялата календарна 2019 г. е 7125 т. Данните от Доклада за морфологичния анализ за състава на събраните, извозени и депонираните от територията на община Исперих на Регионално депо - Разград смесени битови отпадъци са представени в следващите таблици.

Таблица 36: Количества смесен, разделно събран и общ битов отпадък и морфологичен състав на отпадъците в община Исперих за 2019 г.

Вид отпадък	Количество смесен отпадък на година т/год	Разделно събран отпадък на година т/год	Общ отпадък на година т/год	Морфологичен състав на отпадъците в %
Хранителни	832,36	0,00	832,36	7,75
Хартия	489,34	47,54	536,88	5,00

⁶ При изготвяне на настоящата програма НСИ не е публикувал официални данни за битовите отпадъци и нормата на натрупване за 2019 г.

Картон	423,80	39,57	463,37	4,32
Пластмаса	1199,25	35,50	1234,75	11,50
Текстил	613,43	0,00	613,43	5,71
Гума	53,21	0,00	53,21	0,50
Кожа	122,45	0,00	122,45	1,14
Градински	1422,84	0,00	1422,84	13,25
Дървесни	118,75	0,00	118,75	1,11
Стъкло	614,90	37,76	652,67	6,08
Метали	486,38	1021,46	1507,84	14,04
Инертни >4 см	234,51	0,00	234,51	2,18
Опасни	130,23	0,00	130,23	1,21
Други	355,28	0,00	355,28	3,31
Ситна фракция <4 см	2458,55	0,00	2458,55	22,90
Общо	9555,29	1181,82	10737,11	100

Източник: Окончателен доклад за извършен през 2019 г. четирисезонен морфологичен анализ на състава на битовите отпадъци, генерирани на територията на община Исперих

Приблизителният състав на генерираните отпадъци в тегловни проценти е: хранителни – 7,75%; хартия – 5%; картон – 4,32%; пластмаса – 11,50%; текстил – 5,71%; гума – 0,50%; кожа – 1,14%; градински – 13,25%; дървесни – 1,11%; стъкло – 6,08%; метали – 14,04%; инертни >4см – 2,18%; опасни – 1,21%, ситна фракция <4см – 22,90% и други – 3,31%.

Таблица 37: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците

Видове отпадъци	Населени места от 3 до 25 хиляди жители
Хранителни	23.20%
Хартия	8.50%
Картон	5.50%
Пластмаса	10.10%
Текстил	3.70%
Гума	0.90%
Кожа	0.90%
Градински	21.70%
Дървесни	2.00%
Стъкло	6.10%
Метали	2.00%
Инертни	14.80%
Опасни	0.60%
Общо	100.00%

Източник: НПУО 2014-2020 г.

Сравнявайки състава на генерираните отпадъци в община Исперих с референтните стойности, съгласно Методиката от НПУО 2014-2020 г. можем да направим извода, че шест вида отпадъци превишават допустимите норми. Това са: пластмаса, текстил, кожа, метали, опасни и инертни. Най-голямо е отклонението при металите – 12,04 пункта, инертните отпадъци – над 8 пункта, пластмасата – 1,5 пункта, текстил – 2 пункта и опасни – 0,61 пункта.

Останалите видове фракции отпадъци в морфологичния състав са в стойности близки или по-ниски от референтните.

Отпадъци от опаковки

На територията на община Исперих към момента на изготвяне на настоящата програма няма въведена система за разделно събиране на отпадъците от стъкло, пластмаса, картон, хартия и метал. Общината няма сключен договор с оползотворяваща организация за отпадъците от опаковки. В изпълнение на чл. 19, ал. 3, т. 6 от Закона за управление на отпадъците, Община Исперих е имава сключен договор с „Екоколект“ АД за разделно събиране на опаковки на територията на общината, който беше прекратен от страна на „ЕКОКОЛЕКТ“ АД, считано от 01.04.2018 г.

Биоразградими отпадъци

В съответствие с Националния стратегически план Община Исперих следва да предвиди конкретни мерки за третиране на биоразградимите отпадъци, с оглед намаляване количествата за депониране. Управлението на биоразградимите отпадъци включва събиране (разделно или със смесените битови отпадъци), анаеробно разлагане и компостиране, изгаряне и депониране. Екологичните и икономически ползи от различните методи на обработване зависят съществено от местните условия, като гъстота на населението, инфраструктура и климат, както и от наличието на пазари за свързаните с този процес продукти (енергия и компост). Изискванията за събиране и третиране на биоразградими отпадъци са регламентирани в Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.

Приблизително две трети от отпадъците, генерирани в домовете и офисите, се състоят от „органични“ или естествени материали. Тези материали след време се разграждат („биоразградими“) по естествен път. Биоразградимите отпадъци се генерират при селскостопанската дейност в растениевъдството, животновъдството и от дейността на домакинствата. Имат предимно органичен състав и е необходимо да се третират в зависимост от условията на генерирането им по подходящ начин.

Предвид специфичния характер на отпадъците, образувани на територията на община Исперих и значителното участие на зелените, градински и селскостопански отпадъци от домакинствата в определени периоди е необходимо да се предприемат действия в две посоки:

- за въвеждане на фамилно компостиране с последващо използване на компоста в личните стопанства;
- за въвеждане на система за разделно събиране и извозване на биоразградимите отпадъци от общината, след изграждане на регионална инсталация за компостиране на биоразградими и биоотпадъци на територията на РСУО – регион Разград.

Относителният дял на „биоразградимите отпадъци“⁷ за община Исперих е около една трета от образуваните битови отпадъци или 31,43%, в това число - хранителни – 7,75%, градински – 13,25%, дървесни отпадъци – 1,11%, хартия – 5% и картон – 4,32%.

Съгласно целите на национално ниво за ограничаване на количествата депонирани биоразградими отпадъци до 2020 г. допустимите минимални стандарти на този вид отпадък за жител на година са 109 кг/ж./г. Според данните от извършения през 2019 г. морфологичен анализ на отпадъците в община Исперих са депонирани 69 кг/ж./г. биоразградими отпадъци. Следователно стойностите са по-ниски от допустимите минимални стандарти.

Предвид разпоредбите на чл.34, ал.1 от ЗУО, и чл.61, ал.2 от Наредбата за управление на отпадъците на община Исперих, „Биоотпадъците от поддържане на обществени площи, паркове и градини се събират разделно“. При изчислението на количествата образувани отпадъци от косене и поддържане на обществени зелени площи се спазват указанията за норма на образувани отпадъци съгласно Инструкциите за прилагане на нормативните изисквания, свързани с управлението на биоотпадъците (насоки за прилагане на Наредба за разделно събиране на биоотпадъците, приета с ПМС №275 от 06.12.2013 г., Обн. ДВ, бр.107 от 13.12.2013 г.), одобрени със Заповед № РД-687/05.09.2014 г. на Министъра на околната среда и водите. Приетата норма е 6 кг./м2/ година окосена трева, листа, клони от резитба на дървета и храсти и др. Анализите показва, че в община Исперих има добри предпоставки за въвеждане на разделно събиране на отпадъци с биологичен произход и съответното им оползотворяване, чрез компостиране.

⁷ Съгласно ДР на ЗУО § 1. т.3. „Биоразградими отпадъци“ са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

През 2020 г. стартира изпълнението на проект за „Проектиране, строителство и авторски надзор на компостираща инсталация и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци за общините от РСУО-Разград“ на стойност 8 818 800 лева, финансиран от ОП „Околна среда 2014-2020 г.“. Предвижда се площадката, където ще се събират отпадъците да е с капацитет 4168 тона зелени отпадъци годишно. Инсталацията ще се изгради в района на Регионалното депо за битови отпадъци. Готовият компост ще се съхранява в покрит навес с площ 750 кв.м. Очаква се инсталациите за компостиране на биоразградими отпадъци и предварително третиране на смесените битови отпадъци да бъдат въведени в експлоатация през 2022 година.

Като първа стъпка за въвеждане на система за разделно събиране на биоразградимите отпадъци, Община Исперих трябва да отреди до всички населените места т.нар. торищни площадки, където жителите трябва да изхвърлят отпадъците от растителен произход или да организира система за разделното им събиране в специални контейнери и извозване до Компостиращата инсталация на Регионално депо – Разград.

Строителни отпадъци

Община Исперих има пряк ангажимент към строителните отпадъци в малки количества, генерирани от ремонтните дейности на домакинствата. В този смисъл анализът и прогнозите са фокусирани върху този поток строителни отпадъци. На територията на общината няма изградено депо или площадка за депониране/третиране на строителни отпадъци и не съществува система за организирано разделно събиране и последваща повторна употреба на този вид отпадък. По тази причина липсват и точни данни за вида и количеството на образуваните строителни отпадъци през последните години.

Ниският прираст на населението в общината не стимулира активни дейности в жилищното строителство. Строителни отпадъци се образуват най-вече от малки обекти с локално значение, от реконструкции и ремонти на стопански и жилищни сгради. Отпадъците се извозват от собствениците им, без да се води отчетност. Този отпадък понастоящем е основна съставка на нерегламентирани сметища или попада в съдовете за битови отпадъци. Част от генерираните СО попадат в общия поток със смесените битови отпадъци, които се извозват до регионалното депо за битови отпадъци. Необходимо е да се предприемат мерки за осигуряване селективното разделяне на отпадъците на мястото на образуване и изграждането и функционирането на надеждна система и съоръжения за рециклиране и оползотворяване на строителните отпадъци в община Исперих.

Към настоящия момент малките количества строителни отпадъци, генерирани от ремонти на частни жилища се събират и извозват заедно със смесения битов отпадък.

Съгласно нормативните разпоредби едрогабаритните отпадъци трябва да се събират в съдове тип „Вана“ и да се транспортират до регионалното депо в Разград.

Анализите на строителните отпадъци и на инфраструктурата за строителните отпадъци ни показват, че фирмите, генериращи строителни отпадъци на територията на община Исперих често ги депонират нерегламентирано. На територията на общината, както и в региона все още няма инсталация за рециклиране на строителните отпадъци. Необходима е организация за въвеждане на разделно събиране и извозване на строителните отпадъци, генерирани на територията на община Исперих и подготовката им за повторна употреба, оползотворяване или тяхното рециклиране в териториално близки райони.

Производствени и опасни отпадъци

„Опасни“ са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение № 3 към ЗУО. Този вид отпадъци се образуват най-вече в промишлените предприятия, но също така и в някои заведения от здравната сфера, а частично и в битовия сектор. Към тях спадат отработени масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, медицински отпадъци, бои и лакове, детергенти, пестициди и др.

Изискванията за третиране и транспортиране на опасни отпадъци са регламентирани в Наредбата, приета с ПМС №53/1999 г. /ДВ, бр. 29 от 1999 г. и в наредбите за масово

разпространените отпадъци. Количествата на образуваните опасни отпадъци по групи, съгласно Класификация на отпадъците по Наредба № 2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците, се водят на отчет в РИОСВ - Русе.

Община Исперих няма сключен договор с лицензирана фирма за събиране на опасните отпадъци от домакинствата. Необходимо е да бъде сключен такъв договор и да се организират кампании, чрез мобилни пунктове за събиране, транспортиране и третиране на опасните отпадъци от бита, в т.ч. – бои, масла, лепила, лекарства с изтекъл срок на годност, луминисцентни тръби, опаковки, съдържащи опасни вещества, химически препарати и др.

На територията на Община Исперих излезлите от употреба препарати за растителна защита са събрани в Би Би кубове с ограничен достъп, разположени на площадка на бившия стопански двор в село Тодорово, Община Исперих. Количеството излезли от употреба препарати за растителна защита са събрани в 14 броя Би Би кубове – общо 56 000 тона.

На територията на общината са обособени площадки, собственост на „И.М. Си груп“ ЕООД и „ПИМ-гр. Исперих“ ЕООД за изкупуване на хартия, картон, метал, пластмаса и стъкло, ИУЕЕО, излезли от употреба гуми, негодни акумулатори, отработени масла.

В община Исперих няма изградени и функциониращи инсталации за оползотворяване на сметищен газ.

На територията на общината са налични два обекта, подлежащи на контрол по фактор „Опасни химични вещества“. Производствените обекти „Хан Аспарух“ АД – гр. Исперих и „Добруджа кит“ АД-гр. Исперих подлежат на контрол, съгласно изискванията на Закон за опазване на околната среда (ЗООС) (Обн. ДВ. бр. 91/25.09.2002 г., изм.и доп. ДВ. бр. 54/16.06.2020 г.), Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (Обн. ДВ. бр.10 от 4.02.2000 г., изм. и доп. ДВ. бр. 17 от 26.02.2019 г.) и Наредбата за реда и начина на съхранение на опасни химични вещества. (Обн. ДВ. бр. 5 от 19.01.2016 г., изм. и доп. ДВ. бр. 67 от 23.08.2019 г.).

При осъществения контрол за периода 2015 г. и 2019 г. не са установени нарушения на операторите при своята производствена дейност и съответно не са съставяни АУАН.

На територията на Община Исперих функционират следните инсталации, притежаващи Комплексна разрешително по чл. 117 от ЗООС: „Хан Аспарух“ АД- гр. Исперих и „Синерджи груп“ ЕООД – с. Делчево, с площадка с. Лъвино.

На територията на община Исперих няма предприятия и/или съоръжения класифицирани с нисък или висок рисков потенциал, съгласно чл. 103, ал. 1 от ЗООС.

Община Разград, заедно с общините Шумен, Левски, Созопол и Съединение, е избрана с предпроектно проучване по Българо-швейцарската програма за сътрудничество като пилотна община за изграждане на общински център за разделно събиране и съхраняване на опасни битови отпадъци.

Центърът за разделно събиране и временно съхранение на опасни отпадъци от бита – град Разград е изграден и функционира от лятото на 2020 г. В областния град са предвидени 6 пункта в различни райони на Разград. Отпадъците могат да се предават и на място в Центъра. Предаването на подобни отпадъци се извършва в мобилни пунктове – два оборудвани микробуса с различни съдове за различните видове опасни отпадъци. Предстоят и разговори за сключване на договори с останалите общини от Разградска област, в това число и Община Исперих, за да могат техните жители също да използват услугите на Центъра за разделно събиране и временно съхранение на опасни отпадъци от бита - Разград.

Специфични потоци отпадъци

Отпадъци от ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, излезли от употреба гуми

Община Исперих е сключила договор за сътрудничество № 25/22.03.2017 г. с организация по оползотворяване на отпадъците от ИУЕЕО - „ТРАНСИС ТЕХНОРЕЦИКЛИРАЩА КОМПАНИЯ“ АД. Избраната система между двете страни за

събиране на отпадъците от домакинствата е събиране, чрез мобилни групи на място от домовете на гражданите.

Сключен е договор за сътрудничество № 21А от 27.02.2012 г. с „ТРАНСИС БАТЕРИ“ ООД за събиране и оползотворяване на негодни за употреба батерии и акумулатори.

За негодните за употреба гуми Община Исперих има сключен договор за сътрудничество № 23 с „ТРАНСИС ТЕХНОРЕЦИКЛИРАЩА КОМПАНИЯ“ АД подписан на 27.02.2012 г.

С цел създаване на ефективна и устойчива система за управление на отпадъците от МПС, Община е Има договор с „БЪЛГАРСКА РЕЦИКЛИРАЩА КОМПАНИЯ“ АД за организиране на дейностите по събиране, съхраняване, и разкомплектоване на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС) и по повторна употреба, рециклиране и/или оползотворяване на отпадъци от моторни превозни средства (МПС) на територията на община Исперих.

Болнични отпадъци/Отпадъци от хуманното здравеопазване

Медицинските отпадъци имат някои по специфични характеристики и изискват специално третиране. Болничния отпадък може да носи зарази, поради което следва да бъде отделен от другите смесени отпадъци за се избегне заплахата за общественото здраве. В този отпадък се включват превръзки, остатъци от лекарства и опаковки, лабораторни проби, използвани инструменти и системи, хирургически отпадъци и др. Болнични отпадъци на територията на общината се генерират предимно в „Многопрофилна болница за активно лечение - Исперих“ ЕООД, гр.Исперих, Медицински център МЕДИКА-2000-АИСМП, ФСМП, лекарски кабинети, стоматологични практики и специализирани лаборатории.

Отговорността за управлението на болничните отпадъци е на медицинските заведения, в които се образуват. На територията на община Исперих не се генерират болнични отпадъци и няма система за тяхното събиране, транспортиране и третиране.

Утайки от ПСОВ

Съществуващите в момента възможни варианти за оползотворяване или окончателно обезвреждане на утайки от отпадъчни води могат да бъдат обобщени по следния начин: материално оползотворяване върху земеделска земя; рециклиранен на фосфора; енергийно оползотворяване в термични процеси; обезвреждане/наземно депониране.

При директното оползотворяване на утайки в земеделието е възможно възникването на някои неудобства (емисии на миризми, възможни рискове за околната среда или нещо друго). От друга страна не бива да се забравя, че тази употреба зависи от земеделските стопани, които не са длъжни да приемат утайки, а и техните изисквания към качеството се променят според сезона. Очаква се нарастващите нужди от съвременен третиране на утайките, което да гарантира премахването на патогенните организми и контрола върху замърсителите, да доведат до използването на утайките върху земеделска земя само след тяхното предварително третиране, например компостиране и производство на висококачествен компост. Всички основни методи за третиране трябва да бъдат подробно разгледани по отношение на това дали са подходящи за предоставянето на устойчиво решение за управлението на утайките.

За територията на община Исперих има изградена канализационна мрежа с ГПСОВ само за общинския център – град Исперих. Пречиствателната станция за отпадъчни води (ПСОВ) гр. Исперих се намира е имот № 000051 е местността „Мезар Къшла“ е землището на гр. Исперих, ЕКАТТЕ 32874. Собственик на Пречиствателната станция е Община Исперих. Предназначена е да пречиства отпадъчните води от гр. Исперих до степен, позволяваща заустването им в приемник II категория.

ПСОВ Исперих има разрешително № 13740085/15.05.2015 г.(със срок на действие от 15.05.2015 г до 15.05.2025 г.), за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни води за експлоатация на съществуващ обект: Канализационна система на град Исперих (Канализационна мрежа с ПСОВ), издадено от Басейнова дирекция „Дунавски район“. С това разрешително се разрешава да се осъществява ползване на воден обект с цел заустване на отпадъчни води в повърхностни води. Този вид дейност въздейства на компонента на околната среда - водите на сухо дере „Бейгир гьолджук водно тяло (EUCDRWB) BG1DJ149R002, поречие

Дунавски Добруджански реки. Поради това, дейността следва да се осъществява регулирано, като се спазват всички определени в разрешителното условия и параметри, с цел опазване на водния ресурс. През 2011 г. е разработена Програма за управление на утайките, в която са разгледани възможностите и начините за третиране на утайки от ПСОВ - Исперих. Общината и оператора на ПСОВ трябва да направят оценка на предлаганите методи, които да приложат на местно ниво.

Обезвреждане на отпадъците

От 2021 г. отпадъците в община Исперих се събират смесено от Общинско предприятие „Чистота“. Основният поток отпадък, генериран на територията на общината е смесения битов отпадък с код 20.03.01. Общината разполага с 1 брой собствен нов специализиран автомобил за събиране и транспортиране на битовите отпадъци.

На територията на община Исперих към 2021 г. са разположени: 1200 бр. нови метални контейнери, тип „Ракла“ с обем 1050 литра. Община Исперих разполага и с 200 бр. метални контейнера, тип „Ракла“ с обем 1050 литра за разделно събиране на отпадъци, които ще се използват за организиране на системи за разделно събиране различни потоци отпадъци, като им се поставят капаци в различен цвят, според вида отпадъци, за който ще бъдат определени.

Съдовете се обслужват по график като кратността се определя със Заповед на Кмета за всички населени места.

Община Исперих не разполага със съдове за фамилно компостиране на градински отпадъци и специализирани съдове за отпадъци от сгурия и пепел.

Малките количества строителни отпадъци, генерирани от ремонти на частни жилища и предприятия в общината се събират и извозват заедно със смесения битов отпадък.

Образуване на нерегламентирани сметища не се допуска, тъй като се прави периодичен мониторинг за замърсявания на територията на общината и същите се премахват своевременно. На територията на община Исперих няма площадки и съоръжения за третиране на битови отпадъци. Същите се събират и извозват на Регионалното депо в Разград, където директно се депонират. След въвеждане в експлоатация на новата сепарираща инсталация на Регионалното депо, отпадъците ще бъдат предварително третирани и сортирани преди депониране. На територията на община Исперих се генерират основно битови отпадъци, които са класифицирани като неопасни и инертни отпадъци, които отпадат от строително-ремонтни дейности от домакинствата.

За изпълнение на нормативното изискване относно предварително третиране на отпадъците и с цел намаляване на количествата, подлежащи на депониране Община Исперих предвижда в бъдеще:

- Отделяне на биоразградимите отпадъци от общия поток битови отпадъци, чрез специални съдове и извозването им до инсталация за компостиране на Регионалното депо за отпадъци в гр. Разград и разширяване на системата за фамилно компостиране.
- Отделяне на опасните отпадъци от бита от общия отпадъчен поток, чрез събирането и извозването им до Регионален център за съхранение на опасни битови отпадъци.
- Отделяне на рециклируемите отпадъци, чрез въвеждане на система за разделно събиране и сключване на договор с организация по оползотворяването на тези отпадъци от всички населени места.

Неразделна част от настоящата Програма за опазване на околната среда е разработената Общинска програма за управление на отпадъците на община Исперих за периода 2021-2027 г., която включва подробен анализ на отпадъците по видове и предвижда мерки за тяхното предотвратяване, разделно събиране, рециклиране, оползотворяване и повторна употреба.

ИЗВОДИ:

Основният метод за обезвреждане на битовите отпадъци в община Исперих остава депонирането, като все още не се осъществява предварително третиране, сепариране, отсортиране и компактиране на отпадъците.

Не е въведена система за разделно събиране на отпадъците от опаковки и трябва да се сключи договор с оползотворяваща организация, която да организира площадки за разделно събиране във всички населени места на общината.

Предстои изграждане на инсталация за компостиране на биоразградими и растителни отпадъци на Регионалното депо в Разград, след което се предвижда въвеждане на системи за разделно събиране и управление на тези потоци отпадъци на територията на община Исперих и извозването им за компостиране.

Старото общинско депо е закрито и рекултивирано. Периодично възникващите нерегламентирани замърсявания се почистват своевременно.

4.2. Шум

Шумът е от основните неблагоприятни фактори, водещи до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и пораждащите го условия. Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които той е генериран. В градска територия се различават промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум. В зависимост от характера (постоянен, периодично, повтарящ се, прекъснат), честотния спектър и интензивността на шума, а така също и продължителността на експозиция, въздействието му е по-малко или повече вредно. Основният аспект на вредното въздействие на шума, разгледан в настояща програма е свързан с влиянието му върху човешкия организъм и здраве. Високите шумови нива влияят върху слуховия апарат на човека, психическото и нервно състояние на личността, имунната система, обмяната на веществата, сърдечно-съдовата система и др. Подлежащите на контрол обекти са източниците на шум, намиращи се в промишлени зони, жилищни зони и в близост до жилищни зони. Приоритетни са тези, които се намират в жилищни зони, с цел да се предотврати дискомфорта през различните части на денонощието и вредните ефекти от шума върху здравето на населението. (псл. изм. и доп.).

Шумът е комплекс от звуци, които действат неблагоприятно върху човешкия организъм. Минималната звукова енергия, която при човека е в състояние да предизвика слухово възприятие, се нарича долен слухов праг и се означава с 0 децибела. Най- горната граница, при която човек възприема звука като болка, се нарича горен слухов праг или праг на болката и отговаря на сила на звука от 130 децибела при 1000 херца честота. Освен сила звукът се характеризира и с височина /честота/. Човешкото ухо може да възприема звуци с честота от 16 до 20 хиляди херца. Едно трептене в секунда е 1 херц. Съгласно Закона за защита от шума в околната среда той е нежелан или вреден външен звук, причинен от човешка дейност, в това число шумът, излъчван от транспортните средства от автомобилния, железопътния, водния и въздушния транспорт, от инсталации и съоръжения на промишлеността, и от локални източници на шум. Шумът и вибрациите по своето хигиенно значение са на едно от първите места сред неблагоприятно действащите фактори в работната и околна среда. Граничните стойности на нивата на шум за различните територии и урбанизирани зони в зависимост от предназначението им за дневен, вечерен и нощен период, са регламентирани в Наредба №6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите по показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето.

Основни причини за повишаване нивото на шума в населените места се явява както строителството, така и обусловеното от него увеличаване на потока на товарните автомобили, амортизираната пътна настилка, остарелият транспортен парк на голяма част от населението, увеличеният брой дизелови автомобили.

Риосв – Русе организира извършването на измерването, оценката, управлението и контрола на шума, излъчван в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по приложение №4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда. Осъществяваният контрол е превантивен, текущ и последващ.

В община Исперих няма въведена мониторингова система за измерване нивото на шума, излъчван от различните източници и нивото на шума в местата на въздействие.

В община Исперих понастоящем няма въведена мониторингова система за измерване нивото на шума, излъчван от различните източници и нивото на шума в местата на въздействие.

През Община Исперих преминава 91-ва жп линия Самуил - Силистра от км 17+750 до км 42+700. с обща дължина 24.950 км. Същата е отклонение от основна жп линия № 9 Русе разпределителна - Каспичан. Линията е единична и неелектрифицирана. като трасето ѝ минава покрай селата Бърдоква и Голям Поровец, през град Исперих и покрай селата Китанчево и Тодорово. Съществуват пет експлоатационни пункта - спирки Бърдоква, Голям Поровец, Китанчево, Тодорово и гара Исперих.

По данни на ДП НК „Железопътна инфраструктура“ техническото състояние на релсово-траверсовата скара е добро и гарантира заложените в графика на движение на влаковете скорости.

На територията на общината няма летища

На територията на града няма работещи шумни предприятия и обекти, което спомага нивото на шума в различните устройствени зони да бъде в границите на допустимите норми.

Няма данни за наднормено излъчване на шум на територията на общината. Основни причини за повишаване нивото на шума в населените места се явява както строителството, така и обусловеното от него увеличаване на потока на товарните автомобили, амортизираната пътна настилка, остарелият транспортен парк на голяма част от населението, увеличеният брой дизелови автомобили.

Акустичната обстановка е неравномерно натоварена, утежнена по главната комуникационно-транспортна мрежа, а в останалата част е нормална.

Шумът от автомобилния транспорт е основен фактор за шумовите нива в община Исперих, като той представлява по-голямата част от общото шумово натоварване. Шумът, излъчван в околната среда от транспортните средства (автобуси и леки коли) е епизодичен с ниво около 60 dBA. В определени моменти (форсиране на двигателя, звукови сигнали, затваряне на врати и др.) шумът е импулсен и може да достигне сравнително високи нива.

Увеличението на шумовия фон, предизвикано от транспорта, се дължи на два основни фактора: повишената моторизация на населението и лошото състояние на автомобилния парк, уличните настилки и алармените системи на МПС; крайно недостатъчните мероприятия, насочени към намаляване на шума, в комбинация с липса на адекватен контрол на превозните средства за намаляване на шумовите нива.

Източник на шумово замърсяване на територията на общината е преди всичко остарелият автомобилен парк и незадоволителното състояние на пътните настилки.

За територията на община Исперих няма данни за превишения нивата на шума на производствените предприятия, намиращи се в обособените производствени зони. Има различни локални източници на шум (работилници, търговски обекти, заведения и др.) с ограничен обхват на шумово въздействие. Няма данни за превишения на шума в жилищните зони. По отношение на шума в контролирания от РИОСВ-Русе регион резултатите от контролни проверки и от СПИ през 2019 г. показват спазване на нормативните изисквания от операторите по отношение на излъчвания в околната среда шум.

За територията на община Исперих няма данни за превишения нивата на шума на производствените предприятия, намиращи се в обособените производствени зони. Има различни локални източници на шум (работилници, търговски обекти, заведения и др.) с ограничен обхват на шумово въздействие. Няма данни за превишения на шума в жилищните зони на територията на общината.

За високите стойности на шумовите нива допринасят характерните особености на териториално – устройствените планове на града и другите населени места:

- Липсата на околоръстни пътища, поради което целият транзитен моторен поток минава през населеното място;

- Липсата на защитни „зелени екрани“;
- Лошокачествена настилка;
- Двустранно плътно застрояване по главните улици;
- Големи наклони на някои улици;
- Остарелият автомобилен парк.

На негативното влияние на шума са подложени в най-голяма степен живеещите на главните улици на града, както и жиневеещите в близост до основните пътни артерии на общината. За намаляване на шума в урбанизираната среда, Общинската администрация следва да предприеме действия по регулиране на движението чрез планове за организация на движението.

4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда

Състоянието на средата се определя от измененията настъпили в основните нейни параметри, следствие от човешката дейност – замърсяване на атмосферата, водите и почвите с производствени и битови вредности от дейността на транспорта, акустично натоварване на средата, йонизиращи и нейонизиращи лъчения, проблемите с третирането на отпадъците.

Основните проблеми, резултат от антропогенната дейност са:

- Високите нива на шума – резултат от функционирането на транспорта и отделни точкови източници
- Замърсяването на атмосферата от линейни (транспорт) и точкови (производствени и битови) източници.
- Йонизиращи и не йонизиращи лъчени.

Разкритите екологични проблеми в голяма степен се дължат на:

- Преминаване на производственият сектор към по-евтини технологии за снабдяване с топлоенергия, съпроводени с по-високи емисии в атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства в производствения сектор за опазване качеството на атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства за осъществяване на инфраструктурни и благоустройствени проекти за опазване качеството на атмосферния въздух
- Продължаващ процес на подценяване на ролята на зелената система и хаотичното усвояване на земеделски земи за производствени нужди.

Посочени са зони и/или обекти със специфичен хигиенно-охранителен статут. Към тази категория се отнасят зони, които по силата на съответни наредби, следва да бъдат взети под внимание в процеса на планиране. Зоните и обектите със специфичен санитарно-охранителен статус са всички водоснабдителни съоръжения за питейно-битово водоснабдяване, помпените станции за канални води, ПСОВ, гробищни паркове, депа за отпадъците, кариерите, автосервизи, автогари, гари и летища и много други.

Здравно-хигиенни рискове съществуват и в местата, където обитава предимно население от ромски произход, които имат недостатъчно ефективни водопровод и канализация, инфраструктура, изградени типови постройки и възможности за поддържане на необходимата хигиена. Съществуват реални инфекциозни рискове (вирусен хепатит, морбили и др.), също така стоят на преден план и проблемите с битовите отпадъци и по-специално нерегламентираното им изхвърляне, което може да засегне и живеещото в съседство население. Здравен проблем представлява замърсяването на атмосферния въздух в жилищните зони с дразнещи газове - азотни и серни диоксиди, вещества с общо системен токсичен ефект. Значение имат замърсителите със сензибилизиращо действие (органични частици, алдехиди, феноли, сажди и катрани).

Естественият радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда и представлява полето на гама-лъчите, в което се намират всички живи организми на Земята. Източници на това йонизиращо лъчение са вторичното космично лъчение и естествените радионуклиди, намиращи се в атмосферния въздух, почвите, водите, храните и човешкото тяло.

Измерваната величина е мощност на дозата на гама-фона и е специфична за всеки пункт, област, регион. Данните за мощността на дозата гама-лъчение за страната се получават в реално време от 27 постоянни мониторингови станции на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон (НАСНКРГФ), администрирана от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС).

Автоматизираната система осигурява оперативна информация в случай на инцидентно повишаване на радиационния фон, както при ядрена авария на територията на страната ни, така и при трансграничен пренос на радиоактивно замърсяване. Системата обезпечава с данни в реално време Аварийния център на Агенцията за ядрено регулиране и Главна Дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” към Министерството на вътрешните работи, с което се осигурява възможност, в случай на радиационна авария, да се приложат своевременно подходящи мерки за защита на населението и околната среда.

Слънчевата радиация е природен източник на радиация, към която човек се е приспособил и не е прието да се счита като опасна за неговото здраве. Сумарната слънчева радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. От значение на прихода и разхода на слънчевата радиация е и прозрачността на атмосферата. Продължителността на слънчевото греене има сериозно отношение към компонентите на околната среда. Броят на часовете слънчево греене зависи от дължината на деня, респективно от географската ширина на мястото, облачността и закритостта на хоризонта.

Познаването на светлинния режим е тясно свързано с хигиената на труда, експлоатацията на различни технически съоръжения и др.

На територията, контролирана от РИОСВ-Русе са обособени три локални мониторингови станции (ЛМС) за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон – в гр. Русе, гр. Силистра и с. Самуил. Друга близко разположена ЛМС е монтирана в гр. Тервел. Данните постъпват в системата и се публикуват ежедневно на интернет страницата на ИАОС.

РИОСВ-Русе не извършва радиационен контрол. Данните за радиологичните характеристики на необработваеми почви и води от повърхностни реки и водоеми се събират и обработват от ИАОС.

На територията на община Исперих няма изградени обекти и други антропогенни източници, които са доказани замърсители, допринасящи за промяна в радиационната обстановка. Не са известни данни за разположени на територията на общината значителни източници на нейонизиращи лъчения. Няма установено завишаване на естествения радиационен фон. Наблюденията и контролът на радиационните параметри е част от основните компоненти на околната среда. Дейностите, свързани с този контрол са непрекъснати и периодични и от изключително значение за опазване качеството на околната среда.

Няма данни и за йонизиращи лъчения и негативни влияние върху здравето на хората и околната среда в община Исперих.

ИЗВОДИ :

- Акустичната обстановка във всички селища на община Исперих е благоприятна. Периодичното движение на МПС-та не може да се приеме за друга освен като обичайна характеристика на шума, съобразно вида на двигателя им.
- Рисков фактор е евентуалното възникване на точкови източници на шум под формата на работилници или ателиета за услуги в рамките на регулация, генериращи шум над пределно допустимите норми.
- Радиационният гама фон в област Разград, в частност и в община Исперих е в границите на характерните за страната фоновы стойности.
- Не са наблюдавани повишавания на специфичните активности на естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух.

5. Управленски и финансови фактори

5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС

Кметът на общината е едноличен орган на изпълнителната власт. В своята дейност кметът на общината се ръководи от законите, от актовете на общински съвет и от решенията на населението. Кметът упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината. Той е първостепенен разпоредител с бюджетни средства. Кметът на общината назначава за срока на мандата си заместник-кметове, в съответствие с одобрената структура на общинската администрация, които подпомагат кмета при осъществяване на дейността му. Кметът на общината определя със заповед заместник - кмет, който да изпълнява функциите му при негово отсъствие от общината.

Към функциите на кметовете и кметските наместници в селата спадат: упражняване на контрол за законосъобразното използване и отговаряне за поддържането, охраната и опазването на общинската собственост на територията на населеното място; подпомагат воденето на регистъра на населението и регистрите по гражданското състояние и предоставят свързаните с тях административни услуги на населението в населеното място, изпращат актуална информация на държавните и общински органи и др.

Общинската администрация подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му и извършва дейности по административно обслужване на гражданите и юридическите лица.

Правата и задълженията на Кмета на общината, свързани с опазването на околната среда са регламентирани от националното екологично законодателство.

Съгласно Закона за опазване на околната среда, кметът има следните задължения:

- да информира населението за състоянието на околната среда;
- да разработва и контролира заедно с другите органи планове за ликвидиране на последствията от аварийни и залпови замърсявания на територията на общината;
- да организира управлението на отпадъци на територията на общината;
- да контролира изграждането, поддържането и правилната експлоатация на пречиствателните станции за отпадъчни води в урбанизираните територии;
- да организира и контролира чистотата, поддържането, опазването и разширяването на селищните зелени системи в населените места и крайселищните територии, както и опазването на биологичното разнообразие, на ландшафта и на природното и културното наследство в тях;
- да определя и оповестява публично лицата, отговорни за поддържането на чистотата на улиците, тротоарите и други места за обществено ползване на територията на населените места, и да контролира изпълнението на техните задължения;
- да организира дейността на създадени с решение на общинския съвет екоинспекции, включително на обществени начала, които имат право да съставят актове за установяване на административни нарушения;
- да определя длъжностните лица, които могат да съставят актове за установяване на административните нарушения по Закона за опазване на околната среда;
- да определя лицата в общинската администрация, притежаващи необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на околната среда.

Кметът на общината може да възлага изпълнението на изброените функции на кметовете на кметствата в общината.

Кметът на общината организира управлението на дейностите по отпадъците, образувани на нейна територия, съобразно изискванията на Закона за управление на отпадъците и общинската наредба за управление на дейностите по отпадъците.

Съгласно Закона за управление на отпадъците, кметът на общината отговаря за:

- осигуряването на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други;

- събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
- почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;
- избора на площадка, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци;
- разделното събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки;
- организирането и прилагането на система за разделно събиране на излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак;
- организирането на дейността по събирането и съхраняването на излезли от употреба моторни превозни средства на площадките за временно съхраняване;
- предотвратяване изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища;
- определянето на места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- определянето на места за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба батерии.

Функциите на Общинския съвет са:

- да определя размера на такса „битови отпадъци” и таксата за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване по Закона за местните данъци и такси;
- да приема Програма за опазване на околната среда на общината и всяка последваща актуализация;
- да контролира изпълнението на програмата и ежегодното внасянето на отчети по изпълнението ѝ от кмета на общината;
- да приема наредби, касаещи управлението на околната среда на общината и др.

Кметът е длъжен да разработва и изпълнява Програма за опазване на околната среда и Програма за управление на отпадъците на територията на общината. Ежегодно в срок до 31 март, Кметът представя в Областна администрация – Разград и РИОСВ – Русе отчет за изпълнение на двете програми.

Защитата от шума в околната среда е уредена, чрез Закона за защита от шума, според който Кметът на общината е длъжен:

- да упражнява контрол по спазване на Закона;
- да организира и регулира движението на автомобилния транспорт;
- при необходимост от извършване на иземвания на нивото на шум, контролът се осъществява съвместно с РЗИ.

Съгласно Закона за водите, Кметът на общината е длъжен:

- да осъществява контрол при изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи на битовите отпадни води;
- изграждането и поддържането на водопроводните мрежи, изграждането и регистрацията на кладенците за индивидуално ползване.

Съгласно Закона за лечебните растения Кмета на общината:

- организира изпълнението на дейностите с лечебните растения;
- издава позволителни за бране на билки от земи общинска собственост.

Отговорни за опазване на околната среда и управлението на дейностите с отпадъците са: Кмета на общината, Общинския съвет, Заместник-кмет, Кметове на населени места и Кметски наместници, както и специалистите по екология и опазване на околната среда от Общинската администрация.

Изпълнението на настоящата Програма за опазване на околната среда на община Исперих за периода 2021-2027 г., изисква подобряване на институционалния капацитет и засилване на контролните функции на местно ниво.

В Общината дейностите по опазване на околната среда, чистота и управление на отпадъците се извършва от Кмет, ресорен Заместник кмет – ТСУ, обществени поръчки, търговия и транспорт, земеделие и екология, проекти и програми, Кметове на населени места, Кметски наместници, Директор на дирекция „Устройство на територията, инфраструктура, екология, общинска собственост и местни данъци и такси“ (УТИЕОСМДТ) и служител - „Еколог“.

Преки отговорности, свързани с дейностите по управление на отпадъците и опазване на околната среда има и Общинско предприятие „Чистота“, което функционира от 2021 г.

В администрацията са назначени отговорни служители, които освен дейностите свързани с опазването на околната среда, поддържането на чистотата на населените места, сметосъбирането и сметоизвозването, поддържането на зелените площи, изпълнение на предписания и указания от РИОСВ, МОСВ, БДУВ и други, активно участват в разработването, кандидатстването и изпълнението на общински проекти в областта на околната среда, финансирани от различни източници.

Служителите, назначени да отговарят за проблемите по опазване на околната среда и управление на отпадъците притежават необходимото образование, професионална компетентност и опит за заемане на съответните длъжности.

Анализът на институционалния капацитет показва, че в Община Исперих се изпълняват в пълен обхват правомощията и отговорностите на кмета и общинската администрация, съгласно законовите разпоредби за опазване на околната среда и управление на отпадъците.

За повишаване на професионалната квалификация и качествените характеристики на служителите, ангажирани с управлението на отпадъците, се препоръчва ежегодното им включване в дейност за повишаване на професионалната квалификация и осигуряване на посещения на семинари и специализирани курсове.

Материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала, пряко ангажиран с изпълнение на функциите, е достатъчна и не е необходимо да се предвиждат мерки в тази насока.

5.2. Сътрудничество с други институции и организации

Община Исперих следва да си сътрудничи по проблемите на опазване на околната среда със съседните общини: Разград, Самуил, Завет, Главиница, Дулово и Каолиново.

За решаване на проблемите по управление на отпадъците Община Исперих работи в тясно сътрудничество с останалите общини, членове на РСУО - Разград, а именно: Разград, Лозница, Самуил, Завет, Кубрат и Цар Калоян.

За решаване на проблемите на околната среда общинската администрация трябва да си сътрудничи с всички фирми, бизнес организации и граждани на нейната територия.

- С фирма „ВиК“ ООД – гр. Исперих за получаване на:
 - разрешение за задоволяване на битовите и производствени нужди – водовземане от градската водопроводна мрежа;
 - разрешителни за заустване на производствени отпадъчни води в градската ПСОВ и емисионни норми за отпадъчните води;
- По проблемите на околната среда и здравния статус на населението община Исперих поддържа информационен обмен и е партньор със следните регионални органи на централни ведомства:
 - РИОСВ – Русе;
 - ИАОС и Регионална лаборатория/РЛ/ - Русе към ИАОС;
 - РЗИ – Разград към МЗ;
 - „Басейнова дирекция” - „Дунавски район“ - Плевен;

- Областна администрация – Разград;
- „Областна дирекция земеделие и гори” – Разград, към МЗГ;
- Отдел „Статистически изследвания - Разград“ към НСИ;
- Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” – Разград;
- ТП ДГС „Сеслав“;
- Областна дирекция по безопасност на храните – Разград и др.

5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по опазване на околната среда

Дейностите по опазване на околната среда и управление на отпадъците се организират и осъществяват от Общинска администрация – Исперих и назначените за целта служители. Разходите за тези функции в общинския бюджет се покриват пердимно от приходите от такса „битови отпадъци“ и други собствени приходи на Общината.

Необходимостта от изграждането на нови съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците и осъществяване на дейности, свързани с предотвратяване на последиците от климатичните промени, бедствия, аварии и катастрофи, пряко свързани с опазването на природата и околната среда ще постави остро въпроса за тяхното финансиране.

Средствата от общинския бюджет се събират ежегодно от такса битови отпадъци и се разходва, съгласно приета План - сметка за приходите и разходите за извършване на услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа за битовите отпадъци, както и поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на територията на Община Исперих.

Изграждането на нови съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците на регионално ниво ще постави въпроса за организиране и финансиране на тяхното разделно събиране и предвид чувствителността на населението към увеличаването на размера на такса „битови отпадъци“ трябва да се търсят алтернативни източници на средства.

С Решение № 613/20.12.2018 г. на Общински съвет Исперих е приета план-сметката на разходите по третиране на битовите отпадъци и поддържане чистотата на територията на населените места в Община Исперих за 2019 г. в размер на 1 273 640 лева. Постъпленията от Такса битови отпадъци (ТБО) за 2019 г. възлизат на 912 014.00 лева и са с 361 626.00 лева по – малко от необходимите.

С Решение № 19/27.12.2019 г., Общинския съвет одобрява план-сметка на разходите по третиране на битовите отпадъци и поддържане чистотата на територията на населените места в Община Исперих за 2020 г. в размер на 1 581 060 лева, а очакваните приходи от такса битови отпадъци са в размер на - 1 073 688 лева или с 507372 лева по-малко от необходимите.

В Общинския бюджет за 2020 г. в дейност „Чистота“ са предвидени средства за заплати, осигуровки за 24 щатни бройки и издръжка, в т.ч. и разходи за закупуване на сметопочистващи машини и контейнери тип „Ракла“ за обезпечаване сметопочистването и сметоизвозването на територията на Община Исперих. В Бюджет 2020 в дейност „Озеленяване“ са предвидени средства за заплати и осигуровки на 8 щатни бройки, както и средства за обезпечаване разходите по поддръжката на обществените зелени площи на територията на град Исперих. В „Други дейности по опазване на околната среда“ са планирани средства за обезпечаване разхода за възнаграждения на персонала и за поддържането на пречиствателната станция.

В Закона за управление на отпадъците /ЗУО/, на общините са вменени допълнителни отговорности, с които се увеличават разходите по дейностите, включени в годишната плансметка, а именно: - месечни отчисления за закриване и следексплоатационни грижи на регионалното депо /чл. 60 от ЗУО/, като размерът на тези отчисления е в левове за тон депониран отпадък и е определен по реда на Наредба № 7 от 19.12.2013 за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци – за 2021 г. размерът е 3,86 лв. / три лв. и 86 ст./; - отчисления за изграждане на нови съоръжения за третиране на битови отпадъци /чл.64 от ЗУО/, като размерът на тези

отчисления е в левове за тон депониран отпадък и е определен с Наредба № 7 от 19.12.2013 за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци – 82,00 лв. / осемдесет и два лв. / за 2021 г. Изготвена е план-сметка на разходите за дейностите по третирането на битовите отпадъци и поддържане чистотата на териториите на населените места в община Исперих за 2021 г. на обща стойност в размер на 1 299 516 лева. План-сметката включва следните разходи:

- Разходи за събиране, включително разделно, на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им – 493 781 лева;
- Разходи за проучване, проектиране, изграждане и поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата а битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл.60 и чл.64 от ЗУО – 733 104 лева;
- Разходи за почистване на улични платна, площадите, алеите, парковете и други територии от населените места, предназначени за обществено ползване – 72 631 лева.

Таксата за битови отпадъци се определя като промил върху данъчната оценка на недвижимите имоти на физическите лица и промил върху по-високата стойност между данъчната оценка и отчетната стойност на недвижимите имоти на юридическите лица по смисъла на чл.21 от ЗМДТ. От 2021 г. размерът на таксата в община Исперих е увеличен от 4 промила на 4,5 промила.

Предвид чувствителността на населението към увеличаването на размера на такса „битови отпадъци“, Община Исперих трябва да търси и допълнителни източници на финансиране на дейностите по опазване на околната среда, чистота и управление на отпадъците.

През последните години Приходите от такса „Битови отпадъци“ (ТБО) не покриват изцяло разходите за управление на битовите отпадъци в община Исперих, като се налага дофинансиране от други източници.

Други източници на приходи за опазване на околната среда и управление на отпадъците

Държавен бюджет

Целевото финансиране на общински проекти от страна на държавния бюджет не е пряко обвързано с целите и приоритетите в областта на опазване на околната среда и управлението на отпадъците. Необходимо е подобряване на координацията между институциите при определянето на проектите, в т.ч. разработване на ясни критерии за финансиране и процедури за контрол.

Външно финансиране - Оперативни програми

Външното финансиране се извършва чрез кандидатстване с проекти пред ОП „Околна среда“, ПУДООС, ПРСР, НДЕФ и други финансиращи организации.

Необходимостта от засилване на контролната дейност от страна на администрацията както и провеждане на кампании сред населението за в бъдеще има вероятност да доведат до още по-голямо увеличаване на необходимите финансови средства.

За изпълнението на плановете за действие предвидени в стратегическите документи на общината следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други.

5.4. Информирание на обществеността

Информирането на обществеността цели повишаване на екологичната култура на населението и по-конкретно за опазване на околната среда, намаляване на количеството на отпадъците и тяхното екологосъобразно събиране и обезвреждане. Необходима е по-широка гласност както за възникнали проблеми пред общината, така и за търсене на решението им и привличане на общественост в изпълнение на предприетите мерки.

Съгласно чл.17 от Закона за опазване на околната среда, всеки има право на достъп до налична информация за състоянието на компонентите на околната среда, както и за дейностите или мерките, включително административни мерки, планове и програми, които оказват или са в състояние да оказват въздействие върху околната среда.

Община Исперих има добре функционираща система за информиране на населението за състоянието на околната среда. Информационното обслужване се състои в събиране и предоставяне на данни за състоянието на околната среда, информиране обществеността за включването ѝ в предстоящи екологични мероприятия, за участие при разработване и обсъждане на проекти, за изпълнение на конкретни мероприятия и резултатите от тях и т.н.

Информирането на населението на община Исперих за състоянието на околната среда, за изпълнението на мерките от Общинската програма за опазване на околната среда, както и за реализацията на проекти с екологична насоченост се осъществява чрез публикуването на информация на интернет страницата на общината. Извършва се уведомяване на населението за инвестиционни предложения и допускане изработването на проекти на ПУП.

Информацията се предоставя чрез публикуване в регионални и местни медии и на електронната страница на Община Исперих, провеждат се информационни кампании за опазване на околната среда. Уведомленията за инвестиционни предложения, които постъпват в Общината се обявяват публично с обява в областен ежедневник, поставя се обява на таблото в сградата на Общината, изпращат се писма до всички НПО-та в града, които предварително чрез анкетно проучване са заявили, че желаят да бъдат информирани.

Много ефективни форми за изграждане на екологична култура и гражданска позиция в населението са редица проекти, свързани с опазване и възстановяване на околната среда, които община Исперих разработва и/или участва под някаква форма. Стремешт е да бъдат обхванати и ангажирани всички възрастови групи, като особено внимание се обръща на младите хора. Една от задачите за изпълнението на тази цел е добрата информираност на гражданите относно състоянието на околната среда и дейностите, които се извършват от Общинската администрация за нейното подобряване. Предоставяйки на гражданите възможността да се информират за състоянието на околната среда, те могат активно да участват в екологичната работа на администрацията и въз основа на информацията, която получават да изразява своето мнение и предложения.

РАЗДЕЛ II. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ /SWOT АНАЛИЗ.

SWOT анализът е обективно следствие от извършените ситуационни анализи на съществуващото състояние и практики и изхожда от идеята за разделянето на обекта на анализ от средата, в която той функционира.

Силни страни. Силните страни са ресурси или други предимства, които притежава секторът. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на сектора.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори, от които секторът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на околната среда.

Анализът на силните страни на Община Исперих, възможностите да се възползваме от тях, вътрешните слаби страни на Общината и възможностите да ги преодолеем или сведем до минимум, външните възможности /перспективи/ за Общината, както и външните заплахи, които са пречка за развитието и представляват риск за реализацията на програмата. Вследствие на този етап се предлага типа стратегия, която е подходяща да реализира Общината в бъдеще.

Целта на този анализ е да се оцени кои направления от дейностите по опазване на околната среда в региона на Община Исперих а са най-ефективни, в кои може да се постигне най-добър успех и хармонично развитие чрез използване на силните страни и благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от „анализа на средата” могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели, които ще преследва Община Исперих през следващите години.

За целите на анализа е използвана цялата налична информация за съществуващото положение и тенденциите по компоненти на околната среда.

СИЛНИ СТРАНИ (STRENGTHS)	СЛАБИ СТРАНИ (WEAKNESSES)
➤ Красива природа и чиста околна среда. ➤ Запазено биоразнообразие - флора и фауна, лечебни растения и диворастващи плодове. ➤ Чист атмосферен въздух, липса на сериозни източници на замърсяване на околната среда, на наднормен шум и йонизиращи лъчения. ➤ Плодородна земя и благоприятни климатични условия за биологично земеделие и животновъдство. ➤ Изградено Регионално депо за неопасни отпадъци, отговарящо на съвременните екологични изисквания. ➤ Добре изградена система за организирано сметосъбиране във всички населени места на общината. ➤ Наличие на нормативна база и стратегически документи на местно ниво за разрешаване на проблемите по опазване на околната среда.	➤ Лошо състояние на част от елементите на техническата инфраструктура. ➤ Амортизирана водопроводна мрежа. ➤ Липса на канализация и ПСОВ в селата. ➤ Зауставане на отпадни води в повърхностни водни обекти. ➤ Основен източник на отопление в общината са твърдите горива. ➤ Високо ниво на депониране на различни видове отпадъци, включително биоразградими и рециклируеми. ➤ Липса на система за организирано събиране и оползотворяване на строителните отпадъци. ➤ Периодично възникване на нерегламентирани замърсявания. ➤ Липса на собствени финансови средства за съфинансиране на големи екологични проекти. ➤ Отрицателен баланс между приходите и разходите за дейностите за чистота, озеленяване и управление на отпадъците ➤ Ниска екологична култура на населението. ➤ Слабо развито био земеделие.

ВЪЗМОЖНОСТИ (OPPORTUNITIES)	ЗАПЛАХИ (THREATS)
➤ Потенциал за развитие на биологично земеделие, растениевъдство и животновъдство. ➤ Ресурси, традиции и потенциал за развитие на екологични производства в предприятия от хранително-вкусовата промишленост. ➤ Изграждане на канализация и ПСОВ. ➤ Използване на нови технологии за възстановяването на екологичното равновесие и за третирането и оползотворяването на отпадъците. ➤ Съхранение на зелените системи и залесителни мероприятия. ➤ Намаляване използването на конвенционални източници на енергия, включително твърди горива, чрез замяната им с възобновяеми такива. ➤ Въвеждане на нови и интерактивни форми на екологично образование и обучение. ➤ Повишаване на екологичната култура на населението за опазване на околната среда. ➤ Усъвършенстване на партньорството с НПО, бизнеса и други общини при подготовка и реализиране на екологични проекти. ➤ Използване на финансови инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазване на околната среда.	➤ Замърсяване на околната среда от антропогенни и други фактори. ➤ Нарастването на енергийните нужди може да доведе до неекологосъобразни решения и увеличаване използването на твърди горива. ➤ Незаконна сеч и браконьерство в горите. ➤ Риск от горски пожари и природни бедствия. ➤ Нарастващи разходи за управление и депониране на отпадъците, чистота и озеленяване. ➤ Социална чувствителност към повишаване на такса „Битови отпадъци”. ➤ Недостатъчна държавна подкрепа към местната власт за изпълнение на законовите задължения в сферата на опазването на околната среда. ➤ Глобално изменение на климата, водещо до изместване на климатичните зони и пораждаване на ресурсни проблеми. ➤ Риск от ускоряване на ерозионните процеси. ➤ Загуба на биоразнообразие от неконтролирани антропогенни дейности. ➤ Непокриване на ветеринарно-санитарните изисквания за производство на животновъдна продукция. ➤ Глобални пандемии и влошаване на епизоотичната обстановка.

РАЗДЕЛ III. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНАТА

Визията описва крайното желано състояние на околната среда на община Исперих според представите на населението и на общинското ръководство.

УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ЧОВЕШКОТО ЗДРАВЕ В ОБЩИНА ИСПЕРИХ, ЧРЕЗ РАЦИОНАЛНО ИЗПОЛЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

Визията за околната среда описва перспективите за развитие на Общината в близките 7 години. Тя дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

РАЗДЕЛ IV. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1. Генерална стратегическа цел

„Устойчиво управление на околната среда в община Исперих за осигуряване на добри условия за живот и работа, чрез обновяване на инфраструктурата, благоустрояване на населените места и запазване на природните ресурси“.

2. Специфични цели

Стратегическата цел на Община Исперих в областта на околната среда е да се ангажира и съдейства за опазване и предотвратяване на замърсяването на околната среда по всичките ѝ компоненти и фактори на въздействие, за намаляване на риска за здравето на населението.

За постигането на генералната стратегическа цел на Общинската програма за опазване на околната среда са формулирани следните специфични стратегически цели, оценени по приоритетност:

Специфична цел № 1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината.

Подобряване на водоснабдяването и качеството на питейната вода в община Исперих.

Изграждане на канализационна мрежа и осигуряване на необходимата инфраструктура за пречистване и отвеждане на отпадъчните води от населените места.

Подобряване на мониторинга и контрола върху състоянието и качеството на повърхностните и подземни води.

Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия

Корекция на речни корита, прочистване и укрепване на канали, дерета и др.

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управление на отпадъците

Осигуряване на екологосъобразното управление на отпадъците, чрез предотвратяване и ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци

Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.

Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците

Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на общината за управление на отпадъците

Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците

Специфична цел № 3: Опазване и управление на биологичното разнообразие

Мярка 3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие

Опазване и възстановяване на природните екосистеми, генетичното биоразнообразие и обезпечаване на биологичната сигурност, съгласно българското и международно екологично законодателство. Подобряване на контрола върху възможните негативни влияния върху биологичното разнообразие и обезпечаване постигането на устойчиво използване на биологичните ресурси в община Исперих.

Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000

Включване на териториите с природозащитна стойност в цялостната схема за устройство на територията на община Исперих. Устройване и социализиране на защитените зони по Натура 2000 като част от рекреационния потенциал на общината.

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места в община Исперих

Мярка 4.1: Развитие и оптимизиране на системите за мониторинг и подобряване качеството на атмосферния въздух

Поддържане на нивата на замърсителите на въздуха в населените места до нормативно определените нива в страната.

Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за общественно ползване

Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова пътна и улична мрежа.

Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места.

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация - Исперих

Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда

Създаване на работещ механизъм за обмен на информация сред заинтересованите институции и организации работещи в сферата на околната среда. Осигуряване на публичен достъп до информация относно състоянието на околната среда и общинските дейности по управлението ѝ чрез интернет платформа.

Формулираните по-горе цели на Общинската програма за опазване на околната среда на Община Исперих представят не само посоката на развитие на политиката на общината в тази област през следващите няколко години, но са и базиращи за бъдещата стратегия за устойчиво развитие на общината. Постигането на целите заложи в настоящата програма само по себе си е следваща стъпка към систематичното решаване на екологичните проблеми в Община Исперих.

РАЗДЕЛ V: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ИСПЕРИХ 2021 Г. – 2027 Г.

Специфична цел № 1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината	1.1.1. Изграждане, разширяване и ремонт на водоснабдителните мрежи в населените места на Община Исперих	1500	Община, „В и К” ООД – Исперих	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.2. Въвеждане на алтернативни технологии за пречистване на битови отпадъчни води в малките населени места	100	Община	2021 – 2027	МОСВ, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.1.3. Осъществяване на постоянен и периодичен мониторинг относно качествата на подаваната питейна вода на територията на Община Исперих	-	ВиК РЗИ	2021 – 2027	„В и К” ООД РЗИ
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.1.		1600			
Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия	1.2.1. Брегоукрепване, почистване и поддръжка на речните корита в общината	1000	Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.2.2. Почистване, обезопасяване и благоустрояване на дерета	500	Община	2021 – 2027	ОПОС, МОСВ, ДБ, Общински

Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г.

					бюджет
	1.2.3. Техническо заснемане, проектиране и ремонт на технически съоръжения на язовирите общинска собственост	1000	Община	2021 – 2027	Общински бюджет и др.
	1.2.4. Превенция и управление на риска от наводнения и засушаване в общината (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура)	200	Община	2021 – 2027	ОПОС, ДБ, Общински бюджет
	1.2.5. Картиране на уязвимите от наводнения зони в общината.	10	Община	2021 – 2027	ДБ, Общински бюджет
	1.2.6. Превенция и управление на риска от горски пожари	400	Община	2021 – 2027	ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет
	1.2.7. Залесяване/създаване на нови горски насаждения за ограничаване на ерозията	50	Община, ДГС, частни собственици на гори	2021 – 2027	СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, Частни инвестиции
	1.2.8. Актуализиране на План за действие при бедствия и аварии	2	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.2.		3162			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1:		4762			

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управлението на отпадъците

Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г.

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци	2.1.1. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци	1	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.2. Разяснителна кампания сред населението, живеещо в селата за ползите от фамилното компостиране	1	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.3. Извършване на актуален Морфологичен анализ на смесените битови отпадъци към 2024 г.	10	Община	2024	Общински бюджет, ДБ и др.
	2.1.4. Почистване на нерегламентирани сметища в покрайнините на селищата в общината	198	Община	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.1.		210			
Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.	2.2.1. Въвеждане на система за разделно събиране на отпадъци от опаковки във всички населени места на общината	250	Община	2021-2027	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки, Общински бюджет и др.
	2.2.2. Закупуване на контейнери за разделно събиране на растителни и биоотпадъци	20	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО или ОПОС

Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г.

	2.2.3. Закупуване на компостери за домашно компостиране и реализиране на пилотни проекти по населени места с увеличаване броя на обхванатите домакинства	50	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО ПУДООС и др.
	2.2.4. Отреждане и предоставяне на временни площадки в населените места на общината, на които гражданите да могат да оставят разделно събрани строителни отпадъци от малки ремонтни дейности.	10	Община	2021-2027	Общински бюджет, ПУДООС, и други
	2.2.5. Въвеждане на системи за събиране на масово разпространени и опасни отпадъци, т.ч. /луминисцентни лампи, батерии, акумулатори и отработени масла, електрически и електронни уреди, излезли от употреба МПС и др./	20	Община	2021-2027	Общински бюджет и други
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.2.		350			
Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците	2.3.1. Участие в регионалната система за управление на отпадъците - регион Разград	-	РСУО	2021-2027	РСУО „Разград”, МОСВ
	2.3.2. Поставяне на видеонаблюдение и контрол на критичните точки за образуване на нерегламентирани сметища	25	Община	2021-2027	Общински бюджет, Държавен бюджет, МОСВ
	2.3.3. Подновяване на амортизираните съдове за смет /закупуване на нови/, обновяване и техническа поддръжка на транспортните средства за извозване на отпадъци	50	Община	2021-2027	Общински бюджет

Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г.

ОБЩО ЗА МЯРКА 2.3.		75			
Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на Общината за управление на отпадъците	2.4.1. Приемане на промени в общинската нормативна уредба съобразно развитието и изискванията на европейското, националното законодателство и местните политики за отпадъци	-	-	2021-2027	-
	2.4.2. Обучения на служители в ОА и други общински звена по теми за управление на отпадъците	1	Община, МОСВ, НСОРБ	2021-2027	Общински бюджет, Държавен бюджет и др. източници
	2.4.3. Изграждане на единна информационна система за управление на отпадъците, която да осигурява възможност за събиране, съхранение и обработка на данните	3	Община	2021-2027	Общински бюджет и др. източници
	2.4.4. Изготвяне и публикуване на годишен отчет по изпълнение на дейностите заложи в Програмата за управление на отпадъците	-	Община	Постоянен веднъж годишно до 31 март	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.4.		4			
Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците	2.5.1. Публикуване на обяви за консултации, срещи, обществени обсъждания и други в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на отпадъците	-	Община	2021-2027	-
	2.5.2. Провеждане на информационни и разяснителни кампании и издаване на информационни материали за разделно събиране и подобряване на	1	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.

Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г.

	управлението на битовите отпадъци като ресурси в съответствие с мерките, предвидени в общинската програма за управление на отпадъците за различни възрастови и социални групи				
	2.5.3. Провеждане на местни кампании по почистване на обществени зелени площи, паркове, градинки, площади и др.	1	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.4. Организиране на конкурси на екологична тематика за деца и ученици	1	Община, училища и детски градини	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.5. Участие в национални кампании на ПУДООС	50	Община, кметства, училища и детски градини	2021-2027	ПУДООС
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.5.		53			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2:		692			

Специфична цел № 3: Опазване и управление на биологичното разнообразие

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка.3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие в община Исперих	3.1.1. Проучване на потребностите, разработка и реализация на проекти, насочени към запазване и подобряване на биологичното разнообразие в общината	50	Община РИОСВ, ДГС	2021 – 2027	ПУДООС и други
	3.1.2. Изграждане на нови и поддържане на съществуващи екопътеки в общината	30	Община, ДГС,	2021 – 2027	СПРЗСР, Общинския бюджет и други
	3.1.3. Подобряване икономическата стойност на горите, увеличаване на зелените системи и залесителни мероприятия	50	Община	2021 – 2027	СПРЗСР, Общински бюджет и други
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.1.		130			
Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000 в община Исперих	3.2.1. Подпомагане изпълнението на мерки по опазване и възстановяване на редки и застрашени растителни и животински видове, както и на ценни природни територии в общината	100	РИОСВ, ДГС, Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС и други финансиращи програми
	3.2.2. Изпълнение на предвидените лесоустройствени мероприятия по горскостопанските планове за горските територии	150	Община , ДГС	2021 – 2027	ДБ, Общинския бюджет и други финансиращи програми
	3.2.3. Развитие на предприятия за преработка на диворастващи плодове, билки и гъби.	100	Частен сектор	2021 – 2027	СПРЗСР, ОПИК и частни инвестиции
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.2.		350			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3:		480			

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 4.1: Реализиране на проекти и дейности за ограничаване вредното въздействие от употреба на твърди горива и внедряване на щадящи околната среда производства	4.1.1. Въвеждане на ВЕИ в общинска инфраструктура	500	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове
	4.1.2. Реализиране на проекти за енергийна ефективност в обществени и жилищни сгради	2500	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове
	4.1.3. Въвеждане на енергоспестяващо улично осветление в населените места на община Исперих	2000	Община	2021 – 2027	ЕИП, Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове
	4.1.4. Провеждане на ежегодни информационни кампании за ползите от въвеждането на енергоспестяващи мерки и за вредното въздействие на изгарянето на твърди горива	5	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.1.		5005			
Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за общественно ползване	4.2.1. Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места – дървесна и храстова растителност, цветни алеи и др.	50	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ПУДООС и други
	4.2.2. Организиране на ежегодни кампании за почистване на обществени зелени площи във всички	10	Община	2021 – 2027	Общински бюджет

Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г.

	населени на общината				
	4.2.3. Контрол за спазване на нормативните изисквания в областта на опазване на околната среда, включително изсичане на дървета и изгаряне на битови отпадъци	-	Община	2021 – 2027	-
	4.2.4. Намаляване на емисиите на прах от общински улици и пътища, чрез редовно почистване и поддържане	70	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.2.		130			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 4:		5135			

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2		3	4	5
Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация - Исперих	5.1.1. Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда	5	Община	2021 – 2027 г.	НСОРБ, ДБ, Общински бюджет
	5.1.2. Създаване на общинска информационна система за мониторинг и управление на околната среда и регистър на зелени площи	5	Община	2021 – 2027 г.	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 5.1.		10			
Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното	5.2.1. Консултации и обществени обсъждания в процеса на вземане на решения по общински нормативни	-	Община	2021 – 2027 г.	-

Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г.

население за опазване на околната среда	актове и документи в областта на опазването на околната среда				
	5.2.2. Издаване и разпространение на информационни материали, свързани с опазването на околната среда	2	Община, РИОСВ, НПО Училища	2021 – 2027 г.	ПУДООС, Общински бюджет
	5.2.3. Провеждане на анкетни проучвания за мнението на населението за опазването на околната среда	-	Община	2021 - 2027 г.	-
	5.2.4. Организиране на конкурси на екологична тематика и „зелени“ училища за деца и ученици от общината	-	Община, Училища, Детски градини	2021 - 2027 г.	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 5.2.		2			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 5:		12			
ОБЩ БЮДЖЕТ НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ КЪМ ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ИСПЕРИХ 2021-2027		11081			

РАЗДЕЛ VI. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Организацията за изпълнението на общинската Програма за опазване на околната среда на община Исперих може да се определи като процес на системно планиране, събиране и анализ на информация и данни, разработване на проекти, кандидатстване за финансиране, реализация на одобрените проекти и редица други контролни и съпътстващи дейности. В този смисъл е целесъобразно Общината да разработи и прилага единна стройна организация за изпълнението на програмата, в която са ясно определени отговорниците за заложените проекти и дейности.

За установяване на степента на изпълнение на целите на Общинската програма за опазване на околната среда се предвижда система за наблюдение и оценка, която ще работи при условията на:

- Използване на показатели за наблюдение и оценка
- Съответствие с принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност

Наблюдението и оценката следва да проследяват ежегодно до каква степен са изпълнени конкретните задачи (чрез показателите) за постигане целите на ОПООС и спазени ли са тези основни принципи. В случаи, че не са изпълнени задачите за съответния период или не са съблюдавани принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност се извършва анализ на причините за това и какви действия следва да бъдат предприети с оглед на тяхното реализиране.

За наблюдение и оценка на изпълнението на ОПООС, координиращ орган е РИОСВ.

По отношение реализацията на заложените в Програмата цели и мероприятия, основната дейност за координация, изпълнение и отчет е задължение на еколога на общината.

Периодично да се извършва актуализация на програмата, свързана с възникнали нови обстоятелства и документи.

Да се представя ежегоден отчет за изпълнението пред Общинския съвет.

Източници на финансиране на екологични проекти

Основните източници за финансиране на екологични проекти са:

- Общинския бюджет;
- Държавния бюджет;
- Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда;
- Националния доверителен екофонд;
- Публична инвестиционната програма на МС;
- Кохезионен фонд;
- Европейски фонд за регионално развитие;
- Финансови ресурси по линия на МОСВ;
- Оперативна програма „Околна среда“ 2021-2027 г.;
- Финансов механизъм на ЕИП;
- Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2021-2027 г. (СПРЗСР);
- Програма за иновации и конкурентоспособност 2021-2027 г.;
- Специализирани кредитни линии на банкови институции;
- Механизъм „съвместно изпълнени“ в рамките на протокола от Киото към Рамковата конвенция по изменение на климата;
- Споразуменията за двустранно сътрудничество;
- Международни организации, финансови институции и др.

РАЗДЕЛ VII. МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ

Процесът на организация на изпълнението, осъществяване на мониторинг, контрол и последваща оценка на изпълнението на политиката за опазване на околната среда, в частност на настоящата Програма за опазване на околната среда, която дефинира тази политика за периода 2021-2027 г., се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго длъжностно лице, най-често еколога на общината. Орган за контрол по изпълнение на Програмата е Общинският съвет.

Кметът на общината информира ежегодно Общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година. За целта се изготвя Отчет за изпълнение на Програмата за предходната година, който се представя **в срок до 31 март** и се публикува на Интернет страницата на общината. Копие от отчета се изпраща на РИОСВ – Русе /ИАОС/. Препоръчва се Годишният доклад да съдържа информация за: Същността на общинската политика за опазване на околната среда; Напредъка по изпълнението на целите, приоритетите и мерките; Възникналите проблеми и предприетите мерки за тяхното решаване; Осъществяваните мероприятия за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на политиката.

За осъществяване на мониторинга се използват следните документи: Въпросници; Протокол за предаване на въпросниците; Протокол за приемане на попълнените въпросници; Анкетни карти; Протоколи от провеждане на публични мероприятия; Матрични карти за оценка на индикаторите; Мониторингови доклади.

Контролът като основна функция на системата за управление има за цел да създаде условия за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения във връзка с изпълнение на тази политика.

Предвид разпределението в обхвата на работа и функционалните задачи, присъщи на контрола, неговата основна задача е свързана с осигуряване на законосъобразност при изпълнението на политиките за опазване на околната среда, както и целесъобразност изразяваща се в процеса на детайлизирано проследяване работата по изпълнение на ангажиментите на длъжностните лица по тази политика. Същностната характеристика дефинираща обхвата и съдържанието на контролния процес във висока степен се определя от съществуващите законови изисквания за законосъобразност в публични институции и органи на местната власт.

Община Исперих има разработена и функционираща вътрешна система за финансово управление и контрол, която на практика покрива изискванията за контрол върху законосъобразността на прилаганите инструменти при изпълнение на общински политики. В този смисъл съществуващите субекти на контрол, вътрешни за общината и техните правомощия се уреждат от действащата вътрешна система за финансово управление и контрол. Формите и методите на работа за тях се предопределят от нормативните изисквания.

Реализирането на ПООС на община Исперих е непрекъснат процес на изпълнение на дейностите, наблюдение, контрол и актуализация. Отчита се натрупания опит, трудностите и неуспехите, извършват се корекции на съществуващите вече насоки за развитие в посока към адаптиране на новите обстоятелства и промени във вътрешната и външна среда.

Главните рискове за постигането на стратегическите цели са свързани с комплекс от фактори, които до голяма степен са трудно предвидими в бъдещето. Това означава, че реализацията на програмата трябва да бъде непрекъснат процес на наблюдение, контрол и актуализация, анализ и корекции при грешки, трудности и неуспехи за адаптиране на планираните дейности към новите обстоятелства и пазарни условия. Основните компоненти на Програмата за опазване на околната среда (визия, цели, приоритети и мерките в плана), имат за цел да дадат преди всичко перспективи и насоки за развитие, но нямат задължителен характер. Тези компоненти не ограничават възможността да бъдат разработвани, предлагани и реализирани и други практически мерки, програми и дейности, стига да са финансово и организационно обезпечени.

РАЗДЕЛ VIII. НОРМАТИВНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

- Интегриран план в областта на енергетиката и климата в Република България 2021-2030 г.
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие 2030 г.
- Национален план за управление на отпадъците в Република България 2021–2028 г.
- Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021–2027 г.
- Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.
- Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г.
- Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.
- Национална програма за развитие: България 2030
- Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
- Национална програма за приоритетно изграждане на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води
- Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
- Национална програма за предотвратяване на образуването на отпадъци
- Стратегия на ЕО относно бъдещото управление на битовите отпадъци
- Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа
- Зелена книга за Европейска стратегия за пластмасовите отпадъци в околната среда
- Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 г. с посл. изм. (Директива (ЕС) 2018/851) относно отпадъците и за отмяна на определени директиви и Регламент (ЕО) № 1013/2006 за трансграничен превоз на отпадъци.
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда.
- Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 г. относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО;
- Директива 2012/19/ЕС относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване;
- Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 г. относно опаковките и отпадъците от опаковки;
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда;
- Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 г. относно излезлите от употреба моторни превозни средства;
- Директива 75/439/ЕИО относно отработени масла;
- Директива 2020/362/ЕС на Комисията от 17 декември 2019 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства;
- Директива 96/59/ЕО на Съвета от 16 септември 1996 г. за обезвреждането на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили;
- Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 г. за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието;
- Директива 78/176/ЕИО на Съвета от 20 февруари 1978 г. относно отпадъците от производство на титанов диоксид;
- Директива за индустриални емисии 2010/75/ЕС /относно изгаряне на отпадъци и изисквания за комплексни разрешителни за определени инсталации за третиране на отпадъци/;
- Директива 91/271/ЕИО за пречистването на градските отпадъчни води;
- Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци;

- Директива 2004/35/ЕО от 21 април 2004 г. относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети.
- Директива 85/337/ЕЕС относно оценката на въздействието върху околната среда, изменена с Директива 97/11/ЕС, изменена и допълнена с Директива 2003/35/ЕС относно участието на обществеността при изготвянето на някои планове и програми, касаещи околната среда 31985L0337 31997L0011 32003L0035.
- Директива 90/313/ЕЕС относно достъпа до информация за състоянието на околната среда, отменена с Директива 2003/4/ЕС относно достъпа на обществеността до информация 31990L0313 32003L0004.
- Директива 2001/42/ЕС за оценка на въздействието на някои планове и програми върху околната среда 32001L0042.
- Директива 2008/50/ЕО от 21 май 2008 г. относно качеството на атмосферния въздух и за почист въздух за Европа
- Директива 2004/107/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 Декември 2004 година относно съдържанието на арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух.
- Директива 2001/80/ЕС относно ограничаване на емисиите от определени замърсители, изпускани в атмосферния въздух от големите горивни инсталации.
- Директива 94/63/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при съхранение и превоз на бензини между терминали и бензиностанции 31994L0063.
- Директиви 98/70/ЕС , изменена и допълнена с Директива 2003/17/ЕС относно нормите за съдържание на вредни вещества в бензините, газьола за промишлени и комунални цели и дизеловото гориво 31998L007032003L0017.
- Директиви 99/32/ЕС относно намаляване съдържанието на сяра в определени течни горива 31999L0032.
- Директива 2005/33/ЕС, изменяща Директива 99/32/ЕС.
- Директива 99/13/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при определени промишлени дейности 31999L0013.
- Директива 2004/42/ЕО от 21 април 2004 година относно намаляването на емисиите от летливи органични съединения, които се дължат на използването на органични разтворители в някои лакове и бои и в продукти за пребоядисване на превозните средства и за изменение на Директива 1999/13/ЕО.
- Директива 97/68/ЕС относно мерките за ограничаване на замърсяването на атмосферния въздух с газо- и прахообразни замърсители от двигатели, инсталирани в извънпътни машини.
- Рамкова Директива 2000/60/ЕС за водите 32000L0060.
- Директива 2006/7/ЕС относно управление на качеството на водите за къпане, отменяща Директива 76/160/ЕЕС 32006L0007.
- Директива 76/160/ЕЕС относно качеството на водите за къпане:31976L0160.
- Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека 31998L0083.
- Директива 75/440/ЕЕС относно изискванията за качеството на повърхностните води, предназначени за питейно битови водоснабдяване, изменена от Директиви 79/869/ЕЕС и 91/692/ЕЕС:31975L0440 31979L0869 31991L0692.
- Директива 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места, изменена с Директива 98/15/ЕЕС:31991L0271 31998L0015.
- Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници 31991L0676.

- Директива 80/68/ЕЕС за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества, изменена от Директива 91/692/ЕЕС:31980L0068 и 31991L0692 и Директива 2006/118/ЕО за опазване на подземните води от замърсяване и влошаване на състоянието им
- Директива 2006/11/ЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни директиви, отменяща Директива 76/464/ЕЕС 32006L0011.
- Директива 76/464/ЕЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни към нея, всички изменени от Директива 91/692/ЕЕС 31976L0464 31991L0692.
- Директива 92/43/ЕЕС относно съхранението на природните местообитания и на дивата флора и фауна 31992L0043.
- Директива 79/409 за съхранението на дивите птици 31979L0409
- Директива 1999/22/ЕС относно отглеждането на диви животни в зоологическите градини.
- Директива 96/82/ЕЕС относно контрола на големите аварии с опасни химикали 31996L0082.
- Директива 2003/105/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 2003 изменяща Директива на Съвета 96/82/ЕС за контрол на големите аварии с опасни вещества 32003L0105.
- Рамкова Директива 2000/14/ЕС относно шумовите емисии на съоръжения, предназначени за употреба извън сградите 32000L0014.
- Директива 2002/49/ЕС за оценка и управление на шума в околната среда 32002L0049.
- Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска), ратифицирана на 25.01.1991 г., в сила за Р България от 01.05. 1991 г., обн. ДВ, бр. 23/1995 г.
- Конвенция за биологичното разнообразие е ратифицирана на 29.02.1996 г., в сила за РБългария от 16.07.1996, обн. ДВ, бр.19/1999 г.
- Конвенция по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбиви птици (Рамсарска), ратифицирана, в сила за РБългария от 24.01.1976 г., обн. ДВ, бр. 56/10.07.1992 г.
- Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (Вашингтонска, CITES), ратифицирана през 1990 г., в сила за Р България от 16.04.1991 г., обн. ДВ, бр. 6/1992 г.
- Конвенция за защита на световното културно и природно наследство, ратифицирана и влязла в сила за България през 1976 г.
- Конвенция за защита на мигриращите видове (Бонска), ратифицирана със закон - ДВ, бр. 69/1999 г., обн. в ДВ, бр. 16/2000 г., в сила от 01.11.1999 г.
- Закон за опазване на околната среда
- Закон за водите
- Закон за управление на отпадъците
- Закон за чистотата на атмосферния въздух
- Закон за почвите
- Закон за защита от шума в околната среда
- Закон за подземните богатства
- Закон за опазване на земеделските земи
- Закон за биологичното разнообразие
- Закон за лечебните растения
- Закон за защитените територии
- Закон за защита на растенията
- Закон за защита на животните
- Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати
- Закон за устройство на територията
- Закон за местните данъци и такси

- Закон за ратификация на Базелската Конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане
- Наредба №7 от 22 декември 2003 г. с посл. изм. ДВ. бр.21 от 1 Март 2013 г. за правила и нормативи за устройство на отделните територии и устройствени зони;
- Наредба №7 от 3 май 1999 г. за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух;
- Наредба №12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, с посл. изм. и доп. ДВ бр.79 от 8 октомври 2019 г.;
- Наредба №11 от 14 май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, живак, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, доп. и изм. ДВ бр. 25/2017 г., в сила от 24.03.2017 г.;
- Наредба №1 от 10 октомври 2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води, с посл. изм. и доп. ДВ бр.102 от 23 Декември 2016 г.;
- Наредба №2 от 13 септември 2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, с посл. изм. и доп. ДВ бр.30 / 09.12.2011 г.;
- Наредба №3 от 16 октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди;
- Наредба №1 от 11 април 2011 г. за мониторинг на водите, с посл. изм. и доп. ДВ бр.20 от 15 март 2016 г.;
- Наредба №6 от 9 ноември 2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, с посл. изм. и доп. ДВ бр.24 от 23 март 2004 г.;
- Наредба №9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, с посл. изм. и доп. ДВ бр.6 от 16 януари 2018 г.;
- Наредба №2 от 8 юни 2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.48 от 27 юни 2015 г.;
- Наредба №12 от 18 юни 2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.15 от 21 февруари 2012 г.;
- Наредба за ползването на повърхностните води, обн. ДВ бр. 100 от 16 декември 2016 г.
- Наредба №26 (посл. изм. ДВ. бр.30 от 22 Март 2002 г.) за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт;
- Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. (изм. и доп. ДВ. бр.30 от 31 Март 2020 г.) за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри. Наредбата определя изискванията за предоставяне на информация на НСИ и ИАОС относно отпадъците и съоръженията и инсталациите за отпадъци, вкл. информация от общините.;
- Наредба №2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците. Наредбата въвежда европейската класификация на отпадъците, задължителна за прилагане и от общините.
- Наредба №4 от 5.04.2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.82 от 5 Октомври 2018 г.) за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци;
- Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

- Наредба №7 от 24.08.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци;
- Наредба №7 от 19.12.2013 год., посл. изм. и доп., ДВ бр. 7 от 20.01.2017 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци;
- Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Приета с ПМС № 20 от 25.01.2017 г., Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.
- Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ.. бр.98 от 8 Декември 2017 г.;
- Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки Обн. ДВ. бр.85 от 6 Ноември 2012г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци Обн. ДВ. бр.29 от 30 Март 1999 г.;
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието Обн. ДВ. бр.63 от 12 Август 2016 г., изм. ДВ. бр.55 от 7 Юли 2017 г.;
- Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти - 08.01.2013 г.;
- Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства, Обн. ДВ. бр.7 от 25 Януари 2013 г. (посл. изм. и доп. ДВ. бр.37 от 21 Април 2020 г.);
- Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, Обн. ДВ. бр.100 от 19 Ноември 2013 г., изм. ДВ. бр.30 от 15 Април 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.47 от 5 Юни 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за батерии и акумулатори и за негодните за употреба батерии и акумулатори, Обн. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2013 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, Обн. ДВ. бр.73 от 25 Септември 2012 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите;
- Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия, обн. ДВ бр. 15 от 16 февруари 2007 г.;
- Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите;
- Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.;
- Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г.;
- Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии с посл. изм. ДВ бр.55 от 7 юли 2017 г.;
- Наредба №54 от 13 декември 2010 г. за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда, обн. ДВ бр.3 от 11 януари 2011 г.;
- Наредба №6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението, с посл. изм. и доп. ДВ. бр.26 от 29 Март 2019 г.;

- Наредба за изграждане, експлоатация и развитие на национална автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон в Република България, изм. ДВ бр.40 от 16 Май 2006 г.;
- Наредба за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения;
- Наредба №9 от 14 март 1991 г. за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти, изм. ДВ. бр.8 от 22 Януари 2002 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Обн. ДВ. бр.57 от 2 Юли 2004 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, Обн. ДВ. бр.25 от 18 Март 2003 г., посл. изм. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони Приета с ПМС № 201 от 31.08.2007 г., обн., ДВ, бр. 73 от 11.09.2007 г., в сила от 11.09.2007 г., посл. изм. и доп., бр. 94 от 30.11.2012 г., в сила от 30.11.2012 г.
- Указания на Министерството на околната среда и водите относно структурата и съдържанието на общинските програми за опазване на околната среда
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен район 2021-2027 г.
- Наредба №1 за осигуряване на обществения ред в населените места на Община Исперих;
- Наредба №11 за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Исперих;
- Наредба №20 за изграждане и опазване на зелената система на територията на община Исперих;
- Наредба №24 за принудителното изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях от община Исперих;
- Наредба №25 за управление на дейностите с отпадъци и поддържане на чистотата на територията на Община Исперих.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ФИГУРИТЕ, СХЕМИТЕ

- Таблица 1: Баланс на територията на община Исперих (дка)
- Таблица 2: Честота, скорост и посока на вятъра
- Таблица 3: Население в община Исперих 2015 – 2019 г.
- Таблица 4: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2016 - 2019 г.
- Таблица 5: Население в община Исперих по възрастови групи към 2016 – 2019 г.
- Таблица 6: Естествен прираст на населението на община Исперих 2014-2019 г.
- Таблица 7: Заселени, изселени и механичен прираст в община Исперих 2014-2019 г.
- Таблица 8: Население по населени места в община Исперих към 31.12.2019 г.
- Таблица 9: Население по постоянен и настоящ адрес към 31.12.2020 г.
- Таблица 10: Брой предприятия (без финансовите) в община Исперих за 2017 - 2018 г.
- Таблица 11: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2014-2018 г.
- Таблица 12: Обработваема земеделска земя за община Исперих 2017-2020 г.
- Таблица 13: Брой регистрирани земеделски производители по стопански години 2017-2020 г.
- Таблица 14: Основни видове отглеждани земеделски култури през 2019 г.
- Таблица 15: Брой животни по видове в община Исперих към 2020 г.
- Таблица 16: Общински горски фонд на община Исперих по населени места
- Таблица 17: Мониторинг за качеството на атмосферния въздух в община Исперих 2019 г.
- Таблица 18: Превишения на концентрацията на ФПЧ10 в община Исперих 2019 г.
- Таблица 19: Повърхностни водни тела в община Исперих

Таблица 20: Цели на повърхностни водни тела

Таблица 21: Мониторингов пункт на повърхностни водни тела, разположени в Дунавския район за басейново управление, в териториалния обхват на община Исперих

Таблица 22: Междинна екологична и химична оценка от мониторинг на повърхностните водни тела към 2020 г.

Таблица 23: Списък на водоемите в община Исперих

Таблица 24: Санитарно-охранителни зони в община Исперих

Таблица 25: Подземни водни тела на територията на община Исперих

Таблица 26: Цели на подземните водни тела

Таблица 27: Довеждащи външни водопроводи в община Исперих

Таблица 28: Разпределителни /вътрешни/ водопроводи в община Исперих

Таблица 29: Водоизточници в община Исперих

Таблица 30: Инкасирани водни количества по абонати от община Исперих 2015-2019 г.

Таблица 31: Защитени територии в обхвата на община Исперих

Таблица 32: Вековни дървета в обхвата на община Исперих

Таблица 33: Билкозаготвителни пунктове в община Исперих към 2020 г.

Таблица 34: Обществени озеленени площи за широко и специфично ползване

Таблица 35: Количества депонирани смесени битови отпадъци от община Исперих и норма на натрупване (НН) 2016 – 2019 г.

Таблица 36: Количества смесен, разделно събран и общ битов отпадък и морфологичен състав на отпадъците в община Исперих за 2019 г.

Таблица 37: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците

Фиг. 1: Карта на област Разград

Фиг. 2: Карта на община Исперих

Фиг. 3: Селищна мрежа на община Исперих

Фиг. 4: Средни месечни температури и валежи в община Исперих

Фиг. 5: Средномесечни максимални температури и мразовити дни в община Исперих

Фиг. 6: Средномесечна продължителност на слънчевото греење в община Исперих

Фиг. 7: Роза на ветровете на територията на община Исперих

Фиг. 8: Средномесечни количества на валежите в община Исперих

Фиг. 9: Карта на РДГ - Русе

Фиг. 10: Повърхностни водни тела и пунктове за мониторинг в община Исперих

Фиг. 11: Подземни водни тела в обхвата на общин Исперих

Фиг. 12: Резултати от емисионен контрол на ПСОВ–Исперих

Фиг. 13: Почвено-географско райониране на територията на България

Фиг. 14: Локализация на пунктовете за мониторинг и киселяване в област Разград

Фиг. 15: Обзорна карта на защита зона BG0002062 „Лудогорие“

Фиг. 16: Обзорна карта на защита зона BG0000168 „Лудогорие“

Графика 1: Разпределение на площта на община Исперих по видове територии

Графика 2: Динамика на населението в община Исперих 2015-2019 г.

СПИСЪК НА ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БД	Басейнова дирекция
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ВЕЕС	Висш експертен екологичен съвет
ПСОВ	Пречиствателни станции за отпадни води
ДБ	Държавен бюджет
ДЛС/ДГС	Държавно ловно/горско стопанство
ЕРЕВВ	Европейския регистър на емисиите на вредни вещества
ЕРИПЗ	Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗВ	Закон за водите
ЗЗВВХВПП	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества, препарати и продукти
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗЗТ	Закон за защитени територии
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КР	Комплексни разрешителни
ЛУП	Лесоустройствен план
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НДНТ	Най-добри налични техники
НПОБР	Национален план за опазване на биологичното разнообразие
НПО	Неправителствени организации
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НСОБР	Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
НСОСПД	Национална стратегия по околна среда и План за действие
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОБ	Общински бюджет
ПДК	Пределно допустими концентрации
ПООС	Програма за опазване на околната среда
ПУО	Програма за управление на отпадъците
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РИОСВ	Регионална инспекция за околна среда и води
СЦР	Северен централен район
СКОС	Стандарти за качество на околната среда
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ТБО	Твърди битови отпадъци/такса „битови отпадъци“
dka	Декар
ха	Хектар
t	Тон

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Исперих 2021-2027 г.